

T. C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Avrupa Ahengi'nin Yapısal Özellikleri Çerçevesinde
“Güç Dengesi” ve “Politik Eşitlik” Kavramlarının
Karşılaştırılması

Merve Özcanaz

2501120802

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Burak Samih Gülboy

İstanbul 2015

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : MERVE ÖZCANGAZ

Numarası : 2501120802

Anabilim/Bilim Dalı : SİYASET BİLİMİ VE ULUS. İLİŞ.

Tez Savunma Tarihi : 15.06.2015

Danışman : PROF. DR. BURAK SAMİH GÜLBOY

Tez Savunma Saati : 14:00

Tez Başlığı : "AVRUPA AHENGİ'NİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ ÇERÇEVESİNDE "GÜÇ DENGESİ" VE "POLİTİK EŞİTLİK" KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. BURAK SAMİH GÜLBOY		KABUL
2- PROF. DR. NAMIK SİNAN TURAN		Kabul
3- PROF. DR. LEVENT ÜRER		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. UĞUR ÖZGÖKER		
2- YRD. DOÇ. DR. GİZEM BİLGİN AYTAÇ		

AVRUPA AHENGİ’NİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ ÇERÇEVESİNDE “GÜÇ DENGESİ” VE “POLİTİK EŞİTLİK” KAVRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Merve Özcangaz

ÖZ

Bu çalışma, “Güç Dengesi” ve “Politik Eşitlik” kavramlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Avrupa Ahengi çerçevesinde yapılan çalışmada, realist bir yaklaşım temel alınmış ve seçilen kavramlar üzerinde karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, Avrupa Ahengi’nin nasıl Napolyon Savaşları’nın bitimi nedeniyle siyasi düşüncüde yaşanan dönüşüm ile iyi huylu bir hegemonya; aktörler arası çıkarları ve tatminleri dengeleyen bir politik eşitlik ve neredeyse yüzyıllık bir kalıcı barış ürettiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Ahengi, Güç Dengesi Teorisi, Viyana Kongresi, Politik Eşitlik.

A COMPARISON OF “BALANCE OF POWER” AND “POLITICAL EQUILIBRIUM” WITHIN THE FRAMEWORK OF STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF CONCERT OF EUROPE

Merve Özcangaz

ABSTRACT

The aim of the study is to analyze the notions of “balance of power” and “political equilibrium”. In the framework of Concert of Europe, the work is carried out on the basis of a realistic approach and comparison is used as a method on the notions. As an outcome of the study, it is discussed how the Concert of Europe produced an almost centenary lasting peace; political equilibrium which balances satisfy and interests and benign and stabilizing hegemony with transformations of political thinking caused by the end of Napoleonic Wars.

Key Words: Concert of Europe, Balance of Power Theory, The Congress of Vienna, Political Equilibrium.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada genel olarak, Napolyon Savaşları'nın Avrupa sistemi üzerindeki etkileri ile Avrupa Ahenginin yapısal özellikleri, güç dengesi ve politik eşitlik kavramları üzerinden anlatılmaya çalışılmış ve Viyana Kongresi'nin önemi vurgulanmıştır. 1,5 yıllık bir çalışmanın ürünü olan bu çalışmada güç, güç dengesi ve uluslararası sistem kavramları çeşitli uluslararası ilişkiler teorileri açısından ele alınarak Viyana Kongresi ile oluşturulan yeni uluslararası sistemin dayanakları tartışılmıştır. Çalışmada ayrıca, Fransız Devrimi'nin ve onun ortaya attığı Liberalizm ve Milliyetçilik fikirlerinin 19. Yüzyıl Avrupası'na, eski rejime ve statükoya etkileri ele alınarak Napolyon Savaşları sonrası Avrupa'nın nasıl şekillendirildiği üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde ağırlıkla Napolyon Savaşları ile krize giren Avrupa Sistemi'nin savaşlar sonrası nasıl yeniden şekillendirildiği üzerinde durulmuşken ikinci bölümü daha çok Morgenthau, Waltz, Kaplan gibi teorisyenlerin güç, güç dengesi teorileri ile Scroeder'in politik eşitlik kavramını açıklanmaya ayrılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise güç dengesi ve politik eşitlik kavramlarının Avrupa Ahengi çerçevesinde karşılaştırılmış ve bir bakıma Realist teorinin eleştirisi yapılmıştır.

Bu çalışmam süresince bilgi ve tecrübelerinin yanı sıra göstermiş olduğu hoşgörü ve sabırdan dolayı değerli tez danışmanım Prof. Dr. Burak Samih Gülboy'a, misafirperverliği ve güler yüzü ile çalışmamı destekleyen Gent Üniversitesi'nde geçirdiğim günlerde her türlü yardımı sağlayan hocam Prof. Dr. Dries Lesage'a, savunma jürimde yer alarak beni onurlandıran hocalarım Prof. Dr. Namık Sinan Turan ve Prof. Dr. Levent Ürer'e tezimin hazırlanması sırasında beni cesaretlendiren ve manevi destek sağlayan değerli arkadaşlarım Thibault Duphénieux, Kıvanç Semercioğlu, Ekin Ekici, Fulya Açıkgöz ile İrem Erin'e ve bugünlere gelmemde büyük pay sahibi olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ.....	8
1. NAPOLYON SAVAŞLARI ERTESİNDE AVRUPA SİSTEMİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ	11
1.1. Avrupa Sistemin Krizi: Napolyon Savaşları	11
1.1.1. Napolyon Savaşları ve Eski Sistemin Çöküşü	12
1.1.2. Napolyon'un Yenilgisi ve Napolyon Sisteminin Çöküşü	14
1.2. Viyana Kongresi.....	16
1.2.1. Viyana Kongresi'nin Toplanması	18
1.2.2. Katılımcılar ve Beklentiler	22
1.2.3. Viyana Kongresi'nin İşlevi	27
1.3. Avrupa'da Barışın İnşası: Avrupa Ahengi	36
1.3.1. Chaumont Antlaşması ve Dörtlü İttifak	36
1.3.2. Kongre Sistemi.....	38
1.3.3. Kutsal İttifak.....	41
1.3.4. Aachen (Aix-la-Chapelle) Kongresi ve Beşli İttifak.....	43
1.4. Avrupa Ahengi'nin Analizi.....	44
1.4.1. Metternich Sistemi ve Avrupa Ahengi'nin Yapısal Özellikleri.....	44
1.4.2. 1800'lerin Başında Fransız Devrimi'nin Ortaya Attığı Fikirler ve Metternich Sistemi'ne Etkileri.....	47
2. REALİST TEORİNİN AVRUPA AHENGİ ANALİZİ: GÜÇ DENGESİ.....	49
2.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı.....	49

2.1.1. Realizm ve Güç	50
2.1.2. Neorealizm ve Güç.....	51
2.1.3. Neoliberalizm ve Güç	53
2.1.4. Konstrüktivizm ve Güç	54
2.2. Güç dengesi Sistemi ve Tanımları	54
2.2.1. Morton Kaplan ve Klasik Güç Dengesi Sistemi	56
2.2.2. Güç Dengesi Sistemleri: Morgenthau, Waltz ve Bull.....	59
2.2.3. Paul Schroeder ve Güç Dengesi Sistemi.....	61
3. PAUL SCHROEDER'IN REALIST TEORİNİN AVRUPA AHENGİ ANALİZİNE ELEŞTİRİLERİ	66
3.1. Güç Dengesi ve Savaş İlişkisi	66
3.2. Politik Eşitlik Sistemi ve Avrupa Ahengi Örneği	67
3.3. 17. - 18. Yüzyılda Uluslararası Sistemin Yapısı ve Güç Dengesi	72
3.4. Fransız Devrimi ile Uluslararası Sistemin Yapısının Bozulmaya Başlaması ve Napolyon'un Yükselişi	75
3.5. 19. Yüzyılda Uluslararası Sistemin Yapısı ve Avrupa Ahengi.....	78
3.6. Paul Schroeder ve Uluslararası Sistem Yaklaşımı	81
3.7. Paul Schroeder'in 19. Yüzyılda Uluslararası Sistem Yorumu.....	82
SONUÇ	88
KAYNAKÇA	92

GİRİŞ

Güç kavramı uluslararası ilişkiler disiplinin temel kavramlarından biri olmasına rağmen zaman içinde değişen sistem yapılarına göre farklı şekillerde açıklandığı için kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. Bu bakımdan güç kavramı gibi güç dengesi kavramının da kesin ve net bir tanımını yapmak mümkün değildir. Ancak, güç dengesi sistemi genel olarak üç anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu anlamalar; güç dağılımı, politika ve çok kutuplu sistemler olarak güç dengesidir. Ayrıca, güç dengesi kavramı dengeleme politikası anlamına gelecek şekilde de kullanılmaktadır.

Hem bir uluslararası siyaset teorisi hem de devletler tarafından takip edilen bir strateji olarak kullanılan güç dengesi sistemi, 18. yüzyıl Avrupa sisteminden etkilenecek geliştirilmiştir. Ancak 19. Yüzyılda Viyana Kongre'si ile inşa edilen yeni uluslararası düzen, Paul Schroeder tarafından güç dengesi yerine politik eşitlik¹ olarak adlandırılmıştır. Avrupa Ahengi ile sadece gücün değil aynı zamanda hakların, çıkarların ve tatminlerinde dengelendiği daha geniş bir sistemi tarif etmek için kullanılan kavram bu bakımdan realist teorisinin güç dengesi açıklamalarına bir eleştiri niteliğindedir.

Paul Schroder, Avrupa tarihindeki hiçbir genel barış antlaşmasının Viyana Düzenlemesi'nin gösterdiği başarıyı gösterememesinin nedeni olarak politik eşitlik kavramını öne sürmektedir. Bu bakımdan 1813-1815 döneminde rekabetçi güç dengesi çekişmesi iyi huylu hegemonyaya ve yasalar tarafından belirlenmiş hakların karşılıklı tanınmasına dayanan politik eşitlik sistemine yol açmıştı ve bu durum Avrupa Ahengi ile yaklaşık yüz yıllık bir barış dönemi yaşanmasını sağlamıştır.

Bu noktada altı çizilmesi gereken en önemli husus Avrupalı Büyük Güçleri 19. Yüzyılda, 18 yüzyıldan farklı olarak güç dengesi yerine politik eşitlik sistemi üretmeye yönelten tarihi faktörlerdir. Napolyon Savaşları ile siyasi düşüncesinde yaşanan

¹ Bu çalışmada "Politik Eşitlik" kavramı "Political Equilibrium" kavramının Türkçe tercümesi kullanılmıştır. Paul Schroeder tarafından ortaya atılan politik eşitlik fikri genel hatlarıyla haklar, tatmin ve sorumluluklar dengesi anlamına gelmektedir.

değişim, Avrupa’da zaferin değil, kalıcı ve istikrarlı bir barışın sürdürülmesini amaçlayan koalisyonların oluşmasını sağlamıştır.

Şüphesiz 1815 Viyana Kongresi Avrupa tarihi açısından önemli bir kırılma noktasıdır. Egemenler arası bir eşitlik kuran ve savaş sonrası düzenin dayanak noktası olan Viyana Kongresi’nin üç işlevinden belki de en önemlisi güç dengesidir. Viyana Kongresi ile Avrupalı Büyük Güçler hem tekrar güçlenmesinden en çok korktukları Fransa’ya karşı güç dengesi oluşturmaya hem de hiçbir devletin diğerlerinden daha güçlü ve baskın olmasını sağlamaya çalışmıştır. Ancak, Avrupa Ahengi’nin salt güç dengesinden daha fazlasını üretilip üretilmediği tartışılmalıdır.

Bu çalışmanın temel amacı “güç dengesi” ve “politik eşitlik” kavramlarını Avrupa Ahengi örneği üzerinden karşılaştırmaktır. Bu nedenle çalışmada 19. Yüzyıl Avrupası’na hem siyasi tarih hem de güç teorisi perspektifinden bakılacak ve güç dengesi ile politik eşitlik teorileri incelenerek Avrupa Ahengi özelinde analiz edilecektir.

Bu çalışma uluslararası ilişkiler literatüründe daha önce Türkçe olarak ele alınmamış bir kavram olan politik eşitlik kavramı ile uluslararası ilişkiler söyleminin en çok kullanılan kavramlarından biri olan güç dengesi kavramını ele alarak aralarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bakımdan çalışmada özellikle politik eşitlik kavramı üzerine Avrupa Ahengi hakkında Türkçe literatürde yeterli kaynak olmaması nedeniyle başta Schroeder ve Mitzen olmak üzere Mowat, Seaman, Blanning gibi tarihçilerin eserlerinden faydalanılacaktır.

Avrupa Ahengi’nin yapısal özelliklerini anlatabilmek için ilk olarak Avrupa Ahengi’nin temel yapı taşı olan Viyana Kongresi ve onun özellikleri ele alınacaktır. Bu bakımdan ilk bölümde Napolyon Savaşları’ndan Avrupa Ahengi’ne kadar olan süreç Avrupa siyasi tarihi bakımından incelenecek ve Viyana Kongresi’nin yarattığı düzenin oluşmasına neden olan gerekçelerin üzerine durulacaktır. Ayrıca, Napolyon Savaşları’ndan sonra Avrupa’da uluslararası sistemi inşa eden en önemli unsurlardan biri olan Viyana Kongresi’nin önemi ve fonksiyonları açıklanarak Kongre’nin çizdiği yeni düzenin özellikleri üzerinde durulacaktır.

Başta dönemin mimarı Metternich olmak üzere Viyana Kongresi'ne katılan liderlerin düşünce yapılarına ve farklı beklentilerine değinilecektir. Avrupa Ahengi'nin dayanak noktası olan Dörtlü İttifak, Kutsal İttifak ve Beşli İttifak ile Avrupa Ahengi'nin ortak hareket mekanizması olan Kongre Sistemi üzerinde durularak Fransız Devrimi'nin ortaya attığı düşüncelerin bu ittifakların kurulması olan etkileri vurgulanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümü güç dengesi ve politik eşitlik sistemlerinin incelenmesine ayrılacaktır. Bu nedenle ilk olarak uluslararası ilişkilerde güç ve güç dengesi kavramlarının farklı ideolojiler ve teorisyenler tarafından yapılmış tanımları ile Realist teorinin Avrupa Ahengi açıklamalarına yer verilecek daha sonra ise Paul Schroeder'in politik eşitlik sistemi üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Vestfalya'dan Avrupa Ahengi'ne uluslararası sistemin dönüşümü üzerinde durulacaktır. Bu bakımdan 19. yüzyılda Avrupa Ahengi'nin oluşturduğu uluslararası sistemin yapısı Paul Schroeder'in görüşleriyle desteklenerek anlatılacak ve konunun Realist teori açısından eleştirisine yer verilecektir. Ayrıca bu bölümde Avrupa Ahengi'nin ortaya koyduğu sistemin neden güç dengesi ya da politik eşitlik sistemi olup olmadığı sorgulanacaktır.

1. NAPOLYON SAVAŞLARI ERTESİNDE AVRUPA SİSTEMİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ

1.1. Avrupa Sistemin Krizi: Napolyon Savaşları

1769 yılında Korsika'nın Ajaccio kentinde dünyaya gelen Napolyon Bonapart, parlak bir öğrenci ve 24 yaşında general olmuş başarılı bir askerdir. Her ne kadar Roberspierre'in düşü ile bir süre unutulmuş olsa da 1776 İtalya seferi ile hem Direktuar yönetiminin ihtiyacı olan parayı hem de Fransız halkının özlediği zafer haberini vererek tekrar yükselişe geçmiştir.² Avusturya ile Fransa arasında imzalanan Campo Formio Antlaşması ile Napolyon'un Kuzey İtalya'da hâkimiyet kurup bir takım cumhuriyetler kurarak ihtilal fikirlerini yaymasına neden olan süreç başlamıştır.

Napolyon İngiltere ile başa çıkmanın tek yolunun Hindistan ile bağlantısını kesmek olduğunu bunun için de Mısır'ın ele geçirilmesi gerektiğini düşünüyordu.³ Ona göre, Hindistan ile bağlantısı kesilen İngiltere Fransa ile barış yapmak zorunda kalacaktı. Onu Fransa'dan uzaklaştırmak isteyen Direktuar hükümeti bu düşüncelerini destekleyerek Napolyon'u Mısır'a gönderdi. Ancak, Rusya'nın Fransız düşmanlığını körüklemek dışında Napolyon Mısır seferinden beklediğini alamadı.⁴ Artık önünde üç seçenek vardı. Bunlar, İstanbul'a doğru yürümek, Hindistan'a yönelmek ya da Fransa'ya dönmektir. Napolyon hem kendi hem de Fransa'nın bulunduğu koşullar altında en akıllıca kararın Fransa'ya dönmek olduğuna karar vermiş ve 16 Ekim 1799'da Paris'e dönmüştür.

Fransa'daki siyasal belirsiz ve dengesiz ortamdan faydalanan Napolyon, eski silah arkadaşlarının desteğini alarak 9 Kasım 1799'da Direktuar yönetimine karşı darbe hareketi başlatmıştır. Direktuar yönetiminin siyasal olarak zayıf durumda olması Napolyon'un askeri darbe ile iktidarı ele geçirmesine neden olmuştur. Meclisi

²Ateş, T. (2009). **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.129.

³ Black, J. (2002). **European International Relations** 1684-1815. New York: Palgrave, s.225.

⁴ Ateş, T. (2009). **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.134.

dağıtarak Direktuar yönetimine son veren Napolyon 8. Yıl Anayasası ile Konsüllük rejimi kurmuştur.

Konsüllük rejimi kanun hazırlayan birinci, bu kanunu müzakere eden ikinci ve bu kanunu onaylayan ya da reddeden üçüncü konsül olmak üzere üç tane konsülden oluşmuştur. Bu konsüller on yıllık bir süre için seçilmiştir. Böylece Napolyon, 1799-1804 yılları arasında hemen hemen tüm gücü elinde bulunduran Birinci Konsül, 1804-1815 yılları arasında ise İmparator olarak Fransa'yı yönetmiştir.

1.1.1. Napolyon Savaşları ve Eski Sistemin Çöküşü

Napolyon Savaşları, Fransız Devrimi'nin ardından Napolyon önderliğindeki Fransa ile Avrupa'nın diğer büyük devletlerinin oluşturduğu koalisyonlar arasında gerçekleşen savaşlar dönemidir. Napolyon Savaşları çoğu kısa süreli savaşlar dizisidir. 1800-1815 yılları arasında Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirlerin Avrupa'nın bütününe yayılmasını engellemeye çalışan Avrupalı devletler Napolyon'a karşı altı kez bir araya gelmiş, bir dizi koalisyon oluşturarak Fransa'ya karşı silahlı mücadele başlatmıştır.

Fransız Devrim Savaşları'nın bir parçası olan ve Avrupalı monarşilerin devrimi sonlandırmak için oluşturdukları birinci koalisyonun ardından Avusturya ve Prusya'nın Fransa'ya savaş açması ve İngiltere'nin bu savaşa katılması ile Fransa ve Avrupalı güçler arasında ikinci koalisyon savaşları yaşanmıştır. Genel olarak Fransa'nın üstünlüğü ile geçen savaşlar sonrasında Avusturya ile Luneville ve İngiltere ile Amiens antlaşmaları imzalanmıştır. Bu antlaşmalar doğrultusunda Napolyon Almanya haritası üzerinde bir takım değişiklikler yapmış ve Alman prensliklerinin bir kısmını Fransız kontrolüne sokmuştur.⁵ Bu durumdan rahatsız olan Prusya ve Avusturya, İsveç ve İngiltere ile Fransa'ya karşı üçüncü koalisyonu kurmuştur. Ancak, savaşlar Fransa'nın galibiyeti ile sonuçlanmış ve Pressburg Antlaşması imzalanmıştır.

Pressburg Antlaşması'na göre kurulan Fransa'ya bağlı Ren Federasyonu'na katılmayı reddeden Prusya, Rusya ile iş birliğine gitmiş ve böylece dördüncü koalisyon kurulmuştur. Fransa'nın dördüncü koalisyonu Pozen'de yenilgiye uğratması ile Fransa

⁵ Çataltepe, S. (1997). **19. Yüzyılın Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu**. İstanbul: Göçebe Yayınları, s.49.

ve koalisyon devletleri arasında Tilsit Anlaşması yapılmış ve Napolyon gücünün zirvesine ulaşmıştır. 1808’de Napolyon’un Madrid’i işgal edip kardeşi Joseph’i tahta çıkarması İspanyol halkının ayaklanmasına neden olmuş, İngiltere’nin ayaklanmayı desteklemesi ile Fransa zor duruma düşmüştür.⁶ Fransa’nın içinde bulunduğu durumdan faydalanmak isteyen Avusturya, Rusya ve İngiltere beşinci koalisyon savaşlarını başlatmıştır.

Napolyon’un Moskova’da yaşadığı hezimetini fırsat bilen Rusya, İngiltere ve Alman devletleri Fransa’ya karşı altıncı koalisyonu oluşturmuştur. Fransa’nın arabuluculuk teklifini kabul etmemesi üzerine savaşa katılan Avusturya, savaşın kaderini değiştirmiş ve Napolyon’un galibiyeti ile sonuçlanan ilk beş savaştan sonra nihayet Avrupalı devletlerin koalisyon güçleri, Leipzig Savaşı ile Napolyon’u yenmeyi başarmıştır.

Avrupa’nın yönetici sınıfları Napolyon’u sevmemiş ve onu kendilerine denk bir yönetici olarak görmemiştir. Avrupalı hanedanlar tarafından sürekli dışlanan Napolyon, kabul görme konusunda oldukça ısrarlıydı. Ancak diplomasi ile var olan uluslararası sisteme girmeyi başaramamıştı.⁷ Napolyon’un Avrupa’daki üstünlüğünü koruyabilmek, kabul görmek ve var olan sisteme girebilmek için askeri başarılarla ihtiyacı vardı.⁸ Bu yüzden, iktidarı süresince diplomatik olarak güçlü olabilmek için savaşmak zorunda kalmış böylelikle Avrupa’nın büyük bölümünü fethetmiş ve fethettiği yerlerde hanedanları değiştirerek Fransa’ya kardeş cumhuriyetler oluşturmuştur. Avrupa’da muhafazakâr devletlerin kâbusu haline gelen Napolyon, kendine akraba cumhuriyetler kurarken Fransız Devrimi’nin milliyetçilik ilkesine ihanet etmiştir.

Napolyon ile İspanya, İtalya, Danimarka, Norveç ve Ren Konfederasyonu Fransa’nın kontrolündeki kardeş cumhuriyetler tarafından yönetilmeye başlamıştır. Askeri başarıları ve kardeş cumhuriyetleri ile diplomasinin akrabalık ilişkileri üzerinden yürütüldüğü devletlerarası düzlemde arzu ettiği onanmayı bulacağına inanan Napolyon, Avrupa’nın büyük bir bölümünde Fransız egemenliğinin hüküm sürmesini

⁶ Çataltepe, S. (1997). **19. Yüzyılın Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu**. İstanbul: Göçebe Yayınları, s.52.

⁷ Lee, S. J. (2002). **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980**. (S. Aktur, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s.39.

⁸ **A.g.e.** s.40.

sağlamıştır.⁹ Prusya ve Avusturya hariç orta Avrupa'nın tamamına yakını Napolyon'a ya da Napolyon'un kardeş cumhuriyetlerine bağlı hale gelmiştir. Napolyon döneminde Avrupa haritasının dörtte üçü Fransa kontrollüne girmiş ve Avrupa haritasını tek tipleşmiştir.

1.1.2. Napolyon'un Yenilgisi ve Napolyon Sisteminin Çöküşü

Tilsitt Antlaşması ile gücünün zirvesine ulaşan Napolyon'un kıtadaki güçlere karşı uyguladığı askeri tedbirler ona ilk başta büyük başarılar kazandırsa da bu durum zamanla değişmiş ve Napolyon'un Moskova seferi onun düşüşünün başlangıcı olmuştur.

Napolyon ortaya koyduğu Kıta Sistemi'nin temel amacı İngiliz mallarının ithalatını durdurarak, Fransa'ya karşı yeni seferler finanse etmesini engellemek ve onu barışa zorlamaktır.¹⁰ Ancak, Napolyon'un Kıta Sistemi politikasına İngiltere deniz ablukası ile karşılık vermiştir. Demir yolları olmadan kara taşımacılığının deniz taşımacılığının yerini tutması imkânsız olduğundan Avrupa'nın İngiltere'nin deniz ablukasına uzun süre dayanması mümkün olmamış, Rusya Kıta Sistemi'nden çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda Napolyon 1812'de Moskova'ya sefer düzenlemiştir. Napolyon'un ne büyük askeri girişimi olan Moskova seferinden dönüşü tam bir hezimet olmuş, Büyük Ordu'nun yarısından çoğu açlıktan ve kış koşullarından kaybedilmiştir.

Fransız ordusunun yıkılmışlığı ve yorgunluğu Avrupalı devletlerin işine gelmiş, 1813 Liepzig Savaşı'nda Rusya, Prusya ve Avusturya ordularında oluşan altıncı koalisyon Napolyon'u alt etmiştir. Ancak, Napolyon'un barış önerisini reddetmesi ile müttefikler Fransa'yı işgal etmiş, 6 Nisan 1814'te Napolyon şartsız olarak tahtan çekilmeyi ve müttefiklere teslim olmayı kabul etmiştir. Bunun sonucunda imzalanan Fontainebleau Antlaşması ile Napolyon Savaşları sona ermiş ve Napolyon 20 Nisan 1814'te Elbe Adası'na sürgüne gönderilmiştir.

⁹ Black, J. (2002). **European International Relations 1684-1815**. New York: Palgrave, s.227.

¹⁰ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.173.

Napolyon'un Elbe Adası'na sürgüne gönderilmesinin ardından 30 Mayıs 1814'te Fransa ile müttefikler arasında Birinci Paris Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Fransa, 1792'deki sınırlarına geri çekilmiş ve Fransa'da Burbon hanedanı tekrar başa geçmiştir. 18. Louis'nin tekrar tahta çıktığı Fransa'da çift meclisli bir meşruti monarşi oluşturulmuştur. Böylelikle Restorasyon Dönemi olarak adlandırılan ikinci Burbon saltanatı başlamıştır.

Yaklaşık bir sene kadar sürgün hayatı yaşadığı Elbe'den kaçan Napolyon, güçlü bir direnişle karşılaşmadan Paris'e dönmüş ve 20 Mart 1815'te yeniden tahta çıkmıştır. Napolyon her ne kadar barış istediğini ve Fransa'nın yeni sınırlarını kabul ettiğini söylese de Viyana Kongresi tarafından yasadışı ve insanlık düşmanı ilan edilmiştir.¹¹ Prusya, İngiltere ve Avusturya Napolyon sorununu tamamen çözmek istemiş, Fransa'ya karşı hemen harekete geçmiştir. Waterloo'da İngiltere ve Prusya orduları ile karşılaşan Napolyon ağır bir yenilgi almıştır. Bunun sonucunda da 15 Haziran 1815'te Napolyon ikinci kez Fransa tahtından çekilmiştir. Avrupalı müttefikler Waterloo yenilgisinin ardından Napolyon'u savaş mahkûmu ilan ederek St. Helen Adası'na sürgüne yollamıştır.

Napolyon'un ikinci kez sürgüne gönderilmesinin ardından Fransa ile müttefikler arasında ikinci bir barış antlaşması imzalama gerekliliği doğmuştur. Böylece, 20 Kasım 1815'te İkinci Paris Antlaşması imzalanmıştır. Fransız halkının Napolyon'un Elbe Adası'ndan kaçarak Fransa'ya dönmesini desteklemesi nedeniyle İkinci Paris Barışı'nın şartları, birincisinden ağır olmuştur.¹² Antlaşma ile Avrupalı Büyük Güçler ile Fransa arasındaki düşmanlıkları bitmiştir. Fransa 1790'daki sınırlarına çekilmiştir. Savaş tazminatı ödemeyi kabul eden Fransa'da tahta yeniden 18. Louis çıkartılmıştır. Sonuç olarak, daha Waterloo Savaşı başlamadan sonuçlanan Viyana Kongresi'nin kararları İkinci Paris Antlaşması ile korunmuştur.

¹¹ Armaoğlu, F. (2010). **19. Yüzyıl Siyasi Tarih**. İstanbul: Alkım Yayınevi, s.126.

¹² Ateş, T. (2009). **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.147.

1.2. Viyana Kongresi

Viyana Düzenlemesi'nin önemli bir kırılma noktası olmasının üç önemli nedeni vardır. Bunlardan ilki kamusal güç, kamusal taahhüt ve kamusal toplantılardır.¹³ Bu bakımdan Viyana Düzenlemesi'nin ortaya koyduğu ilk yenilik Avrupalı güçlerin kendilerini Avrupa'nın kamusal gücü olarak görmeleridir. Avrupalı güçler kendilerini Avrupa'nın muhafızları olarak görmüş ve bu otoritelerinin kendi güçlerinden kaynaklandığını kabul etmiştir. Böylece, Viyana Düzenlenmesi hiyerarşiye dayanan yeni bir Avrupa sistemi kurmuştur. Bu durum yeni büyük güç yönetiminin doğumudur. Aslında kongreye katılan Avrupalı birçok güç Viyana Kongresi'nden bir meclis yapısında olmasını beklemiştir. Fakat Paris Antlaşması'nı imzalayan sekiz güç Viyana Kongresi'ne davet edilmesine rağmen en güçlü dört büyük güç yönetici olarak kabul edilmiştir. Napolyon'u mağlup eden güçler ilk önce kendilerini Viyana Kongresi'nin yöneticileri olarak atamıştır. Daha sonra ise Viyana Kongresi'nin kararlarını gerçekleştirme görevinin sorumluluğunu kendilerine vermiştir.

Viyana Kongresi, ne Papa'nın ne de Kutsal Roma İmparatoru'nun rol oynamadığı ilk antlaşmadır. Bu bakımdan Viyana Kongresi egemenler arası bir eşitlik kurmuştur. Ancak bu dönemde eşitlik hayatta kalma ve tanınma hakkı olarak görülmekte, kıtasal krizlerde söz sahibi olma ya da eşit söz sahipliği anlamına gelmemektedir. Yine de tüm devletlere uluslararası ilişkilerde sözde bir eşitlik vermek antlaşmayı istikrarlı kılmak için bir yol olarak görülmüştür. Böylelikle tüm devletlerarası ilişkiler ve diplomasi kolaylaşmıştır.

Kamusal güçten sonra Viyana Kongresi'nin ortaya koyduğu ikinci yenilik ise tek bir antlaşma ile tüm bireysel sözleşmelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulan kamusal taahhüttür. Bu bakımdan Viyana Düzenlemesi'nin korunması demek onu oluşturan diğer sözleşmelerin tek tek korunması demektir. Ayrıca bu sözleşmelerden herhangi birini ihlal etmek aynı zaman da Viyana Düzenlemesi'ne de zarar verip onu ihlal etmek anlamına gelmektedir. Viyana Düzenlemesi ilk kapsayıcı şemsiye antlaşma değildir ancak bu dönemde kapsayıcı antlaşmalar yapmak yaygın bir uygulama değildir.

¹³ Mitzen, J. (2013). **Power in Concert: The Nineteenth-century Origins of Global Governance**. Chicago: University of Chicago Press, s.65.

Viyana Kongresi'nin nihai kararları tek başına bir garanti değildir. Napolyon Savaşları'ndan sonra resmi bir garantinin var olması fikri ilk olarak Pitt tarafından 1814'de ortaya atılmıştır. Ancak, Napolyon'un Elbe Adası'ndan kaçıp gelmesi ile müttefiklerin Viyana Düzenlemesi'ni resmi olarak garantileme fikri suya düşmüştür. Resmi bir garanti olmaksızın da Viyana Düzenlemesi kapsayıcı şemsiye antlaşmadır ve bu yapılan taahhütleri genişletmenin etkili bir yoludur. Viyana Kongresi'nin nihai kararları, düzenlemenin kamu yararı için oluşturulan kamusal bir taahhüt haline gelmesini sağlamıştır.

Nihai kararların temel amacı ön sözde de belirtildiği gibi Avrupa'nın bütününe onun parçalarının toplamından daha güçlü hale getirmektir. Antlaşmanın temel endişesi Avrupalı devletlerarasında istikrarın sağlanmasıdır. Paul Scroeder'e göre, Viyana Düzenlemesi Avrupa'yı korumuş ve onu konu dışı tartışmaların dışında tutmuştur.¹⁴ Viyana Kongresi'nin nihai kararları sadece kamusal bir taahhüt oluşturmakla kalmamış aynı zamanda bunun kamu ile beraber dost devletlerin ve Avrupalıların gözleri önünde yapmıştır.

Kamusal güçten ve kamusal taahhütten sonra Viyana Kongresi'nin ortaya koyduğu üçüncü yenilik ise pratikte en etkili olan ve yapısal kararlardan oluşan kamusal toplantılardır.¹⁵ İkinci Paris Barışı temel de Fransa'yı cezalandırmaya odaklanırken aynı gün yapılan bir diğer antlaşma Chaumont, Barışı yirmi yıl süresince korumaya odaklanmıştır. Viyana Kongresi'nin nihai kararları gibi kendi garantileme özelliklerine sahip bu antlaşma ile müttefiklerin Avrupa'nın huzur ve refahı için ortak çıkarları konusunda konuşmak için toplanmaları gerektiğine karar vermiştir.

Onlar bir Avrupa konseyi, parlamentosu ya da federasyonu oluşturmamış, 1815'de kararlaştırılmış toprak dağılımını yeniden düzenlemek için her hangi bir antlaşma ihlalini desteklememiştir. Ancak antlaşmaya bağlılık katacak ve onu 18. Yüzyıl güç dengesinin ötesine taşıyacak başka yollar bulmuşlardır. Viyana Düzenlemesi'ne uygun olduğu sürece birbirlerinin kamusal çıkarlarını dikkate alacakları konusunda

¹⁴ Schroeder, P. (1994). **The Transformation of European Politics 1763-1848**. Oxford University Press, s.575.

¹⁵ Mitzen, J. (2013). **Power in Concert : The Nineteenth-century Origins of Global Governance**. Chicago: University of Chicago Press, s.70.

antlaşmaya varmışlardır. Devletlerarası toplantılar sistemi ve onun kamusal çıkarları takibi ile olan alakası günümüzde hafife alınmaktadır. Ancak o döneme kadar Büyük Güçler için barışın ve ittifakların sürdürülebilmesi için istişarelerin gerekliliği uluslararası antlaşmalarda hiçbir zaman açıkça belirtilmemiştir.

Ülke içindeki otokratik koşullara rağmen demokratik hareketlerden korkan Metternich ve Alexander, bir çeşit Avrupa Federasyonu fikrinde anlaşılmıştır. Yeniliği İngiltere'ye affetmek ve bunu liberalizm ile işkillendirmek biraz ironiktir. Viyana Düzenlemesi iki unsuru bir araya getirmiştir. Bunlar; Avrupa barışını sürdürmek için belirgin bir antlaşma içinde olmak ve direk müzakerelerde bulunmaktır. Viyana Düzenlemesi savaş sonrası düzenin dayanak noktasıdır. Viyana Düzenlemesi tüm Avrupa'da bölgesel sınırlar oluşturmuş, egemenliklere sınır çekmiş ve Avrupa'nın temel endişelerini gündeme getirmiştir. Büyük Güçler kendilerini Avrupa'nın yöneticisi olarak görevlendirmiş ve Avrupa'yı yönetecek bir danışma kurulu oluşturmuşlardır. Avrupa'nın kolektif amaçlarına uygun bilinçli bir görünmez el oluşturmuşlardır.

1.2.1. Viyana Kongresi'nin Toplanması

1815 yılı Avrupa tarihi açısından bir kırılma noktasıdır. 1813 Leipzig savaşında aldığı yenilgi ile Elbe Adası'na sürgüne gönderilen Napolyon'un düşü ile Avrupa'da süregelen savaşlar nihayet son bulmuştur. Avrupalı devletler Napolyon'un teslimiyetinden sonra Avrupa düzenini yeniden kurmak, Fransız Devrimi'nin ortaya koyduklarını geri almak, barış ve istikrarı sağlamak istemiştir. Ancak Fransız Devrimi'nin yaptıklarını geri almak açılan şarabın mantarını geri takmak gibidir. Şişe hiç açılmamış gibi kapatılamaz ama mantar şişenin içindekilerin dışarı çıkmasını engelleyecek kadar geri takılabilir. Napolyon'dan sonra yapılacak olan yeni Avrupa düzenlemesi işte bu mantarı geri takma işlemidir. Düzenlemenin amacı sistemi mümkün olduğunca eski haline döndürmek ve öyle kalmasını sağlamaktır.

Napolyon Savaşları'nın bitişini takip eden yıllarda Avrupa baştanbaşa kasvet içindedir. Bu dönemde barış da en az savaş kadar zorlu bir yol olarak görülmektedir. Napolyon sonrası düzenin oluşturulmasında en önemli isimlerden biri Lord Castlereagh'tır. Napolyon'un düşüşünden sonra Avrupa'nın kaderi düzenin değiştirilmesinden restore edilmesi gerektiğine inanan isimlerin elindedir. Geriye

baktığımızda onlar için devrim sona giden bir macera gibidir. Onlar meşru otoriteye saygı çerçevesinde sosyal hiyerarşinin onarılıp sürdürülmesi gerektiğine inanmıştır. Bunun küçük krallıkların yöneticileri de dahil olmak üzere kendi krallıklarının başına geri getirilen yöneticiler ile birlikte yapılması gerektiğini savunmuştur. Meşru yöneticilerin kendi tahtları ve aynı şekilde devrim öncesi dönemde katılımcılar ve gözlemcilerin teknik becerileri onarılmıştır.¹⁶

Napolyon'un Avrupalı güçler tarafından yenilgiye uğratılması ile Avrupa'da iktidar boşluğu doğmuştur. Bu durum ileri de daha büyük bir kaosa neden olmadan Avrupa'nın geleceği hakkında karar verilmesi gerekmiştir. Ancak, Napolyon Savaşları'ndan sonra en az on yıl sürekli savaşan Avrupalı devletler aslında savaşmaktan ne kadar bıktıklarının farkına varmış ve artık daha fazla savaşmak istememiştir.

Napolyon'un yenilgisinden sonra ortaya çıkan güç boşluğunu dolduracak gücün kim olacağını belirleme konusundan savaş kullanılmak istenen son araçtır.¹⁷ Bu karara savaş yerine barışçıl yöntemlerle varılmalıdır. Bu nedenle Avrupalı devletler bir araya gelerek diplomasiyi kullanmaya karar vermiştir. Metternich önderliğinde Avusturya, Napolyon'dan sonra Avrupa'nın geleceğinin nasıl olacağını konuşmak üzere Avrupalı devletleri Viyana'da bir kongreye davet etmiştir. Böylece Metternich'in planı çerçevesinde diplomasi ile Avrupa'yı yeniden şekillendirmek için dört büyük güç olan İngiltere, Prusya, Rusya ve Avusturya, Viyana'da buluştur.

Viyana Kongresi Napolyon'dan sonra Avrupa düzenin nasıl olacağını tartışmak üzerine kurulu bir kongre olduğu kadar muhafazakâr Avrupa monarşilerinin Napolyon'u ve onun yeniliklerini yenilgiye uğratmalarının da kutlamasıdır. Bu bakımdan birçok asil ve aristokrata, balo ve partilere ev sahipliği yapan kongre aynı zamanda kapalı kapılar ardında diplomatlar arası gizli görüşmelere de sahne olmuştur.

1815 Viyana Kongresi bir barış konferansı değildir. Barış zaten Viyana Kongresi'nden önce Napolyon Savaşları'ndan sonra 1914'te Paris'te Napolyon Bonapart ile Rusya,

¹⁶ Schroeder, P. (1994). **The Transformation of European Politics 1763-1848**. Oxford University Press, s.578.

¹⁷ Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914**. McGraw-Hill, Inc, s.17.

Avusturya ve Prusya arasında Fontainebleau Antlaşması ile yapılmıştır. Bu anlaşmada müttefikler arasındaki tüm sorunlar belirlenmiştir. Viyana Kongresi Paris Barış Antlaşması'nın son bölümünde ön görülen Avrupa düzenlemesinin tamamlayıcısıdır.¹⁸ Kongre ile uluslararası toprak düzenlemeleri kazanan devletler tarafından yaptırımlara bağlanmıştır.

Viyana Kongresi Napolyon Savaşları'ndan sonra Avrupa'yı tekrar bir araya getirip düzene sokmak için yapılmıştır. Büyük Güçler Avrupa devletlerinin sınırları yeniden çizmek ve Fransız İhtilali ile ortaya çıkan çılgınlığı düzene sokmak için toplanmıştır. Kongrede her şeyi eski rejimde olduğu haline geri getirilmeye ve 1789 öncesi düzen sağlanmaya çalışılmıştır.

Viyana Kongresi'nin amacı eski dünyadan yeni bir dünya yaratmak değil var olan düzeni restore etmektir. Bu nedenle Viyana Kongresi'ni takip eden yıllara Avrupa'da Restorasyon Dönemi denilmektedir. 1815 Viyana Kongresi birbirinden farklı enstrümanlar olan Avrupa devletlerinin beraber çalıştığı bir konsere benzediğinden Avrupa Ahnegi'nin de temelini oluşturmaktadır.

Viyana Kongresi, Fransa ile antlaşma imzalayan yedi devlet tarafından toplanmışsa da bu sayının çok fazla olduğu düşünülmüş ve antlaşmaya en etkili dört büyük güç arasında varılmıştır. Kongreye katılan büyük devletlere göre eğer kongreye katılan tüm devletlerin söz hakkı olursa müzakere süreci uzun ve karmaşık olur, başarı şansı azalırdı. Bu nedenle dört büyük güç var olan önemli uluslararası problemleri kendi aralarında çözmeyi ve antlaşmaya varmayı amaçlamıştır.¹⁹

Bu dört büyük güçten Avusturya Şansölye Metternich, İngiltere Lord Castereagh, Rusya Çar I. Aleksandr ve Prusya Başbakan Hardenberg tarafından temsil edilmiştir. Daha sonra Talleyrand'ın çabaları ile Fransa'nın konferansa katılmasına izin verilmiş ve Fransa, Avusturya, Prusya, Rusya ve İngiltere'den oluşan Beşler komitesi oluşturulmuştur. Bu komitede Avrupa'daki en büyük sorunlar tartışılmış ve antlaşma bu komitenin daha önceden verdiği kararları teyit etmek için imzalanmıştır. Bu

¹⁸ Ketelbey, D. M. (1934). **A Short History of Modern Europe From 1789 to The Present Day.** Oxford University Press, s.102.

¹⁹ Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914.** McGraw-Hill, Inc, s.15.

bakımdan Viyana Kongresi en ünlü uluslararası kongrelerden biri olmasına rağmen aslında tam bir kongre olmamıştır. Kongrede tüm devletler hiçbir zaman bir araya gelip müzakerede bulunmamış, nihai kararlar Büyük Güçler tarafından verilmiştir.

Küçük devletler hiçbir zaman Avrupa ilişkilerinde söz sahibi olarak görülmemişse de Viyana Kongresi'nin meşru temellere dayandırılabilmesi için davet edilmişlerdir. Viyana Kongresi sırasında alınan kararlar her ne kadar tüm devletleri etkilese de küçük devletler, bazı noktalarda bir araya gelmiş müzakereciler olarak kalmıştır. Bu bakımdan Viyana Kongresi gerçek bir kongre havasında geçmemiş ve Avrupa'da yapısal olarak bir bütünlük oluşturmamıştır. Humboldt'a göre Viyana Kongresi'nde büyük güçler, küçük devletleri "saygı" çerçevesinde tehdit etmeye ve kendi karar ve eylemleri için onay almaya çalışmıştır. Çünkü istikrarın sağlanabilmesi için nihai kararların tüm devletler tarafından kabul edilmesi gerekmektedir.²⁰

Napolyon'un geri çekilmesinden ve Burbon Restorasyonu'ndan tam iki ay sonra Birinci Paris Barış'nda dört müttefik ve Fransa bir araya gelmiş ve Viyana'da nihai kararların verileceği ikinci ve son bir kongrenin toplanmasına karar vermiştir. Paris Barışı ile barış zaten sağlanmıştı. Bu nedenle Viyana'daki kongreni amacı barışı sürdürülebilir ve ön görülebilir tehditlere karşı dayanıklı kılmaktır. Kongre aynı zamanda tüm müttefikleri tatmin etmek, onları Fransa'nın yeniden güçlenmesi, devrim tehdidi ve Rusya'ya karşı korumayı amaçlamaktadır.

Paris Antlaşması ile dört büyük güç kendi aralarında Avrupa dengesinin nihai kontrolünün ve Avrupa'da karar verme gücünün sadece kendilerinde kalması konularında antlaşmıştır. Viyana Kongresi Eylül 1814'ten Haziran 1815'e kadar sürmüş ve Napolyon'un Elbe Adası'ndan kaçıp gelmesi ve bu tehdidin savuşturulması için Dörtlü İttifak'ın kendini yeniden kurulmasına rağmen Avrupalı güçler Viyana Antlaşması'nı imzalamıştır.

Viyana Kongresi ile güç dengesi temel çalışma ilkesi olmaya devam etmiş ve sınırlar nüfus yoğunluklarına ve savunulabilirliğe göre belirlenmiştir.²¹ Napolyon'un

²⁰ Gulick, E. V. (1967). **Europe's Classical Balance of Power**. Cornell University Press, s.185.

²¹ Schroeder, P. (1994). **The Transformation of European Politics 1763-1848**. Oxford University Press, s.575-582.

Waterloo yenilgisinden sonra müttefikler İkinci Paris Barışı'nı imzalamış ve Fransa'dan kaynaklanacak olası bir tehdide karşı Dörtlü İttifakı yenilemiştir. Bu bakımdan Birinci ve İkinci Paris Antlaşmaları ve Viyana Kongresi'nin nihai kararlarının ortak adı olan Viyana Düzenlemesi, Avrupalı devletlerin beraber yönetme arzusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Viyana Kongresi'ne katılan devletler her ne kadar Napolyon'a karşı ortak bir tutum sergileseler de kendi aralarında farklı beklentiler içinde olmuştur. İdealist bir tutumla barış ve istikrar amacıyla bir aya gelen Büyük Güçler, kısa sürede kendilerini idealistlikten uzak paylaşım kavgalarının ortasında bulmuştur.

1.2.2. Katılımcılar ve Beklentiler

Viyana Antlaşması Büyük Güçler arasında bir eşitlik yaratmış ve uzun süreli kıtasal istikrarı müjdelemiştir. 1815'te Büyük Güçler antlaşmanın ileride rekabetçi uygulamaları değiştireceğini ön görememiştir. Avusturya ve İngiltere antlaşmanın asıl mimarları olarak Fransa ve Rusya'yı tehdit olarak göreme eğilimindedirler. Bu nedenle temel hedefleri onları kontrol altında tutmaktır. Fransa ise güç dengesinin taraflı ve yeni fetih savaşların başlatabilme kapasitesinde olduğunu savunmaktadır.

1815'te Avrupa'yı restore etmek isteyen devlet adamlarının farklı mizaçları ve inançları vardır. Ancak devrimin bastırılması gerektiği konusunda hemfikirlerdi. Bu bakımdan devrime olan tiksintileri 1815'te devlet adamlarının ortak bir paydada buluşmasını sağlamıştır. Lord Castlereagh hariç bu devlet adamlarından pek çoğu Napolyon ile doğrudan temas halinde ve onunla antlaşma yapmaya hazırды.

Metternich devrimden nefret eden ve eski düzeni koruyabileceği kadar korumayı amaçlayan tam bir 18. Yüzyıl devlet adamıdır. Bu bakımdan Avrupa Restorasyonu konusunda kararlıdır. Metternich'e göre devrimler büyük halk kitlelerin işi değildi. Halklar hırslı küçük gruplar, tedirgin sınıflar, yazarlar, avukatlar ve bazı devlet adamları tarafında uyandırılmıştır.

Lord Castlereagh, Metternich'in teşhis ve tedavisini sorgulamamıştır. O tarih ve geleneğe aşırı bağlı sağcı bir İngiliz politikacı olarak Metternich gibi soyut ve spekülâtif fikirlere şüphe ile bakıyor ve Avrupa'nın dinlenme evresine çekilmesi

gerektiğine inanıyordu. Buna karşılık Rus Çarı Aleksandr giderek mistikleşen bir dizi fikre sahiptir. 1815'te Aleksandr kendisini Avrupa'da sözü geçen bir lider kılma arzusundadır. O Avrupa'da statüko onarılmaktansa yeniden inşa edilmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Bu bakımda ne Metternich ne de Lord Castlereagh Aleksandır'a güvenmemiştir.

İngiltere Fransa'nın kontrol altında tutulmasını istemiş ama Kıta Avrupası'nda yükümlülük altına girmekten de şiddetle kaçınmıştır. İngiliz devlet adamlarının üzerinde durdukları en önemli konu hareket serbestliğidir.²² Bu nedenle ortak güvenlik fikrini reddettiler. İngilizler ittifaklarda karlı çıkacaklarından çok zarar göreceklrine inanmıştır. İngiltere Avrupa'da toprak kazanmak için savaşımıştır. Onun rolü Avrupa dengesini ayakta tutmaktır. Avrupa dengesini korumak isteyen İngiltere bu uğurda ne müdahalecidir ne de müdahaleye karşıdır. Ne Viyana düzeninin koruyucusu ne de revizyonist bir güçtür. İngiliz politikasının değişmez prensibi zayıf güçlüye karşı desteklemek anlamına gelen güç dengesinin koruyucusu olmaktır.

İngiltere'nin muhteşem yalnızlık politikası onu zaman zaman Avrupalı geçici müttefikler edinmesine mani olmadı. 19. yüzyıl İngiliz etkisinin en yoğun yaşandığı dönemdir. En önde gelen sanayi devletiydi ve güçlü donanması denizlere hakimdi. Bu dönemde Avusturya'nın korunması önemli bir İngiliz amacı olarak görülmüştür. Çünkü İngiltere için Avusturya, Rusya'nın boğazlara inmesine karşı önemli bir dengeleyici konumundaydı ve İngiliz politikasının temel amacı Rusların Çanakkale Boğazı'na inmesini engellemektir.

İngiltere; Avusturya, Rusya ve Prusya'nın kıta Avrupası'nda denetimsiz kalmaması için Fransa'nın çok fazla cezalandırılmasını istememekle beraber Fransa tekrar Avrupa'yı kasıp kavuracak bir güce sahip olmasına da karşıdır.²³ Fransa'nın Manş kıyılarında tekrar kontrolü ele geçirmesini engellemek için Belçika ile Hollanda'nın birleştirilmesi ve burada Fransa'ya karşı güçlü bir devlet oluşturulması gerektiğini savunmuştur. Bu dönemde İngiltere'nin bir diğer amacı ise Napolyon Savaşları sırasında Fransa ve Hollanda'dan aldığı sömürgeleri geri vermemektir.

²² Seaman, L. (1955). **From Vienna to Versailles**. London: Methuen&Co. LTD, s.5.

²³ A.g.e., s11.

İngiltere hiçbir zaman kendi güvenliği için kongreler sistemine güvenmemiştir çünkü tek başına ayakta kalacak kadar güçlüdür ve coğrafi konumu onu Avrupa'daki iç ayaklanmalara karşı korumuştur. Bu nedenle Castlereagh yerine gelen Canning, kongre sistemi ile bağları koparmakta hiçbir sakınca görmemiştir. Onun için Avrupa'da yükümlülükler üstlenmek İngiliz ulusal çıkarlarına terstir. İngiltere kongre diplomasisini yalnızca Yunan Ayaklanması sırasında kendi çıkarlarına uygun bulmuştur. Onun dışında İngiltere'nin kongre sistemi içerisindeki rolü etkisizdir.

Prusya Viyana Kongresi'ne katılan büyük devletlerin en küçüğüdür. Bir yüzyıl içinde Kuzey Almanya'daki ikinci sınıf bir beylikten, askeri olarak korkutucu bir devlet haline gelmiştir. Prusya'nın acımasız bir diplomasi anlayışı, disiplini ve gelişmiş askeri yetenekleri bu hızlı yükselişin en önemli nedenleridir.²⁴ Kendi sınırlarının biçimsizliği nedeniyle Prusya en büyük amacı parçalanmış toprakları savunmak olmuştur.

Prusya, 18. yüzyıldan 19 yüzyılın ortalarına kadar Avusturya ile Almanca konuşan halkları temsil eden bir siyasî güç olma konusunda yarışmıştır. Ancak, Alman İikiliği de denilen bu liderlik yarışı, Prusya ve Avusturya'nın Napolyon'a karşı aynı safta yer almasına engel olmamıştır. Napolyon Savaşları'ndan sonra Prusya'nın en büyük arzusu Saksonya'ya ve Ren havzasına doğru büyümek olmuştur. Ancak, bu durum Prusya'nın Avusturya ile bir kez daha çatışmasına neden olmuştur. Avusturya, Prusya'nın Saksonya'ya doğru büyümesine karşı çıkarken Ren havzasına doğru genişlemesini ise desteklemiştir. Prusya ise Avusturya'ya karşı dengeleyici bir güç olarak gördüğü Rusya ile ortak hareket etmeye çalışmıştır.

Avrupa'nın siyasal yapısını yeniden yapılandıran Viyana Kongresi, büyük ölçüde Metternich'in eseridir. Bu durum ona Avrupa'nın dizginlerini elinde tutan adam lakabını kazandırmıştır. Metternich'e göre Avusturya gibi çok uluslu devletlerin varlığını sürdürebilmesi için barış olmazsa olmaz bir şarttı ve Viyana Düzenlemesi ile Avrupa'nın barış dönemine gireceğine inanıyordu.

²⁴ Mowat, R. (1922). **A History of European Diplomacy 1815-1914**. London: Edward Arnold & Co, s.8.

Fransız Devrimi'ne karşı duymuş olduğu nefret Metternich'in tüm düşünce yapısını etkilemiş ve onun tarihteki rolünü belirlemiştir. Napolyon ile savaşmak Metternich için Fransız Devrimi ile eş anlamlıdır. Ona göre Napolyon Devrim'in insana dönüşmüş halidir. Metternich halkların self-determinasyon hakkının Avusturya devletinin sonu olacağını anladığından Fransız Devrimi'ne karşıdır.²⁵ Bu nedenle gücünü ve yetkisini Fransız Devrimi'nin ortaya koyduğu düşünceleri bastırmak için kullanmıştır. Ancak, Metternich'in amaçları konusunda farklı görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşler, Metternich'in Napolyon'u devirmek, Prusya ve Rusya'nın artan nüfusunu dengelemek, sınırları daraltılmış bir Fransa'da Napolyon'u iktidarda tutmak ve Avrupa'daki savaş ortamından yararlanarak Alman birleşmesini engellemek istediğini iddia etmektedir.

Metternich'in Napolyon'a karşı olan tutumunda üç varsayım belirleyici olmuştur.²⁶

Bunlar; Napolyon'un bir gün Avusturya İmparatorluğu'nu yok edebilme ihtimali, Napolyon İmparatorluğu'nun geçici niteliği ve çok güçlü olmasına rağmen doğal olmayışı nedeniyle Napolyon'un ölümünden sonra varlığının uzun sürmeyeceği gerçeği ve Avusturya diplomasisinin Napolyon ile ittifak oluşturması durumunda, Avusturya'nın Napolyon İmparatorluğu'nun sona ermesinden gerçek bir Avrupa dengesinin kurulmasına kadar varlığını sürdürebilme olasılığıdır.

Avusturya İmparatorluğu coğrafi olarak Avrupa kıtasının tam ortasında bulunması onu Avrupa dengesi için kilit nokta yapmıştır. Avrupa dengesinin korunması için Avusturya devletinin varlığını koruması gerekmektedir. Avusturya devletinin varlığını devam ettirebilmesi için de Avusturya İmparatorluğu'nu oluşturan farklı ulusların birliğinin korunması gerekmektedir. Bu nedenle Metternich'in görevi Avusturya devletini birlik halinde tutmaktır.

Metternich'e göre Avusturya'nın bekası barış ve düzenin korunmasına bağlıdır. Avrupa dengesinin Avusturya'nın bekasına bağlı olduğu kadar Avusturya'nın bekası da barış ve istikrara bağlıdır. Ona göre Avrupa'nın gereksinim duyduğu şey ilerleme

²⁵ Kissenger, H. (1998). **Diplomasi**. (İ H. Kurt, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s.77.

²⁶Hüner, T. (1996). **Metternich'in Osmanlı Politikası**, 1815-1848. Ankara: Ümit Yayıncılık, s.54

ve değişim değil barış, düzen ve istikrardır. Bu nedenle Metternich eski düzeni yeniden kurmaya ve bu düzene karşıt düşünceleri yok etmeye çalışmıştır.

Metternich gevşek bağlarla bağlı Avrupalı devletleri birbirine daha sıkı bağlamak ve bu devletlerin ömürlerini uzatmak için muhafazakârlığı bir araç olarak kullanmıştır.²⁷ Metternich'in temel ilkesi istikrardır çünkü istikrar düzenin korunmasının tek yoludur.

Onun için Hristiyan dininin ve monarşinin önemi büyüktür. Hristiyanlık, toplum düzeninin temelini oluşturmaktadır ve bu düzeni en iyi koruyabilecek yönetim biçimi monarşidir. Aynı zamanda 19. Yüzyılın ilk yarısında gücün temel kaynağı olduğu için de monarşinin korunması gereklidir. Metternich barış kavramını meşru bir yönetim ile bir tutmuştur. Ona göre meşruiyet uluslararası sistemi koruyan ve onu bir arada tutan temel unsurdur. Bu nedenle Metternich, eski düzene ait gördüğü değerleri kurumsallaştırmaya çalışmıştır.

Metternich'e göre Avusturya İmparatorluğu'nun bekası ve monarşi sisteminin devamı Avrupa'da statükonun korunmasına bağlıdır. Bunun için de Avrupa'nın hükümdarlarının birleşmesi gereklidir. Avrupalı devletlerin ve halkların karşılaşabileceği zorluklarla başa çıkmanın tek yolu hükümdarlar arası güçlü bağlardır.

Metternich Avrupa'nın Napolyon zamanında olduğu gibi tek bir devletin egemenliği altına girmesine kesinlikle karşıdır. Metternich'e göre Avusturya'nın güvenliği iç işlerinde monarşinin devamına, dış ilişkilerde ise dengeye dayanmaktadır. Ona göre Avrupa'da dengenin temel ögesi beş büyük gücün birliğidir. Eski düzenin korunmak ve dengeyi sağlamak için, milliyetçilik düşüncesine karşı, Avrupalı devletlerin konferanslar düzenlemek yoluyla ortak hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır.

Metternich'in asıl korkusu Rusya'dır. Ona göre Avrupa'daki Napolyon egemenliğinin yerini büyük olasılıkla Rusya hegemonyasının alacaktır. Eğer böyle bir şey olursa Avusturya'yı çok daha sefil bir duruma düşürecektir. Metternich bu durumundan endişe duymuştur. Metternich hem Avusturya'nın hem de Avrupa'nın çıkarı için en iyisinin Avusturya'nın sahip olduğu gücü, Rusya'ya karşı bir denge unsuru olarak Fransa'yı koruyan barış müzakereleri için kullanması olduğunu savunmuştur.²⁸

²⁷ Hüner, T. (1996). **Metternich'in Osmanlı Politikası**, 1815-1848. Ankara: Ümit Yayıncılık, s.54

²⁸ Kissenger, H. (1998). **Diplomasi**. (İ H. Kurt, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s.65.

Metternich'in müzakereci barış sistemi karmaşık ve aldatıcıdır ama temel stratejisi oldukça basittir. Metternich barış için çabalamayı hiç bırakmamıştır. Onun bu çabasında en büyük desteği İngiliz dış işleri bakanı Castlereagh vermiştir.

14. yüzyılda kurulan Moskova Knezliği, zamanla gelişerek 16. yüzyılda Rusya Çarlığı, 18. yüzyılda daha da güçlenerek Rusya İmparatorluğu haline gelmiştir. Hızla büyüyen ve yükselen bu imparatorluğun 19.yüzyıldaki en büyük rakibi ise İngiltere olmuştur. Rusya'ya karşı güçlü durması için Prusya'yı destekleyen, İngiltere Avusturya ve Rusya'nın büyümesine ise kesinlikle karşı çıkmıştır.

Rusya'nın Viyana Kongresi'ndeki tek amacı ise Polonya'ya tamamen sahip olmaktır. Rusya Polonya'yı kendi topraklarına katmak iddiasındadır. Rus Çarı I. Aleksandr, Polonya topraklarını ilhak ederek gelecekte Avrupa'dan gelebilecek istilalara karşı tedbir almayı amaçlamıştır.²⁹ Rusya ve bu arzuları Avusturya ve İngiltere ile çatışmaktadır. Hem Avusturya hem de İngiltere Rusya'nın orta Avrupa'daki etkisinin artmasını istememektedir. Tüm bu nedenlerle dolayı Avusturya ve İngiltere, kedilerini Rusya ve Prusya'nın büyüüp güçlenmesine karşı Fransa'yı desteklemek zorunda hissetmiştir.

Napolyon Savaşları sonunda çok güçlü bir konuma ulaşan Rusya'nın ise yayılmacı amaçları vardı. Fakat Rus Çarı Alexander kararsız bir müttefik olarak nam salmıştı. Rusya hem Napolyon'un yenilgisi ile ordusu küçülmeyen tek gücü hem de ordusunu savaş öncesi durumdan üç kat daha büyük hale getirmeyi başarmıştı. Ayrıca Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki gerilimler de devam ediyordu. Ancak, Osmanlı İmparatorluğu Viyana Düzenlemesi'ne dahil edilmemiştir.³⁰

1.2.3. Viyana Kongresi'nin İşlevi

Viyana Kongresi Napolyon'un Avrupa kıtasını fethederken yaptığı değişikliklerin nasıl geri alınacağını kararlaştırmak için Avrupalı liderlerin toplandığı bir kongredir. Kendilerini Avrupa'nın kamusal gücü olarak gören beş büyük güç Viyana Düzenlemesi'nde yer alan bazı önemli konularda antlaşmıştır. Bu konular; devrimlerin

²⁹ Mowat, R. (1922). **A History of European Diplomacy 1815-1914**. London: Edward Arnold & Co, s.28-32.

³⁰ Ateş, T. (2009). **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.154.

engellemek, bölgesel düzenlemeleri korumak ve bu ayarlamaların herhangi birine doğrudan ya da dolaylı bir tehdidin düzenlemenin tamamına yönelik olduğunu kabul etmektir.

Barış yapıcılarının ilk görevi teoride olmasa da pratikte zordur. Bu göre tahtların, sınırların ve devletlerin onarılmasını içermektedir. Tahtların onarılması diğerlerinden önceliklidir. Çünkü bu dönemde yönetimlerin meşruluğu hem Fransız Devrimi hem de Napolyon'un kardeş cumhuriyetleri tarafından sınanmıştır.³¹ Yöneticiler tarafından yönetilecek alanların durumları ile ilgili olduğu için devletlerin onarılması ikinci sıradadır. Barış yapıcılar halk egemenliğini içeren tehlikeli fikirleri direkt reddetmiştir. Avrupalı güçler Avrupa haritasını eskiden olduğuna benzer şekilde onaramayacaklarını fark etmelerine rağmen, görevleri arasında sınırların onarımı üçüncü sıradadır. Bu bakımdan 1792-1815 tarihleri arasında Avrupa haritası birçok kez değiştirilmiştir.

Metternich önderliğinde toplanan Viyana Kongresi'nin üç temel fonksiyonu vardır.³² Bunlar;

1. Napolyon'un büyük ölçüde değiştirdiği Avrupa haritasını onarmak
2. Avrupalı devletleri monarşiler olarak tek tipleştiren bir güç dengesi oluşturmak
3. Avrupa'da Fransız Devrimi'ne benzer yeni bir devrimin meydana gelmesini engellemek ve devrimin var olan tüm yeniliklerini reddetmek

1815 Viyana Kongresi ile eski sosyal ve siyasal düzen temel alınmış bu bağlamda Avrupa'nın geleceğinin nasıl olacağına karar verilmiştir. Avrupa'nın Büyük Güçleri izleyecekleri yeni muhafazakâr yolun ilkelerini belirlemişlerdir. Bu ilkeler meşruiyet, tazminat ya da ödüllendirme ve güç dengesi olmak üzere üç tanedir.

Viyana Kongresi devletleri ve hükümetleri yeniden yapılandırırken en çok “meşruluk ilkesi” üzerinde durmuştur. Meşruiyet, hangi hanedanların yeniden tahta geçeceğini,

³¹ Lee, S. J. (2002). **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980**. (S. Aktur, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s.40.

³² Mitzen, J. (2013). **Power in Concert: The Nineteenth-century Origins of Global Governance**. Chicago: University of Chicago Press, s.101-103.

gücün kimlerin elinde olacağının kararlaştırılmasıdır. Meşruluk ilkesi 1789'dan önce var olan devletleri yeniden kurmayı ve başta olan hanedanları yeniden başa geçirmeyi ifade etmektedir. Viyana Kongresi'nde Napolyon işgalinden önceki yöneticiler meşru ve gerçek yöneticiler olarak kabul edilmiş ve hanedanları Napolyon'dan önceki hallerine getirilmeye çalışılmıştır.

Tazminat ya da ödüllendirme ilkesi kazananların şımartılması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Bu nedenle sadece eski hanedanlara güçlerinin tekrar verilmesi ile yetinilmemiş, Napolyon'dan kurtulmaya yardımcı olan devletler de toprak ile ödüllendirilmiştir.

Güç dengesi ilkesi ise Viyana düzenlemesinin en önemli ilkesidir. Bu ilke ile dört büyük güç hem tekrar güçlenmesinden en çok korktukları Fransa'ya karşı güç dengesi oluşturmaya hem de hiçbir devletin diğerlerinden daha güçlü ve baskın olmamasını sağlamaya çalışmıştır. Böylece uluslararası düzenin bozulması ve savaş çıkması engellenmek istenmiş, barışı korumak amaçlanmıştır.

Viyana Kongresi'nin birincil fonksiyonu Napolyon'un büyük ölçüde değiştirdiği Avrupa haritasını onarmaktır. Kongrenin Büyük Güçleri'nin arzusu Fransa'yı cezalandırmak değildi. Avusturya, Prusya, Rusya ve İngiltere'den oluşan Büyük Güçler Fransa'nın da büyük güç olarak sayılmasından ve varlığını sürdürmesinden yanaydı. İstikrarlı ve barışçıl bir Avrupa düzeni için bu olmazsa olmaz bir şarttı. Onlar sadece Fransa'da Napolyon gibi birinin tekrar güçlenip kıtayı fethetmeye kalkmasını engellemek istiyordu. Bu nedenle Fransa çember içine alınmalı, etrafında Fransa'ya karşı Belçika, Hollanda, İsviçre gibi tampon devlet oluşturmalı ve Fransa sınırındaki devletler güçlendirilmeliydi.³³ Viyana düzenlemesi sadece Fransa sınırını güçlendirmekle kalmadı aynı zamanda Fransa'nın Napolyon savaşları ile kazandığı toprakları kaybetmesine de neden oldu.

Viyana Kongresi Fransa'yı kontrol altında tutmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda Fransa bir çember içine alınmaya çalışılmıştır. Viyana Kongresi ile Fransa'ya komşu olan İspanya, İsviçre, İtalya ve kongre tarafından yeniden kurulan Almanya gibi devletlerin

³³ Mowat, R. (1922). **A History of European Diplomacy 1815-1914**. London: Edward Arnold & Co, s.20-25.

bağımsızlıkları ve egemenlikleri uluslararası güvence altına alınmış ve Fransa'ya karşı güvenliği sağlamak için Fransa sınırındaki Hollanda, Sardunya gibi devletlerin genişlemesini öngören önceki düzenlemeler kabul edilmiştir.

Fransa'nın kuzeye doğru genişlemesini engellemek amacıyla Kuzey devletler güçlendirilmiştir. Avusturya, Fransız Devrim Savaşları'ndan önce Avusturya Hollandası olarak bilinen, uzak ve tehlikeli bölgedeki bugünkü Belçika'nın sorumluluğu tekrar üstlenmek istememiştir. Ancak Belçika için bir şey yapılmalıydı ve mutlaka Fransa'nın eline bırakılmamalıydı. Belçika'nın tek başına ayakta kalmak gibi bir iddiası olmadığından önce Prusya'nın topraklarına katılmasının onu Fransa'ya karşı daha iyi koruyacağı düşünülmüşse de Viyana Kongresi'nde Belçika'nın Hollanda devletine katılmasına karar verilmiş ve bu yeni oluşturulan devletin yönetimi eski ve soylu bir aile olan Orange'lara bırakılmıştır. Böylece Belçika-Hollanda Krallığı oluşturulmuştur. Belçika'dan vazgeçmesine rağmen, Doğu Galiçya, Lomdardiya ve Venedik'i yeniden topraklarına katan Avusturya Viyana'dan sınırlarını genişletmiş olarak dönmüştür.

Prusya'nın güçlü askeri teşkilatının Fransa'nın o yöne doğru olası bir genişlemesini durduracağına inanıldığından Prusya'ya Ren nehrinin batısındaki topraklar verilmiştir. Prusya'nın Fransa'ya karşı Ren bölgesinde set oluşturması amaçlanmıştır. Bu nedenle Prusya Ren nehrinin iki yanına doğru genişlemiştir. Ren havzası sorunu diğer sorunlara kıyasla en kolay çözülen sorun olmuştur. Fransa ile barış zaten çoktan sağlanmış olduğundan Alsas-Loren'in yeniden bölüştürülmesi konusunda bir sorun yoktur. Ancak Napolyon'un imparatorluğuna kattığı Köln, Mainz, Trier gibi eski beyliklerin sınırlarıyla ilgili sorunlar vardır. Viyana Kongresi ile Vestfalya bölgesi ile Mainz hariç bu beylikler de Prusya'ya verilmiş, burası güney Ren ili haline getirilmiştir. Böylece Fransa sınırına güçlü bir Prusya yerleştirilmiştir.³⁴

Viyana Kongresi ile İsviçre, Fransa ile Avusturya arasında bir tampon bölge olarak yeniden yapılandırılmıştır. İsviçre kongrenin en kalıcı başarısı olmuştur. İsviçre'de on dokuz olan mevcut kanton sayısı Cenevre, Valais, Neuchatel kantonların

³⁴ Seaman, L. (1955). **From Vienna to Versailles**. London: Methuen&Co. LTD, s.10-13.

eklenmesiyle yirmi ikiye yükseltilmiştir. Böylece, İsviçre yirmi iki kantondan oluşan bağımsız ve tarafsız bir devlet haline getirilmiştir.

Viyana Kongresi, Belçika ile Hollanda'yı birleştirerek Fransa'nın kuzey sınırını güçlendirdiği gibi güney sınırını da güçlendirmeye çalışmıştır. Olası bir Fransız istilasına karşı sınırı güçlendirmek amacıyla Cenova Cumhuriyeti, Sardunya Krallığı'na bağlanmıştır. Nice, Savoy ile Cenova Cumhuriyeti Sardunya Krallığı'na bağlanarak Fransa'nın güneyinde güçlü bir devlet oluşturulmuş ve Sardunya Kralı, eski dominyonunun iadesinin yanında Eski Cenova Cumhuriyeti ve Rivyerası topraklarına da göreceli olarak çok küçük bir erişime sahip olmuştur.³⁵

Viyana Kongresi'nin meşruiyet ilkesi doğrultusunda, İtalya düzenlemesi ile Burbon ve Parma hariç sürgüne gönderilmiş eski İtalyan hanedanları geri getirilmiştir. Ayrıca Murat iyi bir yönetici olmasına ve onun yönetimindeki Güney İtalya'nın Burbon hanedanının meşru yönetimindeki halinden daha iyi durumda olmasına rağmen İtalya'nın geri kalanında olduğu gibi Napoli'de de yasal kurallar Kongre tarafından belirlenmiştir. Böylece, Napoli Krallığı Burbon hanedanının yönetimine bırakılmış ve Modena, Toskana ve Parma dükalıklarının başına Avusturyalı prensler getirilmiştir.

İtalya'nın Lombardiya, Milano ve Mantova bölgeleri Napolyon Savaşlarından önce Habsburg hanedanının himayesi altındadır. Bu nedenle Viyana düzenlemesi ile bu bölgeler Avusturya'ya verilmiş, Papalık devletleri tekrar güçlenmiş ve İtalya'nın yönetimi Habsburg'ların eline geçmiştir.³⁶ Böylece Avusturya sadece İtalya'nın en zengin bölgelerini değil aynı zamanda yarımadaı savunmak ve ona hükmetmek için gerekli stratejik noktaları da ele geçirmiştir. Böylece Viyana düzenlemesi ile restore edilen İtalya devletleri kendi egemenliklerini sürdürmek ve sınırlarını korumak için eskiden olduğundan daha çok Avusturya'ya bağımlı hale gelmiştir.

Viyana Kongresi'nin meşruiyet ilkesi Napolyon'un yaptıklarıyla birleşince İtalya'yı her zaman olduğundan daha çok yabancıların yönetimine bırakmıştır. Ek olarak,

³⁵ A.g.e. s.15.

³⁶ Mowat, R. (1922). **A History of European Diplomacy 1815-1914**. London: Edward Arnold & Co, s.27.

Viyana Kongresi Napolyon'un iki devlete kadar tek tipleştirdiği İtalya haritasını tekrar parçalı bir yapıya dönüştürmüştür.

Almanca konuşan halklar, Orta çağ boyunca Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun parçaları olan üç yüz tane şehir devletten oluşmaktadır. 1789 öncesi düzende Almanya'yı temsil eden tek politik kurum Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'dur.

18. Yüzyılın sonlarında çözülmeye ve güç kaybetmeye başlayan İmparatorluk, 1806'da Habsburg'ların tahtan feragat etmesi ile sona ermiştir. Ancak başta Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu olmak üzere bu devletlerden birçoğu Napolyon tarafında yönetimi sağlamak ve Fransa'nın yayılmasını kolaylaştırmak amacıyla ortadan kaldırılmıştır.

Kutsal Roma Cermen imparatorluğunun ortadan kalkmasıyla Napolyon, Almanya'da üç yüz tane bağımsız politik yapıyı birleştirerek Ren Konfederasyonu'nu kurmuş ve kendini Katolik Avusturya ve yükselen askeri bir güç olan Prusya hariç on beş devletten oluşan Ren Konfederasyonu'nun koruyucusu ilan etmiştir. Böylece Fransa, Ren Konfederasyonu aracılığıyla Almanya'yı birleştirmiş ve Napolyon'un devrilmesine kadar denetimi altında tutmuştur.³⁷

Viyana düzenlemesinde “meşruluk ilkesi” Avrupa'nın hiçbir yerinde Almanya'da ihlal edildiği kadar ihlal edilmemiştir. Viyana düzenlemesi Almanya'daki eski devletleri yeniden kurmak ve eski meşru hanedanları tekrar başa getirmek için hiçbir şey yapmamıştır. Bunun yerine var olan devletlerin sayısını otuz dokuza düşüren bölgesel düzlemeler yapılmıştır.

1813'de Ren Konfederasyonu'nun sona ermesi ile 1815'de Viyana Kongresi bu devletleri, otuz dokuz devletten oluşan ve merkezi idareden yoksun Cermen Konfederasyonu altında tekrar toplamıştır. Alman birliğinin sağlanması Viyana Kongresi'nin politik uygulamalarından biri değildir ve kongredeki temsilcilerden hiçbiri de böyle bir arzusu olmamıştır. Almanya'daki tüm düzenlemeler Fransa'ya karşı güvenliği sağlamak arzusuyla yapılmıştır. Fransa'ya karşı güvenliği sağlamak ve

³⁷Armaoğlu, F. (2010). **19. Yüzyıl Siyasi Tarih**. İstanbul: Alkım Yayınevi, s.125

bölgede dayanıklılığı ve istikrarı desteklemek amacıyla Cermen Konfederasyonu kurulmuştur.

Viyana Kongresi Napolyon'un değiştirdiği haritanın tekrar düzenlenmeye ve güç dengesinin sağlanmaya çalışmıştır. Fakat Almanya'da Napolyon'un yaptıklarını tamamen geri almayı başaramamış, bu sorun ancak Bismarck'ın sert metotları ile çözülmüştür.

Danimarka tatmin edici bir para ve Eski İsveç Pomeranyası karşılığında Norveç'ten İsveç için vazgeçmiştir. Norveç ve İsveç aynı yarımada yan yana yer almalarına rağmen fiziki olarak sıra dağlar ile birbirlerinden net bir biçimde ayrılırlar da politik olarak bileşmişlerdir. Danimarka, İsveç Pomeranyası'nı uzak olduğu gerekçesiyle Elbe'deki Lauenburg Düklüğü karşılığında Prusya'ya vermiş, bu sırada İngiltere ise Danimarka'ya tam egemenlik kurduğu Heligoland hariç kaybettiği tüm koloni ve adaları iade etmiştir.³⁸ Sonuç olarak İngiltere, Malta ve Yedi Adalar başta olmak üzere Hollanda'dan Cape Colony, Seylan, Honduras, Güyan'ı, İspanya'dan Trinidad'ı, Danimarka'dan ise Heligoland'ı almıştır.

Uzun vadede İskandinavya düzenlemesi Prusya devleti açısından en iyi şekilde sonuçlanmıştır. Prusya Danimarka'ya İsveç Pomeranyası karşılığında Lauenburg Düklüğü'nü vermiş olsa da elli yıl sonra burayı asker zoruyla geri almıştır. Ayrıca İngiltere Heligoland'ı Danimarka'ya vermediğinden Prusya burayı 1890'da İngiltere'den barış antlaşması yoluyla topraklarına katmıştır. Böylece en sonunda istenmeyen tüm yerler Prusya'ya kalmış, Vestfalya, Saksonya ve Batı Ren kıyılarına doğru açılan Prusya Viyana'dan çok büyümüş olarak ayrılmıştır.

1815 yılında Avrupalı devletler sadece Napolyon'u yenmek için değil aynı zamanda onun yarattığı karışıklığı düzene sokmak için de bir araya geldiler. Viyana kongresi ile ortaya çıkan yeni Avrupa haritası muhafazakâr prensiplere göre Napolyon öncesi sınırlar temel alınarak çizilmiştir. Ancak Viyana Kongresi'nin tek fonksiyonu Napolyon'un değiştirdiği Avrupa haritasını onarmak değildi. Kongre'nin bir diğer

³⁸ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.176.

fonksiyonu ise Avrupa'nın Büyük Güçleri kabul edilen Avusturya, Rusya, Prusya, İngiltere ve Fransa arasında bir güç dengesi yaratmaktı.

Napolyon Avrupa'nın büyük bölümünü fethetmiş ve fethettiği yerlerde hanedanları değiştirerek Fransa'ya kardeş cumhuriyetler oluşturmuştu. Böylelikle Avrupa'nın büyük bir bölümünü Fransa kontrolüne sokmuştu. İspanya, İtalya, Danimarka, Norveç ve Ren Konfederasyonu Napolyon'un fetihleri ile Fransa'nın kontrolündeki kardeş cumhuriyetler tarafından yönetilmeye başlamıştı. Prusya ve Avusturya hariç orta Avrupa'nın tamamına yakını Napolyon ya da Napolyon'a bağlı yöneticiler tarafında idare ediliyordu. Napolyon döneminde Avrupa haritasının dörtte üçünde Fransız egemenliği hüküm sürmesine rağmen Napolyon savaşlarından önce durum böyle değildi. Viyana Kongresi Napolyon savaşlarını ortaya çıkardığı işte bu yeni görüntüyü revize etmek istemiştir. Bu nedenle, Napolyon yenildikten sonra Viyana Kongresi onun işgal ettiği toprakları yeniden paylaştırmak, sınırları tekrar çizmek ve hanedanları restore zorunda kalmıştır. Fransa 1792'den sonra kazandığı toprakları kaybetmiş, Fransa, İspanya ve Napoli'de Burbonlar yeniden başa geçmiş, İskandinavya haritası yeniden düzenlenmiştir.³⁹ Viyana Kongresi ile Avrupalı Büyük Güçler Avrupa haritasını tekrar kendileri için en iyi işleyen haline geri getirmiş ve Avrupa haritasını sadece sınırlar bakımından değil yöneticiler ve yönetim biçimleri bakımından da tekrar çizmişlerdir.

Viyana Kongresi'nin meşruluk ilkesine göre Napolyon işgalinden önce var olan hanedanlar doğru, gerçek ve meşru hanedanlar olarak kabul edilmiş ve kongre ile tahtları geri verilmiştir. Avrupa'nın Büyük Güçleri var olan güçlerini korumak istiyordu. Bunu koruyabilmek için Fransız Devrimi'nin getirdiği demokratik düşünceleri reddetmek ve monarşileri Avrupa'daki tek meşru yönetim biçimi olarak kabul etmek gerekiyordu. Bu nedenle Viyana Kongresi Avrupa haritasını monarşiler olarak tekipleştiren bir güç dengesi kurdu.

Viyana Kongresi Avrupa'da yönetim biçimini monarşiler olarak tekipleştirdi. Viyana Kongresi Avrupalı güçleri birbirlerine eşit kabul etti ve daha önce Fransa'da

³⁹ Briggs, A., & Clavin, P. (2003). **Modern Europe, 1789-Present** (2 b.). Pearson Education Limited, s.39.

olduğu gibi bu güçlerden birinin aşırı güçlenip diğerlerini baskı altına almasını engellemeyi amaçladı.⁴⁰ Viyana Kongresi ile oluşan güç dengesi, sadece Avrupalı devletlerin eş kabul edildiği ve birbirleri üzerinde hâkimiyet kurmadığı bir denge değil aynı zamanda tüm devletlerin tek tip yönetim biçimine sahip olduğu bir dengedir. Sadece kardeş cumhuriyetlerin hanedanları değiştirilmemiş Fransa'da da revizyona gidilmiştir. Napolyon'un teslimiyetinden sonra Fransa tahtına 18. Louis geçirilerek Fransa tekrar monarşi haline getirilmiştir. Böylelikle Fransız Devrimi'nin yönetimde yarattığı tüm değişiklikler anlamsızlaştırılmıştır.

Viyana Kongresi öncelikle Napolyon'un Avrupa haritasını eski haline getirmeyi amaçlamıştır. Napolyon'un tek tipleştirdiği haritayı tekrar parçalı bir yapıya kavuşturarak güç dengesi kurmaya, böylece barışı sürdürmeye çalışmıştır.⁴¹ Viyana Kongresi Kıta Avrupası'nda bir daha savaş olmaması için kıta devletlerin güçleri sınırlandırılmıştır. Viyana düzenlemesi ile bir tek kıtada yer almadığı için İngiltere'nin genişleyebilme şansı tanınmıştır. Büyük Güçler Avrupa'da sistemin tüm tarafların tatmin edildiği bir şekilde istikrarlı tutulması gerektiğine inandığından Viyana düzeni 1860'lara kadar büyük ölçüde bozulmadan kalmıştır. Böylece Avrupa'da yarım yüzyıl kadar bir süre nispeten barış sağlanmıştır.

Viyana Kongresi Fransız Devrimi'nin yarattığı değişimlerden herhangi birini bile kabul etmedi ve getirdiği tüm yeniliklere karşı çıktı. Viyana Kongresi'ne katılan devletlerin en büyük korkusu milliyetçilik fikridir. Onlar, muhafazakâr kuralların sürdürülmesi amacıyla 1789 Devrimi ile ortaya çıkan ve Fransa'nın genişlemesi ile yayılan milliyetçilik fikrine karşı bir araya gelmişlerdir. Bu nedenle, Avrupa haritasını milliyetçi talepleri dikkate almadan kendi otokratik güçlerini garanti altına alacak şekilde yeniden şekillendirmiş ve bu yeniden şekillendirmek için diplomasiyi bir araç olarak kullanmışlardır.

Viyana Kongresi her düzenlemesinde devrim öncesi yasaları ve uygulamaları temel aldı. Metternich önderliğinde tasarlanan yeni düzene referans olarak Napolyon önce

⁴⁰ A.g.e. s.40.

⁴¹ Gulick, E. V. (1967). **Europe's Classical Balance of Power**. Cornell University Press, s.196.

düzen alındı. Öngörülen “yeni” Avrupa düzeni o kadar muhafazakârdı ki liberal, demokratik ve milliyetçi hiçbir talebi tanımadı ve kesinlikle reddetti.⁴² Ancak Viyana Kongresi’nin bu amacı kısmen ve geçici olarak başarılı oldu. Başta Fransa’da olmak üzere 1830 ve 1840’larda monarşiye karşı devrimler oldu. Demokratik ve milliyetçi talepler Avrupalı güçler tarafından güçlükle bastırıldı.

Viyana Kongresi sadece Fransız Devrimi’nin yarattığı var olan yenilikleri engellemeyi değil aynı zamanda Avrupa’da buna benzer yeni ihtilallerin yaşanmasını da engellemeyi amaçladı.⁴³ Kutsal İttifak, bu amacın en önemli sonuçlarından biridir. Viyana Kongresi ile ortaya çıkan önemli ortaklıklardan biri de Kutsal İttifak’tır. Geleneksel düzenin en önemli temsilcileri olan Avusturya, Rusya ve Prusya arasında yapılan Kutsal İttifak ile ittifaka taraf olan devlet liderleri devletlerini Hristiyanlığın ön gördüğü şekilde yöneteceklerine ve gerektiğinde birbirlerine destek olacaklarına söz vermiştir. İngiltere ise bu ortaklığa katılmaktan çekinmiştir. Kutsal İttifak her ne kadar dini bir temelde hayat bulmuş olsa da yöneticilerin temel kaygısı Hristiyanlık değil var olan güçlerini koruyup sürdürebilmektir. Avrupalı monarşilerin gücü ve devamlılığı halklarının Fransız Devrimi’nin ortaya koyduğu fikirlerden etkilenmemesine bağlıydı. Kutsal İttifak’ın amacı Avrupa’yı demokratik fikirlerin yükselişinden korumaktır. Eğer Fransız Devrimi gibi bir devrim daha baş gösterirse devletler birbirlerine bunu bastırmak için yardım edecektir. Kutsal İttifak ile Avrupalı büyük monarşiler ortaya çıkabilecek tüm demokratik talepleri, ayaklanmaları ve ihtilalleri engellemek ve bastırmak için birbirlerine destek olacakları konusunda anlaştılar.⁴⁴

1.3. Avrupa’da Barışın İnşası: Avrupa Ahengi

1.3.1. Chaumont Antlaşması ve Dörtlü İttifak

Napolyon’un 100 günlük saltanatı Avrupalı devletleri korkutmuş ve onları Viyana Düzeni’ni korumak ve devam ettirmek için bir takım önlemler almaya teşvik etmiştir.

⁴² Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914**. McGraw-Hill, Inc, s.28

⁴³ Ketelbey, D. M. (1934). **A Short History of Modern Europe From 1789 to The Present Day**. Oxford University Press, s.168.

⁴⁴ Anderson, M. S. (1993). **The Rise of Modern Diplomacy 1450-1919**. London: Longman, s.165.

Bu önemlerden ilki Dörtlü İttifak'tır. Dörtlü İttifak, müttefiklerin Fransa'nın bir kez daha harekete geçmesini ihtimaline karşı önlem olarak 20 Kasım 1815'te Chaumont Antlaşması'nı imzalaması ile kurulmuştur. İkinci Paris Antlaşması ile aynı gün imzalanan Chaumont Antlaşması ile Avrupalı dört büyük devlet olan İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya yirmi yıllık bir sürede Paris ve Viyana'da yapılan düzenlemeleri korumak amacıyla güç kullanmak için antlaşmıştır.⁴⁵ Dörtlü İttifak ile Fransa, Avrupalı Büyük Güçler arasından çıkartılmıştır.

Chaumont Antlaşması için yapılan müzakerelerde Rus Çarı Alexander, karşılıklı bölgesel sınırları koruma ve zaman zaman tüm Avrupa devletleri arasında ilişkilerin inceleneceği toplantılar yapma yoluyla güçlerin tüm Viyana Düzenlemesi'ni korumasını teklif etmiştir. Geriye dönüp tüm Viyana Düzenlemesi'ne Chaumont Antlaşması'ndan İkinci Paris Barışı'na hatta Dörtlü İttifak'a kadar bir bütün olarak baktığımızda, Büyük Güçlerin önlerinde bir örnek olmamasına rağmen ne yaptıklarından emin oldukları gözükmemektedir.

Savaşlardan sonra İngiltere en güçlü devlet olarak kalmıştır. Bu nedenle hem kendi gücünü hem de müttefiklerinin gücünü dizginlemek için Avrupalı Büyük Güçler'e Viyana Düzenlemesi'ni koruyan kurumsal bir yapı oluşturmak için teklifte bulunmuştur. Bu bakımdan İngiltere'nin koalisyonları bir arada tutmak gibi çok önemli bir rolü vardır.⁴⁶ Ancak bu koalisyonları oluşturmak hiçbir zaman çok kolay olmamıştır. Ancak, Castlereagh'ın temsil ettiği İngiltere, Dörtlü İttifak'a Fransa'da Napolyon'un tekrar tahta çıkmasını engellemek ve Viyana Kongresi'nin sınır düzenlemelerini korumak amacıyla katılmış, herhangi bir devletin iç işlerine karışmaya şiddetle karşı çıkmıştır.⁴⁷ Bu durum zaman içerisinde İngiltere'nin Dörtlü İttifak'tan ayrılmasına neden olmuştur.

Napolyon sonrası dönemde Metternich Avrupa'nın denetleyicisi rolünü Lord Castlereagh'den devralmadan önce Lord Castlereagh, Dörtlü İttifakı bir araya getirmek için büyük çaba harcamıştır. Bu çabanın meyvesi olarak savaş zamanı koalisyon oluşturan dört büyük müttefik Napolyon'un son yenilgisinden önce 1814

⁴⁵ A.g.e. s.166

⁴⁶ Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914**. McGraw-Hill, Inc, s.4.

⁴⁷ Webster, C. K. (1925). **The Foreign Policy of Castlereagh**. London: G. Bell, s.119.

yılında yirmi yıllık bir süre için Chaumont Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşmaya göre taraflar bir arada çalışmayı kabul etmiş ve barış zamanı Avrupa'nın temel çıkarlarını görüşmek üzere biri dizi toplantı yapılması gerektiğine karar vermiştir. Her ne kadar bu sonuç Metternich ve Lord Castlereagh için yeterli olsa da Alexandr'ın daha büyük beklentileri olmuştur. Aleksandr ilahi kurallar dayanan ve Hristiyanlık tarafından korunan ilkelerin gerekliliğini savunmuş bunun sonucunda Kutsal İttifak fikrini ortaya atmıştır.

1.3.2. Kongre Sistemi

Dörtlü İttifak'ın kurulması ile Kongre Sistemi ortaya çıkmıştır. İngiltere ile Avusturya arasında prensipteki anlaşmazlıkları çözmek amacıyla İngiliz dışişleri bakanı Castlereagh tarafından Avrupa'nın durumunun konuşulacağı periyodik toplantılar düzenlenmesi fikri ortaya atılmış ve bu devletler Avrupa barışını korumak ve birbirlerine danışmak amacıyla dönemsel olarak toplantılar düzenleme konusunda da birbirlerine söz vermiştir.

Avrupa Ahengi'nin temelini oluşturan Kongre Sistemi, Avrupa barışını ve düzenini tehlikeye sokabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla Avrupalı Büyük Güçler'i dönemsel olarak bir araya getirecek kongrelerin toplanması anlamına gelmektedir. Kongre Sistemi yeniden iktidara getirilen hükümdarların birlikte hareket etmesi görüşüne dayanmaktadır. Sistem Büyük Güçler'in ortak hareket etmesini sağlayan mekanizma olarak görülmüştür.

Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirlerin mutlakiyetçi yönetimler için ne kadar tehlikeli olabileceğinin farkında olan Metternich 19. Yüzyıl boyunca Dörtlü İttifakı ve onun doğurduğu Kongre Sistemi'ni Avrupa'da ortaya çıkan tüm ayrılıkçı ve milliyetçi ayaklanmalı bastırmak için bir araç olarak kullanmıştır. Bu durum Kongre Sistemi'ne Müdahale Sistemi adının verilmesine neden olmuştur. Kongre Sistemi, Avrupalı devletlere zaman zaman bir araya gelerek, müzakere yolu ile sorunlara barışçıl çözümler bulma şansı vermiştir. Metternich Kongre Sistemi'ni Avrupa'da istikrarı koruyacak başlıca araç olarak görmüştür.

Paralel çıkarlar her zaman karşılıklı arzulanan sonuçları doğurmamış, bazı durumlarda geniş çaplı uzlaşmalar somut davranışsal tavsiyelere dönüşmüştür.⁴⁸ Toplantılar aktörlerin eylemleri ve müttefikler arası konuşmaları etkilediği için gereklidir. İstişarelerin gerekliliği konusundaki mütekabiliyet taraflara toplantıya çağırma ve potansiyel kıtasal tehditler karşısında oylama yapma şansı vermiştir. Beş büyük güç devrimlerin verdikleri tepkinin garantisi olarak nitelendirilebileceği konusunda antlaşmıştır. Ancak, tüm taraflar devrimlerin kamusal ilgi gerektirdiği konusunda hem fikir olmamıştır. Bazı güçler toplu ilginin Viyana Düzenlemesi'ni korumaktan çok baltalayacağına inanmıştır. İşte toplantılar tarafların kendi aralarındaki bu belirsizlikleri çözmelerini sağlamıştır.

Toplantılar daha önce barışı korumak için bir araç olarak hiç kullanılmamıştır. Bu nedenle bir değişim yaratıp yaratmayacağı konusunda öngörude bulunulamamıştır. Hükümler tam olarak antlaşmanın yasal garantisi altında değildir. Bu bakımdan toplantılar teknik olarak ne güç kullanımını tetiklemiş ne de politik bağlayıcı kararlara öncülük etmiştir. Güçlü temsilciler arasında yüz yüze yapılan fikir alışverişleri sıradan diplomasiin yükünü taşımaktadır.

Avrupa Ahengi'nin çağdaş yorumuna göre toplantılar sayesinde Büyük Güçler arasında niyet konusundaki belirsizlikleri azaltmıştır. Ancak bu yoruma göre, Büyük Güçler'in toplantıları verimli ve stratejik bir araç olarak kullanmayı bildikleri varsayılmaktadır ve bu 1815 koşulları için mümkün değildir. 1815 koşullarına göre Büyük Güçler arası istişareler daha çok deneme aşamasındaki yeni teknolojilere benzemektedir. Bireysel açıdan bakıldığında toplantıların neden tek bir tarafın menfaatine uygun şekilde yönlendirildiğini bilmek zordur. Etkileşim açısından bakıldığında ise başka bir devletin, müttefik stratejik aktörlerin kendi hesapları nasıl yaptıklarını anlamak için neden toplantıya çağırıldığını anlamak zordur.

Toplantılar kıtasal bir savaşı engellemek için Büyük Güçler'e yardım edecek bir araç olarak görülmüştür. Ancak, düzenlemenin kilit isimlerinden ne Metternich ne de Castereagh antlaşmanın fazla uzun süreceğine inanmıyordu. Ancak sürdü. Büyük

⁴⁸ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.183.

Güçler Kırım Savaşı'na kadar birbirleri ile savaşmaktan çekindiler. Bu dönemde her hangi bir kriz çıktığında taraflar savaşmaktan çok müzakerede bulunmayı tercih ettiler. Bu bakımdan Viyana Düzenlemesi'ni önemli kılan işte bu Büyük Güçler'i istişarede bulunmaya yönlendirmesi olmuştur. Viyana Düzenlemesi Büyük Güçler'e olası bir Avrupa krizine karşı birbirlerini toplantıya çağırma hakkı tanımıştır. Taraflar ortak bir şeyler yapmaya niyetlendiklerinde ve menfaatleri konusunda birbirlerine tamamen açık olduklarında bu menfaatler onları işbirliği yapmaya teşvik etmektedir.⁴⁹ Bu bakımdan taraflar diğerleri ile eylemlerinin ortak menfaatlere uygunluğundan sorumlu olduğu, zorunlu bir ilişki içindedir.

Viyana Kongresi ve toplantılar beraberce Büyük Güçler'in barışı koruyabilmesini mümkün kılmıştır. Toplantılar müttefikler arası ciddi anlaşmazlıklara sahne olmaktadır. Viyana Düzenlemesi'nin koşulları hakkında olan bu tartışmalar ne toplantıların dışına taşınmış ne de ittifakların sona ermesine neden olmuştur. Toplantıların gücün en büyük kanıtı, Büyük Güçler'in 1821 yılında bir kongrede bir araya gelmeleridir. Ayrıca toplantının hükümleri Büyük Güçler'in Yunan İsyanı'na karşı Rusya'nın verebileceği karşılıkları kısıtlayabilme yeteneğini gözler önüne sermiştir. Başka güçlerin etkileri olmadan tek taraflı bir antlaşmayı arzulayan Metternich ise toplantılar konusunda kendi açtığı kuyuya düşmüştür.

Bu bakış açısıyla baktığımızda anlaşmazlıklarla başa eylemlerle değil sözlerle çıkılmıştır. Her ne kadar Büyük Güçler Avrupa barışının korumasının ne anlama geldiği konusunda anlaşmazlığa düşmüşse de tüm taraflar bu barışın korunması konusunda Büyük Güçleri'nin rolünün önemi konusunda fikir birliğine varmıştır.

Savaş dönemi müttefikleri barış döneminde farklı bakış açılarına sahiptir. Eski dünyanın düzenin onarıldığı iddiası yanıltıcıdır.⁵⁰ Bu dönemde yeni dünya düzenin yavaş yavaş oluşmaya başladığının pek çok göstergesi vardır. Kongre sistemi yeni ve daha önce denenmemiş bir metot olduğundan bazı zorluklarla karşılaşmıştır. 1815-1820 yılları arasında Avrupa'da dört büyük kongre toplanmıştır. Daha ilk konferans

⁴⁹ Brown, C., & Ainley, K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak* (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.15.

⁵⁰ Schroeder, P. W. (1992). *Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?* The American History Review, 97(3), 687.

olan 1818 Aachen Kongresi'nde Lord Castlereagh Fransa'yı kontrol altında tutmak dışında kıtasal bağılılıklardan kaçınmaya çalışmıştır.

Lord Castlereagh 1820-1821 Troppau ve Laibach Kongreleri'nde ise Aleksandr'ın arzularına göre hazırlanan protokole şiddetle karşı çıkmıştır.⁵¹ Bu protokole göre devrim nedeniyle hükümeti değişiklik geçirmiş devletler durdurulmalı, Avrupa İttifakı'nın üyeleri için tehdit oluşturan durumlarda barışı tekrar sağlamak için Büyük Güçler bir araya gelmeli ve bu suçlu devleti gerekirse silah zoruyla tekrar Avrupa İttifakı'na sokmalıdır.

1822 Verona Kongresi'nden önce Lord Castlereagh yerine Canning gelmiş ve İngiltere ikinci bir sorun kaynağı olan İspanya'ya karşı müdahalede bulunulmasına karşı çıkmıştır. Avusturya ve Rusya'nın desteği ile Fransız birlikleri 1823'de İspanya'ya girdiğinde Kongre Sistemi açıkça sona ermiştir.

1.3.3. Kutsal İttifak

Viyana Kongresi'nden sonra güç dengesi sistemi ile meşruiyet ilkesi arasındaki ilişki iki ittifakla kendini göstermiştir. Bunlar; İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya'dan oluşan Dörtlü İttifak ve Avusturya, Rusya ve Prusya'dan oluşan Kutsal İttifaktır. Dörtlü İttifak, Fransa'nın olası bir yükselişini şiddetle bastırmak için kurulmuştur. Ancak Kutsal İttifak uluslararası sistemi yenilemeyi ve yeni üyelerini düzeltmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, Kutsal İttifak ile devlet arası ilişkiler dinsel temellere dayandırılmış ve Katolikliği temsilen Avusturya, Protestanlığı temsilen Prusya ve Ortodoksluğu temsilen Rusya arasında imzalanmıştır.⁵²

Kutsal İttifak'ın kurulma önerisi dinin ve muhafazakâr değerlerin savunucusu olarak Rus Çarı Aleksandr tarafından yapılmıştır. Metternich Rus Çarı'nın bu önerisini Avrupa'da statükoyu korumak için kullanmıştır. Böylece Avrupalı Büyük Güçler ilk kez ortak bir misyon edinmiştir. Kutsal İttifak, Avrupalı Büyük Güçler'i devrime karşı bir araya getirmiş ve onlara birlikte hareket etme olanağı sağlamıştır.

⁵¹ Webster, C. K. (1925). **The Foreign Policy of Castlereagh**. London: G. Bell, s.119.

⁵² Cross, M. K. (2007). **The European Diplomatic and International Cooperation From Vestfalya to Maastricht**. Basingstoke: Palgrave MacMillan.

Metternich uluslararası sistemin yönetiminde ve Kutsal İttifak'ın amaçlarının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Bunun temel nedeni Avusturya'nın bu dönemde içinde olduğu koşullardır. Avusturya İmparatorluğu'nun iç kurumlarının yapısı yüzyılın liberal ve milliyetçi akımları ile çatışmaktadır. Ayrıca Avusturya'nın Almanya'daki konumu için Prusya ve Balkanlar'daki konumu için de Rusya tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, Metternich, Avusturya İmparatorluğu için jeopolitik tehlike oluşturan iki devleti kendi stratejik çıkarlarına kıyasla Fransız Devrimi'nin ortaya koyduğu fikirlerin daha tehlikeli ve önemli olduğuna inandırmıştır.⁵³ Böylece Avusturya İmparatorluğu Napolyon Savaşları'ndan sonra bir yüzyıl daha ayakta kalabilmiştir.

Kutsal İttifak Viyana Kongresi'nin en önemli fonksiyonlarından biridir. Avrupa düzenini din ilkelerine göre korumayı ve devam ettirmeyi amaçlayan Kutsal İttifak ile Avrupalı devletler Kıta Avrupası'nda ortaya çıkacak çatışmaları bir yüzyıl kadar erteleyebilmiştir.⁵⁴ Avusturya kadar İngiltere de Avrupa'da istikrarın sağlanması için güçlü bir Orta Avrupa'nın gerekli olduğunun bilincindedir. Ancak Castlereagh ile Metternich Rusya'nın nasıl kontrol altına alınacağı konusunda farklı fikirlere sahipti. İngiltere Kıta Avrupası'ndan izole bir ada ülkesi olmanın getirdiği avantajını kullanarak yalnız açıkça yapılan ve dengeyi tehdit eden saldırılara karşıdır. Avusturya ise Avrupa'nın ortasındaki konumu nedeniyle İngiltere kadar rahat olamamıştır.

Metternich'in temel amacı Rusya'nın saldırganlığını kontrol altına almak değil, onun arzularını yumuşatmaktır. Bu nedenle Rusya'nın bu arzularını törpülemek için iki uzatmalı strateji izlemiştir. Bu stratejilerin ilki ılımlılıktır. Rusya'yı mümkün olduğunca çok zaman alıcı uzun görüşmelerin içine çekip misyoner planlarını yumuşatmaya çalışmıştır. İkinci strateji ise muhafazakârlıktır. Avusturya'nın toprak dengesini korumak için İngiliz desteğine ve iç ayaklanmaları bastırmak için Rus desteğine ihtiyacı vardır. Yani Avusturya varlığını sürdürebilmek için Kutsal ve Dörtlü İttifak'a mecburdur. Ancak, Avusturya'nın Rusya ile olan bağlantısı İngiltere olan ilişkisini tehlikeye sokmakta ve Avusturya'nın Rusya'ya daha da bağımlı hale

⁵³ Mitzen, J. (2013). **Power in Concert: The Nineteenth-century Origins of Global Governance**. Chicago: University of Chicago Press, s.117.

⁵⁴ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.242.

gelmesine neden olmaktadır. Avusturya Rusya'ya ne kadar yakınlaşırsa o kadar katı muhafazakâr değerlere yönelmektedir.

Rus Çarı Alexander'ın Kutsal İttifak çağrısı Avrupalı güçleri Hristiyanlık ilkeleri altında birleştirmiştir. Ancak Rusya dışındaki devletler antlaşmanın dini yönünü pek ciddiye almamıştır. Avrupalı güçler için Kutsal İttifak, siyasal bir güçten çok bir vicdan göstergesidir.⁵⁵ Bu dönemde İttifakların kendilerine atfettikleri yönetici rolü hem yeni hem de çok tartışmalıdır. Ancak eğer Viyana Kongresi'nde bir yönetici olacaksa en güçlü devletlerin bu rolü benimsemesi şaşırtıcı olmazdı.

1.3.4. Aachen (Aix-la-Chapelle) Kongresi ve Beşli İttifak

27 Eylül 1818'de Aachen şehrinde toplanan Aachen Kongresi, Avrupalı devletleri kendilerini ilgilendiren sorunları danışma yoluyla çözümlemek için oluşturdukları kongre sisteminin ilk kongresidir.⁵⁶ Dörtlü İttifak'ın tarafı olan Rusya, Avusturya, Prusya ve İngiltere'nin katılımıyla gerçekleşen Kongre'nin amacı işgal altında bulunan Fransa'nın durumunu, bu devlet ile olan diplomatik ilişkileri ve Avrupa ile ilgili diğer sorunları görüşmektir.

1815 İkinci Paris Antlaşması'nın öngördüğü üç yıllık işgal süresinin dolması nedeniyle 1818 Aachen Kongresi'nde Fransa'daki işgalin sona ermesine karar verilmiştir. Ancak, Kongrede gündeme getirilen sorunların çoğu çözülememiş ve durum kongrenin uzamasına neden olmuştur. Kongrenin uzamasına neden olan en önemli sorun Fransa'nın Dörtlü İttifak'a katılma isteğidir. Bu istek, Dörtlü İttifak'a taraf olan devletlerin daha ilk kongreden çatışma içine girmelerine neden olmuştur.

Aachen Kongresi her ne kadar Fransa'ya karşı toplanmış olsa da daha sonra kongreye Fransa da katılmıştır. Kongrenin sonunda Dörtlü İttifak ile kurulan dayanışmanın devam etmesine ve bu amaç doğrultusunda Avrupa'da barışı korumak için Fransa ile işbirliği yapılmasına karar verilmiştir. Böylelikle Dörtlü İttifak beşli bir görünme kavuşmuştur. Beşli İttifak ile Fransa, Avrupalı Büyük Güçler olan İngiltere, Prusya,

⁵⁵ Nicolson, H. G. (1964). **The Congress of Vienna: A Study in Allied Unity 1812-1822**. London: Constable & Co. Ltd, s.265.

⁵⁶ Ateş, T. (2009). **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.205.

Rusya ve Avusturya'nın yanında Avrupa dengesinin korunması konusunda söz sahibi hale gelmiştir.

1.4. Avrupa Ahengi'nin Analizi

1.4.1. Metternich Sistemi ve Avrupa Ahengi'nin Yapısal Özellikleri

Viyana Kongresi'nin en önemli figürü şüphesiz Avusturyalı diplomat Prens Klemens von Metternich'tir. Viyana Kongresi, Metternich Dönemi'nin (1815-1848) başlangıcı olmuştur. Metternich muhafazakârlığın sembolüdür. O devletlerin kendi içinde ve birbirleri arasındaki istikrarını temsil etmektedir. Metternich'e göre Fransa kendi içinde istikrarsız hale geldiği için devletlerarası istikrarı bozmuş ve Avrupa'yı kaosa sürüklemiştir. Metternich'in muhafazakârlık anlayışı, devletlerin kendi içlerindeki ve birbirleri arasındaki düzeni tekrar kurmanın peşinden koşmaktadır.⁵⁷ Metternich muhafazakârlığının temel amacı Avrupa'da Fransız Devrimi'ne benzer bir devrimin bir daha yaşanmasını engellemek ve devrimin var olan etkileri ortadan kaldırmaktır.

Metternich'in muhafazakârlık anlayışı iki temel üzerine oturmaktadır. Bunlardan birincisi devletlerin kendi içlerindeki istikrardır. 19. Yüzyılın başında Avrupalı devlet adamları geleneksel düzenden yanadır. Onlara göre gelenek Avrupa'daki düzenin temel sağlayıcısıdır ve bu bozulmamalıdır. Ancak, Fransız Devrimi'nin liberalleşme arzusu Avrupa'nın bu geleneksel yapısını bozmuştur. Bu nedenle Avrupa'da işler arapsaçına dönmüş ve kıtada ortalık karışmıştır.

Geleneksel düzenin en önemli sağlayıcıları dine ve soyluluğa dayalı geleneksel kurumlardır. Fransız Devrimi, soyluların ve kilisenin ayrıcalıklarının alınmasını ön gördüğünden geleneksel düzene terstir. Eğer kurumlar sarsılırsa bu sarsıntı düzenin tüm öğelerine yansıtacak ve sistem tamamen çökecektir. Bu nedenle geleneksel düzen ve onun kurumları mümkün mertebe korunmalıdır.

Geleneksel düzenin liderlerine göre en değerli yönetim soyluların elinde olmalıdır çünkü onlar Fransız Devrimi'nin istediği liberal düzenin değil geleneksel düzenin şampiyonlarıdır.⁵⁸ Bu nedenle aristokrasiden yanlardır. Seçimlere ve demokrasiye

⁵⁷ Thomson, D. (1957). **Europe Since Napoleon**. New York: Knopf, s.110-115.

⁵⁸ Black, J. (2002). **European International Relations 1684-1815**. New York: Palgrave, s.241.

inanmazlar. Geleneksel düzenin temsilcileri milliyetçiliğe karşı özel bir nefret beslemektedir. Milliyetçilik var olan ülke sınırlarına ve çok uluslu imparatorluklara karşı en büyük tehdittir. Milliyetçilik geleneksel düzene karşı bir canavardır ve mutlaka öldürülmelidir.

Metternich'in muhafazakârlık anlayışının üzerine oturduğu ikinci ayak devletlerarası istikrardır. Metternich'in ön gördüğü Avrupa sistemi Avrupa Ahengi olarak adlandırılır çünkü onun sistemi tüm devletlerin çalması gereken notaları çaldığı ve Avusturya'nın yönettiği bir senfoniye benzemektedir. Metternich'e göre Avrupalı güçler var olan ulusal sınırları korumak ve devrimleri önlemek için beraber bir uyum içinde hareket etmelidir. Metternich sistemi bu bakımdan ortak güvenlik politikalarının Avrupa'daki ilk örneğidir. 20. Yüzyılın resmi ortaklıkları olan NATO, BM ve AB gibi kurumların daha az resmi ve ilkel halidir.

Metternich Sistemi'nin üzerine kurulduğu iki temel olay vardır. Bunlar, Napolyon'un yenilgisi ve Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirler ile savaşımdır. Metternich'in ortaya koyduğu sistem tamamen o dönemki Avusturya devletinin çıkarları ile örtüşmektedir. Metternich'e göre o dönemde Avrupa'da en önemli sorun devrimdir ve hükümetlerin başlıca rolü düzeni ve istikrarı sağlamak olduğundan hükümetler devrimci güçlerle savaşmalıdır. Her ne kadar Metternich için devrimler birer doğa felaketi gibi olsa da Metternich eski düzenin temel kurallarına karşı olmadığı sürece reformlara da karşı değildir.⁵⁹

Metternich Sistemi'nin karşısında yer alan güçler liberalizm ve milliyetçiliktir. Metternich'e göre milliyetçilik düşüncesi bir devletin temelini oluşturacak nitelikte değildir. Bu nedenle Metternich mutlakiyetçilik ile paralel olmayan ve Avusturya İmparatorluğu'nun çıkarlarına ters olan tüm düşüncelerle savaşmıştır.⁶⁰ Metternich Sistemi'nin en önemli ilkesi yasallıktır. Buna göre hükümdarlar yasal olan her şeyin korunmasını amaçlamalı ve yasallık ilkesini savunmalıdır çünkü devrim yasadışıdır. Metternich liberalizme onu devrimin yasallaştırılması olarak gördüğü için karşı

⁵⁹ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.145.

⁶⁰ Hüner, T. (1996). **Metternich'in Osmanlı Politikası**, 1815-1848. Ankara: Ümit Yayıncılık, s.54

çıkmiştir. Metternich'in temel amacı demokrasi çağını mümkün olduğunca geciktirmektir.

Metternich Sistemi'ne göre her devletin uyması gereken başlıca yönetim kuralları vardır. Avusturya devletinin sistemdeki işlevi ise muhafazakâr düşüncenin uygulanmasını ve korunmasını sağlamaktır. Metternich, ortaya koyduğu sistem ile Avrupa'da liberalizm ve milliyetçilik akımının hızını yavaşlatan ve egemen bir güç olarak Avusturya'nın kendini korumasını sağlayan devlet adamı olarak tarihe geçmiştir.

Avrupa'da muhafazakâr devletlerin en tipik örneği Avusturya İmparatorluğu'dur. Metternich Sistemi Avusturya'da Habsburg egemenliğinin korunması amacıyla oluşturulmuştur. Habsburg'ların karşı karşıya kaldığı tehlikeler iki yönlüdür. Bunlar; iç işlerinde imparatorluğu oluşturan farklı unsurların özerklik hareketleri, dış işlerinde güçlü komşularının oluşturduğu tehditlerdir.

Metternich'in Avrupa politikasının üç temel dayanağı vardır. Bunlar; Fransa ve Rusya'ya karşı İngiltere ile İttifak, devrim hareketlerine karşı Kutsal İttifak ve Avrupa'da iç ve dış barışın korunması için Beşli İttifak'tır.⁶¹ Orta Avrupa doğusunda bulunan Rus depotizimi ve batısında bulunan devrim fikirleri ile sürekli olarak tehdit edilmektedir. Metternich'e göre tek tek Fransız ve Rus tehdidi ve bu iki devletin kendi araların yapacağı olası bir ittifaka karşısında Avusturya'nın iç ve dış güvenliği tehlike altındadır. Bu iki bölge arasında dengeyi sağlamanın yolu da Prusya ile yapılacak güçlü bir ittifaktır.

Metternich Sistemi Avrupa'nın yeni örgütlenmesi planında Avusturya'ya oldukça zor bir görev vermiştir. Metternich Avusturya'ya bilinçli olarak Avrupa'yı devrimden ve savaştan koruma görevini vermişti. Böylece Avrupa kendini Avusturya'ya karşı borçlu hissedecek ve Avusturya'yı yıkmakla tehdit eden liberalizm ve milliyetçilik düşüncelerine karşı Avusturya'nın yanında yer alacaktır.

Metternich Sistemi Avrupa ülkelerinin hükümet sistemlerinin her hangi bir devrim girişimi ile değişimini engellemek amacıyla müdahale doktrinini benimsemiştir.

⁶¹ Hüner, T. (1996). **Metternich'in Osmanlı Politikası**, 1815-1848. Ankara: Ümit Yayıncılık, s.51.

Müdahale doktrini bir devletin tek başına başa çıkamadığı ve bastıramadığı bir devrimin etrafındaki diğer devletlere de sıçramasını engellemek amacıyla oluşturulmuştur.

Metternich Sistemi'nin başlıca iki zayıf noktası vardır. Bunlar; Doğu Sorunu ve milliyetçilik akımıdır. Metternich Sistemi'nin barış için istikrarlı bir Avrupa düzeni kurma politikası Avusturya'nın çıkarlarını korumuştur. Metternich Balkanlar'daki Rus yayılmasını İngiltere desteği ile Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruyarak durdurmayı hedeflemiştir. Osmanlı toprakları üzerindeki genişleme politikaları Avusturya'nın çıkarları ile çatışan Rusya bu topraklarda milliyetçilik düşüncesini körüklemiş ve bu durum Metternich Sistemi'nin çöküşüne neden olmuştur.⁶²

1.4.2. 1800'lerin Başında Fransız Devrimi'nin Ortaya Attığı Fikirler ve Metternich Sistemi'ne Etkileri

1800'lerin başında Avrupa'daki politik ortama baktığımızda iki düşüncenin ön plana çıktığını görürüz. Bu dönemde Fransız Devrimi'nin ortaya attığı liberalizm düşüncesi ile eski rejimin muhafazakâr fikirleri çatışmaktadır. Değişimden yana olan liberalizm, mutlak monarşiyi sona erdirip demokrasiyi getirmek isterken statükodan yana olan muhafazakârlık, eski rejimi onarıp sürdürmek ve mutlak monarşiyi korumaktan yanadır. Muhafazakâr ilkeler üzerine kurulu olan Metternich Sistemi, liberalizmin demokratik taleplerine ve mutlak monarşinin gücünü kaybetmesine karşıdır.⁶³ Viyana Kongresi'nin Büyük Güçler'i için milliyetçilik ve liberalizm var olan Avrupa sistemi için zehirlidir.

Milliyetçilik fikrinin Viyana Düzenlemesindeki önemini anlayabilmek için öncelikle milliyetçiliğin ne olduğunu tanımlamak ve bu fikrin Avrupa'yı nasıl etkileyebileceğini açıklamak gerekir. Milliyetçilik fikrinin Avrupalı devletler üzerindeki olası etkilerinin en olduğunu sorusu Metternich muhafazakârlığını anlamak için cevaplanması gereken temel sorudur.

⁶² Kissenger, H. (1998). **Diplomasi**. (İ H. Kurt, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, s.81.

⁶³ Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.175-177.

Milliyetçilik düşüncesini kabaca tarif etmemiz gerekirse, onu “Milliyetçilik eşittir onur artı kültürel kimlik” olarak formüle edebiliriz. Onur, bir parçası olmaktan gurur duymamıza yarayan duygudur, övünç kaynağıdır. Kültür ise belirli bir grup insanla paylaştığımız kalıplaşmış yaşam şeklimizdir. Bu doğrultuda kültürel kimlik ortak dil, coğrafya, din ve gelenekler gibi unsurları kapsamaktadır. 1800’lerde Avrupa’ya baktığımızda milliyetçiliğin yarattığı en büyük tehlike milliyetçilik duygusuna sahip halkların büyük ölçüde kendi ulus-devlerine sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır.⁶⁴

Milliyetçilik fikrinin iki önemli gücü vardır. Bunlar, birleştirici ve parçalayıcı güçlerdir. Milliyetçilik fikrinin Fransa, İngiltere gibi devletlerde milliyetçi/kültürel birleştirici bir gücü vardır. Bu durum ülkeyi güçlendirmektedir. Ancak, Avusturya ve Rusya gibi devletlerde ise farklı kültürel kimlikler üzerinde parçalayıcı bir gücü vardır. Bu durum ülkeyi zayıflatmaktadır. Sözelimi 1800’lerin başında Avusturya İmparatorluğu Avusturyalılar olduğu kadar Macarlar, Sırlar, Hırvatlar, Çekler ve Boşnaklardan da oluşmaktaydı. Bu nedenle Avusturya için milliyetçilik fikri bu farklı kimliklerin Avusturya monarşisine duydukları bağlılığı azaltarak onların ayrılıkçı taleplerde bulunmalarına neden olabilecek tehlikeli bir düşmandı.

1800’lerin başında milliyetçilik düşüncesi Avusturya ve Rusya için imparatorluğun parçalanması neden olabilecek bölücü bir güçtür. Bu dönemde milliyetçilik fikrinin Avrupalı haklar arasında yayılarak çokuluslu imparatorlukları bir arada tutan farklı kültürel kimlikler arasındaki bağlayıcı köprüleri yıkmamasından korkulmaktadır.⁶⁵

Milliyetçilik fikri farklı kültürel kimliklerden meydana gelmiş çokuluslu imparatorluklar için parçalayıcı bir güce sahipken, yaygın ortak bir kültüre sahip coğrafyalar için ise birleştirici bir güce sahiptir.⁶⁶ İtalya, Almanya, Fransa gibi devletler için milliyetçilik birleştirici bir unsurdur. Örneğin, milliyetçilik fikrinin etkisiyle Cermen Konfederasyonu’nu oluşturan halklar birleşerek daha büyük ve güçlü bir Alman devleti kurmaya karar verebilirler. Bu durum başta tek bir Alman devletinin

⁶⁵ Hüner, T. (1996). **Metternich’in Osmanlı Politikası, 1815-1848**. Ankara: Ümit Yayıncılık, s.53.

⁶⁶ Çataltepe, S. (1997). **19. Yüzyılın Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu**. İstanbul: Göçebe Yayınları, s.66.

oluşmasıyla gücünü kaybedecek olan mevcut küçük devletlerin yöneticileri olmak üzere Almanca konuşan hakların egemenliği için yarışan Avusturya ve Prusya'nın da çıkarlarına terstir. Ayrıca, Cermen Konfederasyonu'nu oluşturan devletlerin birleşmesi ortaya büyük ve etkili bir güç çıkaracağından Avrupa'daki güç dengesi için de bir tehdittir. Aynı şekilde Almanya gibi ortak ve yaygın bir kültüre sahip İtalyan coğrafyası için de milliyetçilik fikri birleştirici bir güçtür.

Her ne kadar Metternich Sistemi Fransız Devrimi ile ortaya çıkan fikirlerin yayılmasını engellemeye çalışmışsa da Devrim Avrupalı halklar üzerinde iz bırakmış ve onların demokratik taleplerde bulunmalarına neden olmuştur.⁶⁷ 1848 Devrimleri Avrupalı halkların, içinde bulundukları, Viyana Kongresi'nin çizdiği, istikrarlı ve muhafazakâr sistemden hoşnut olmadıklarının en büyük göstergesidir. Her ne kadar 1848 ihtilallerinin amacına ulaşamamış ve Kutsal İttifak ayaklanmaları bastırmakta başarısı olmuş olsa da bu durum Avrupalı halkların değişim arzusunu tamamen ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Viyana Kongresi'nin Büyük Güçler'i Fransız Devrimi'nin ortaya koyduğu milliyetçilik fikrinin Avrupalı haklar üzerindeki var olan etkilerini küçümsemiştir.

2. REALİST TEORİNİN AVRUPA AHENGİ ANALİZİ: GÜÇ DENGESİ

2.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı

Güç, uluslararası ilişkilerin temel kavramlarından biridir. Buna rağmen tanımı kesin ve net değildir. Nye'a göre uluslararası ilişkilerde güç kavramı herkesin hakkında konuştuğu ama pek az kişinin işleyiş mantığını bildiği hava durumu gibidir.⁶⁸ Güç kavramı geniş kapsamlı ve belirsiz nitelikte olduğu için tanımlanırken birçok unsurun dikkate alınması gerekmektedir. Ancak gücün gözlemlenmesi zor birçok boyutu vardır. Karmaşık bir kavram olması nedeniyle uluslararası ilişkilerde güç, değişen

⁶⁷ Mitzen, J. (2013). **Power in Concert: The Nineteenth-century Origins of Global Governance**. Chicago: University of Chicago Press, s.290.

⁶⁸ Nye, J. S., & Welch, D. A. (2010). **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**. (R. Akman, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları, s.113-118.

zamana ve sistem yapılarına göre farklı şekillerde ve genellikle en basit hali ile tanımlanmaktadır.

Gücün niteliğinin zaman içerisinde değişmesi, gücün tanımının da değişmesine neden olmuştur. Sanayi Devrimi'ne kadar güç kavramı her zaman askeri güç ile ilişkilendirilmiş ve askeri güç gücün belirlenmesinde ne büyük faktör olmuştur. Fransız Devrimi'ne kadar askeri gücün büyüklüğünün ölçtü bir orduyu oluşturan askerlerin eğitim durumu iken Napolyon Savaşları ile bu orduyu oluşturan asker sayısı haline gelmiştir. Sanayi Devrim'inden sonra teknolojinin ilerlemesi ile orduların sahip olduğu araçlar gelişme göstermiştir. Bu durum sadece asker sayısına ve askerlerin yeteneğine bağlı askeri güç kavramının değişmesine neden olmuştur. Günümüzde ise güç askeri güçten farklı olarak ikna ve pazarlık yeteneği olarak görülmektedir.

2.1.1. Realizm ve Güç

Uluslararası ilişkiler merkezi bir otoriteden yoksun anarşik bir ortamda yürütülmektedir. Böyle anarşik bir ortamda devletlerin güvenliklerini sağlamalarının en basit yolu güçlü olmalarından geçmektedir. Bu nedenle realist teorinin temelinde güç kavramı yatmaktadır. Realist teoride güç, hem diğer aktörleri etkileme yeteneği olarak güce sahip olma hem de bu yeteneğe sahip aktör olarak güç olma anlamlarında kullanılmıştır. Realizm uluslararası ilişkilerde uluslararası hukukun ve örgütlerin etkisini dikkate almamaktadır. Bu nedenle güce dayalı bir uluslararası ilişkiler teorisi ortaya koymaktadır. Realizm güç uygulamalarının yalnızca sert güç olarak sonuca varabileceğini varsaymaktadır. Buna karşılık idealizm uluslararası ilişkilerde gücün önemli bir yeri olduğunu inkâr etmemekle beraber güç mücadelelerinin savaş dışı yöntemlerle yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır.⁶⁹

Güç denildiğinde akla gelen ilk kavramlar şiddet ve zor kullanmadır. Bu durum gücün güvenlik kavramı ile beraber kullanılmasına ve daha çok askeri güce vurgu yapılmasına neden olmaktadır. Ancak, gücün tek anlamı bu değildir. Morgenthau, askeri ve siyasal güç ayrımını vurgulamaktadır. Siyasal güç, kişinin başka kişilerin davranışları üzerindeki kontrolüdür. Güç sadece zorlama içeren politik bir yöntem

⁶⁹ Sönmezoğlu, F. (2005). *Uluslararası İlişkilere Giriş* (2 b.). İstanbul: Der Yayınları, s.14.

değildir. Klasik realizme göre güç kavramının temelinde şiddet ve askeri güç değil caydırıcılık yatmaktadır.

Klasik realizm güç kavramını caydırıcılık yeteneği olarak tanımlamaktadır. Morgenthau da gücü tanımlarken caydırıcılık kavramını özellikle vurgulamaktadır. Ona göre güç, ya var olan durumu korumak ve değiştirmek ya da itibar amacıyla kullanılmaktadır. Morgenthau gücü bir aktörün diğer aktörlerin düşünce ve hareketleri üzerindeki kontrolü ile ilişkilendirmiştir.⁷⁰ Bu doğrultuda caydırıcılık, diğer aktörlerin belirli davranışlara yönlendirilmesidir. Ona göre uluslararası politikanın temel amacı güç arayışıdır. Bu bakımdan güç hem uluslararası ilişkilerdeki temel amaç hem de bu amaca yönelik bir araçtır.

Güç kavramı genellikle aktörler arası ilişkiler yönünden de tanımlanmaktadır. Robert Dahl'a göre güç, bir aktörün (A), başka bir aktöre (B) aksi takdirde yapmayacağı bir şeyi yaptırabilme kapasitesidir. Yani güç etki edebilme kapasitesidir.⁷¹ Güç kavramı ancak aktörlerin sahip oldukları kapasiteler karşılaştırıldığında anlamlıdır. Ancak, güç kavramının tanımlanmasında etki kadar önemli bir diğer kavram ise çıkardır. Dahl'dan farklı olarak Lukes'a göre bir aktörün diğer aktörün davranışını kendi istediği şekilde etkilemesi güçlü olduğunu söylemek için yeterli değildir. Ona göre bir aktörün diğerinden güçlü olduğunu söyleyebilmek için o aktörün diğer bir aktörü çıkarlarına ters düşecek şekilde davranmaya yönlendirmesi gerekmektedir. Buna göre A'nın B'yi kendi çıkarlarına ters düşecek şekilde etkilemesi durumunda A'nın B üzerinde güç kullanmıştır.

2.1.2. Neorealizm ve Güç

Klasik realizmden farklı olarak neorealizm gücü tanımlarken aktörlerine davranışlarını ve etki kapasitelerini değil uluslararası sistemi vurgulamaktadır. Neorealizme göre güç, sistemik kısıtlamalar çerçevesinde aktörlerin sahip olduğu hareket serbestliğidir.⁷²

⁷⁰ Özdemir, H. (2008). **Uluslararası İlişkilerde Güç**. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3), s.120.

⁷¹ Brown, C., & Ainley, K. (2008). **Uluslararası İlişkileri Anlamak** (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.36.

⁷² Nye, J. S., & Welch, D. A. (2010). **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**. (R. Akman, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları, s.103-108.

Bu doğrultuda aktörler uluslararası sistemin hareket kısıtlayıcı unsurlarından ne kadar az etkileniyorlarsa o kadar güçlüler demektir. Neorealistlere göre aktörlerin hareket serbestliğini etkileyen unsurlar aktörlerin sahip oldukları niteliklerinden değil sistemin yapısından kaynaklanmaktadır.

Uluslararası sistemde aktörlere hareket serbestliği ya da kısıtlaması tanıyan yetenekler eşit olmayan şekilde dağıtılmıştır ve bu eşitsizlikler gücün tanımlanması açısından önemlidir. Bu doğrultuda neorealizmin öncülerinden Waltz gücü yeteneklerin dağılımı olarak tanımlamaktadır. Güçlü olan aktörler karar ve uygulama konusunda diğer aktörlere kıyasla daha serbest hareket edebilmektedir. Waltz'a göre uluslararası sistemin yapısı kontrolü imkânsız kıldığı için güç, olaylar ve aktörler üzerinde kontrol anlamına gelmez ve sistemin etkileri nedeniyle güç aktörelere etki edebilme kapasitesi olarak tanımlanamaz.⁷³

Aktörlerin diğer aktörlerin davranışlarını istedikleri gibi yönlendirmesi mümkün değildir. Güç süreçlere etki edebilme kapasitesi yaratmaktadır ancak sonucun ne olacağı belirsizdir. Bu bakımdan Waltz'a göre güç diğer aktörler üzerinde kontrol mücadelesi değil sistemin aktörlere tanıdığı hareket serbestiliğidir. Realistler gücü caydırıcılık ile diğer aktörlerin hareket alanını azaltmak olarak algıırken, neorealistler gücü hareket serbestliği ile kendi hareket alanlarını genişletmek olarak algılamaktadır.

Waltz devletlerin temel amacının güçlerini maksimize etmek değil kendi güvenliklerini sağlamak olduğunu savunmaktadır. Çünkü ona göre eğer devletlerin temel amacı güçlerini maksimize etmek olsaydı, güç dengesi oluşturmakla uğraşmamaları gerekirdi. Bu bakımdan neorealistler, realistlerden farklı olarak gücü bir amaç değil araç olarak görmektedir.

Waltz'a göre uluslararası sistem etkileşim içinde bulunan öğelerden oluşan bütüncül, anarşik, adem-i merkezîyetçi ve siyasi bir yapıdır ve bu uluslararası sistemde devletlerin temel amacı yaşamlarını sürdürebilmektir.⁷⁴ Ona göre uluslararası sistemin anarşik yapısı nedeniyle devletler birbirlerine güvenemeyecekleri için varlıklarını

⁷³ Özdemir, H. (2008). **Uluslararası İlişkilerde Güç**. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3), s.127.

⁷⁴ **A.g.e.** s.126.

sürdürebilmek için kendi yarattıkları araçlara ya da düzenlemelere güvenmek zorundadır. Yani devletler kendi kendilerine güvenmek durumundadır.

Neorealizme göre devletlerin güç edinme arzusu, realizmden farklı olarak insan doğasına değil uluslararası sistemin anarşik yapısına bağlıdır. Aynı zamanda neorealizm yine realizmden farklı olarak gücü bir amaç değil gerektiğinde başvurulacak bir araç olarak görmektedir. Devletlerin amacı güç sahibi olmak değil sistemde var olmaya devam etmektir. Güç bu var olma mücadelesinden başarıyla çıkmayı sağlayacak bir araçtır.

Bu nedenle neorealistler için askeri güç ulusal gücün en önemli parçasıdır. Uluslararası güvenlik konularına fazlaca önem veren neorealistler bu konuları yüksek politika olarak adlandırırken daha az dikkate aldıkları ekonomik ilişkileri alçak politika olarak adlandırmış ve ekonomik gücü yalnızca askeri güce dönüşebildiği durumlarda dikkate değer bulmuştur.⁷⁵ Neorealizm güç kavramını askeri güç ve çatışma kavramları ile bir bütün olarak ele aldıkları için devletlerin kendi aralarında işbirliğine gitme ihtimalini düşük görmektedir.

2.1.3. Neoliberalizm ve Güç

Neoliberalizm de neorealizm gibi uluslararası sistemin anarşikliği varsayımını kabul etmektedir. Ancak, neoliberaler için güç kavramı daha çok karşılıklı bağımlılık ile ilgilidir. Onlar devletlerarasında ekonomik anlamda artan karşılıklı bağımlılığın önemini vurgulamaktadır. Nye ve Keohane karşılıklı bağımlılığı, devletlerin birden çok sosyal ve siyasal bağla birbirlerine bağlı olduğu ve bu nedenle şiddet kullanımının önemini kaybettiği bir ortam olarak tanımlamaktadır.⁷⁶ Onlara göre, devletlerin artan ekonomik bağımlılıkları nedeniyle devletler gücün askeri değil ekonomik boyutu önem kazanmakta ve ekonomik konularda devletlerarası işbirliği sağlanmaktadır.

Neoliberalizme göre, aktörlerin gücünü belirleyen sistem içinde hareket edebilme yetenekleri ve konumlarıdır. Aktörlerin sistem içindeki konumları bu aktörlerin

⁷⁵ Yılmaz, S. (2008). **Uluslararası ilişkilerde Güç ve Güç Dengesi Evrimi**. Stratejik Araştırmalar Dergisi, s.28-37.

⁷⁶ Nye, J. S., & Welch, D. A. (2010). **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**. (R. Akman, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları, s.350.

savunmasızlık ve duyarlılık durumlarından etkilenmektedir. Karşılıklı bağımlılık teorisine göre uluslararası sistemde hiçbir aktör diğerlerinden tamamen bağımsız şekilde hareket edemez. Bu nedenle hiçbir aktör mutlak kontrole sahip olamaz.

Neoliberalizm devletlerin artık diğer devletlerden bağımsız hareket etme ve karar verme serbestliklerini yitirdiklerini öne sürmektedir. Neoliberaller gücün her zaman sıfır toplamı olmadığını, bir devlet güçlü olmasının diğerlerinin güçsüz olması anlamına gelmediğini savunmaktadır.⁷⁷ Ancak, diğer aktörlerin izlediği politikaların maliyetlerinden kurtularak kendi istedikleri politikaları izleyen bilen aktörler diğerlerinden güçlü olduğu kabul edilmektedir.

2.1.4. Konstrüktivizm ve Güç

Konstrüktivizme göre devletlerin davranışlarını etkileyen temel unsur çıkarlardır. Bu nedenle devletlerin gücünü anlayabilmek için güç dağılımından çok çıkar dağılımına bakmak gerekmektedir. Wendt'e göre çıkarlar doğrultusunda kullanılmayan güç bir anlam ifade etmemektedir. Aktörlerin güç yaklaşımı, sahip oldukları çıkar tanımlamalarına göre şekillenmektedir ve aktörler bu çıkar tanımlamalarına göre hangi aktörlerin kendileri için tehdit oluşturduğuna karar vermektedir. Bu nedenle konstrüktivistler için güç arayışı realistlerden farklı olarak her zaman çatışma anlamına gelmez. Onlar için güç kimi zaman aktörleri işbirliğine yönlendirmektedir.

2.2. Güç dengesi Sistemi ve Tanımları

Güç dengesi kavramı uluslararası ilişkiler söyleminin en çok kullanılan kavramlarından biridir. 18. Yüzyıldan sonra kuramlaştırılan güç dengesi kavramının geçmişi 16. Yüzyıla kadar uzanmaktadır. Güç kavramı gibi güç dengesi kavramında da kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. Güç dengesinin ne olduğu konusu tutarlılıktan çok uzaktır. Güç dengesi sistemi genel olarak üç anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu anlamalar; güç dağılımı, politika ve çok kutuplu sistemler olarak güç dengesidir.⁷⁸ Güç dengesi kavramının var olan güç dağılımını anlatmak için

⁷⁷ Brown, C., & Ainley, K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak* (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.40.

⁷⁸ Arı, T. (2004). *Uluslararası Siyasal Sistem ve Dış Politika* (5 b.). Alfa Yayınları, s.154-165.

kullanılabilir. Bu durumda büyük devletlerin arasındaki eşitsiz güç dağılımındaki dalgalanmaların savaşa ve istikrarsızlığa neden olan faktörlerden biri olduğu savunulabilir.

Güç dengesi kavramı dengeleme politikası anlamına gelecek şekilde kullanılabilir. Güç dengesi kavramının bu anlamda kullanıldığı durumlarda devletlerin, bir devletin diğerlerine karşı üstün olabileceği durumlarda bunu önlemeye çalışacak şekilde hareket edecekleri varsayılmaktadır. Güç dengesi sistemi devletlerin ittifak kurarken bağımsızlıklarını yitirme riskine karşı kendilerinden daha zayıf gördükleri devletlere yöneleceğini öngörmektedir. Güç dengesi politikalarına devletleri zayıf olana katılmaya teşvik etmektedir. Bunun nedeni daha güçlü olan devlete yapılan yardımlar sonunda devletlerin kendi bağımsızlıklarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmasıdır. Devletler kendilerinden güçlü olan devletleri dengelemek için daha az güçlü başka devletlerle ittifaklar yapmaktadır. Ancak bu durumun da istisnaları vardır. Bazı devletler kendi bağımsızlıklarının tehlikeye düşmesini göz ardı edip kendilerinden güçlü devletler ile ittifak kurabilmektedir. Bu durum tehdidin yakınlığı ile ilgili olabildiği gibi ekonomik ya da ideolojik faktörlere de bağlı olabilmektedir.

Güç dengesi kavramı çok kutuplu sistemleri betimlemek için kullanılabilir. Bu bakımdan 18. Yüzyıl Avrupa sistemi klasik güç dengesi modeli olarak kabul edilirken 19. Yüzyıl Avrupa sistemi çok kutuplu ve ılımlı bir güç dengesi sistemi modeli olarak görülmektedir.⁷⁹ Çok kutuplu bir sistem olarak kullanılan güç dengesi kavramı ittifaklar ile yakından ilişkilidir. Egemen devletler, karşılıklı olarak güvenliklerini sağlamak için antlaşmalar yapmaktadır. İttifak olarak adlandırılan bu antlaşmalar genel olarak askeri niteliktedir. Ancak devletler sıklıkla ideolojik ve ekonomik nedenlerle de ittifaklar kurmaktadır. Napolyon, Avrupa'yı Fransız hegemonyası altında tek kutuplu bir sisteme çevirme girişiminde bulunmuş ancak başarısız olmuştur. Napolyon her ne kadar sistemin yapısını değiştirememiş olsa da işleyişinde büyük değişime neden olmuştur. Bu nedenle, Napolyon'un yenilgisinin ardında Avrupalı Büyük Güçler olan İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya Avrupa'da çok

⁷⁹ Arı, T. (2004). **Uluslararası Siyasal Sistem ve Dış Politika** (5 b.). Alfa Yayınları, s.160-165.

kutuplu sistemi onarmak bir araya gelmiş ve Viyana Kongresi ile eski düzen yeniden kurulmuştur.

2.2.1. Morton Kaplan ve Klasik Güç Dengesi Sistemi

Sistem, aralarında ortak özellikler bulunan ve birinde meydana gelen değişikliğin diğerlerini de etkilediği birimlerden meydana gelen değişkenler dizisidir. McClelland'a göre sistem dış çevreden belirli sınırlarla ayrılan ve kendi içinde etkileşimde bulunan bir bütündür.⁸⁰ Uluslararası ilişkilerde siyasal sistemler teorisyenler tarafından bazı kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Holosti'ye göre hiyerarşik sistemler, güç dengesi sistemi, gevşek kutuplu sistem, gevşek iki kutuplu sistem, sıkı iki kutuplu sistem ve çok kutuplu sistem olmak üzere beş tür uluslararası sistem varken Kaplan'a göre bu sayı altıdır.⁸¹ Bunlar; güç dengesi sistemi, gevşek çift kutuplu sistem, sıkı çift kutuplu sistem, evrensel sistem, hiyerarşik sistem ve birim veto sistemidir. Bugün baktığımızda bu modeller geçici ve az karmaşıklardır. Bu modellerden sadece ikisinin, güç dengesi sistemi ve gevşek çift kutuplu sistemin, tarihsel karşılıkları vardır.

Diğer dört tasarım ekonomik ve politik faktörlerle olan ilişkilere dayanmaktadır.

Güç dengesi sistemi genel olarak 18. ve 19. Yüzyıl Avrupa'sından etkilenecek geliştirilmiştir ve Kaplan da güç dengesi sistemini tanımlarken 18. yüzyılda yaşanan klasik güç dengesi sisteminden yola çıkmıştır. Kaplan'a göre uluslararası güç dengesi sistemi, sistemin karakteristik davranış özelliklerine karşılık gelen altı temel kurala göre yönetilmektedir.⁸²

1. Çatışma yerine müzakere kapasitesini arttırmak,
2. Kapasiteyi arttırma konusunda başarısızlığa uğramaktansa çatışmak,

⁸⁰ Chatterjee, P. (1972). **The Classical Balance of Power Theory**. *Journal of Peace Research*, 9(1), s.51.

⁸¹ **A.g.e.** s.53.

⁸² Kaplan, M. A. (1960, July). **Theoretical Analysis of The "Balance of Power"**. *Behavioral Science*, 5(3), s.242.

3. Temel aktörlerden birini yok etmektense çatışmak,
4. Sistem içinde baskın pozisyon üstlenmek eğiliminde olan aktör ya da koalisyonlara karşı çıkmak,
5. Ulus-üstü örgütsel ilkelere katılan aktörlerin kısıtlanması,
6. Kısıtlanmış ya da yenilmiş aktörlerin kabul edilebilir ortaklar olarak sisteme tekrar katılmalarına izin vermek.

Bu kurallardan ilk ikisi uluslararası güç dengesi sisteminin politik bir alt sisteminin olmayışını yansıtmaktadır. Temel ulusal aktörler güvenliklerini sağlamak için kendilerine ya da müttefiklerine güvenmek zorundadır çünkü güçsüz olurlarsa müttefikleri onları terk edebilir. Temel ulusal aktörler aynı zamanda kendi ulusal çıkarlarını koruyabilme kapasitesinde olmalıdır. Üçüncü kural, ulus ile tutarsız belirgin limitlerin ötesinde genişlemeyi tanımlamaktadır.

Dördüncü ve beşinci kurallar ise diğer ulusal aktörlerin çıkarlarını tehdit edecek baskın koalisyon ve ulusal aktörlerin varlığını tanımaktadır. Güç dengesi sisteminde hiçbir ittifakın ve devletin var olan dengeyi bozmasına izin verilmemektedir. Sistemde başat duruma geçmek ve gücünü arttırmak amacıyla harekete geçen devletlere sistemin diğer devletleri tarafından engellenmektedir. Böylelikle bir devletin diğerleri üzerinde hâkimiyet kurması mümkün olmamaktadır. Bunun temel nedeni dengeye taraf olan devletlerin temel olarak birbirlerine yakın güçler olmasıdır. Eğer bir koalisyon baskın hale gelirse, bu koalisyonun en geniş üyesi eskiden olduğundan daha az baskın hale geleceğinden başarılı koalisyonların üyeleri yabancılaşmıştır. Altıncı kurala göre ise sistemdeki üyelik güç dengesi sisteminin norm ya da temel kurallarına denk gelen davranışlara dayanmaktadır.

Güç dengesi sisteminin temel kurallarının sayısı azaltılamaz çünkü kuralların her biri diğerleri ile bir denge ve uyum içerisindedir.⁸³ Kurallardan bir tanesinin bile uygulanışındaki başarısızlık, en az bir kuralın daha uygulanışında başarısızlığına

⁸³ Kaplan, M. A. (1960). **Theoretical Analysis of the "Balance of Power"**. Behavioral Science, 5(3), s.241.

neden olmaktadır. Güç dengesi sisteminin temel kuralları birbirlerine karşılıklı bağımlıdır. Örneğin, yenilmiş temel ulusal aktörlerden birini onarma ya da değiştirme konusundaki başarısızlık nihayetinde baskın koalisyonları ve sapkın ulusal aktörleri kısıtlama yeteneğine zarar verecektir.

Güç dengesi sisteminde her zaman olmamakla beraber genellikle dengeleyici bir devlet bulunmaktadır. Sistemin devam etmesi çıkarına olan bu dengeleyici devlet statükonun bozulması durumunda zayıf devletler ile beraber hareket ederek yıkılmasını önlemeye çalışmaktadır. Dengeleyici devlet sürekli ittifaklar kurmaz. Palmerson'a göre dengeleyici devlet devamlı düşte ve düşman edinmez. Onun sadece devamlı bir çıkarı vardı. O da güç dengesinin sürdürülmesidir.⁸⁴

Klasik güç dengesi sisteminin tanımlayıcı bir takım özellikleri vardır. Bunlardan birincisi bireysel aktörler olarak sistemde yer alacak ulus-devletlere olan ihtiyaçtır. Bu ulus-devletlerin yöneticileri ulusal kimlik, bağımsızlık, güç kapasitesi gibi ulusal çıkarları koruma amacındadır. Birincil amaçları kendi bağımsızlıklarını ve ulusal durumlarını korumak olan ulus-devletler, tek bir dominant aktör ya da koalisyon çıkmasını engelleyen davranış biçimleri içeren uluslararası bir sistem kurmak ya da var olan bir sisteme katılmak eğilimindedirler.⁸⁵ Ayrıca bu sistem, aynı zamanda ulusdevletlerin ikincil amacı olan kendi kapasitelerini arttırmalarına da izin vermektedir. Spykman'a göre güç dengesi sisteminin dinamikleri her milletin kendi kapasitesini sürekli olarak arttırma çabasına dayanmaktadır. Sorun, tüm devletleri tatmin eden, sistemin var olmasını ve sürdürülmesini sağlayan gerekli koşulları bulmaktır.

Klasik güç dengesi teorisinde bir koalisyonun kapasitesinin kendini oluşturan üye güçlerin kapasitesinden daha az ya da fazla olamayacağı varsayılmaktadır. Koalisyon oluşturmak aktörlerin kapasitelerini etkilememektedir. Ancak, iki ulus-devlet ya da ulus-devletler koalisyonları arasındaki boşluğu kapatarak güç dengesi oluşturmamanın ve bunu sürdürmenin iki yolu vardır.⁸⁶ Bunlardan birincisi, zayıf olan tarafın kapasitesi

⁸⁴ Kaplan, M. A. (1957). **Balance of Power, Bipolarity and Other Models of International Systems.** The American Political Science Review, 51(3), s.684.

⁸⁵ A.g.e. s.690.

⁸⁶ Brown, C., & Ainley, K. (2008). **Uluslararası İlişkileri Anlamak** (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.94.

arttırmaya dayanmaktadır. Zayıf olan taraf kendi ulusal gücünü inşa ederek kapasitesini arttırmaya çalışmaktadır. Zayıf tarafın kapasitesini arttırması, ulusal gücü oluşturan tüm faktörlerin arttırılmasını içerebildiği gibi genellikle askeri gücün arttırılması ya da silahlanma ile gerçekleşmektedir. Bu durum güç dengesinin silahlanma yarışı haline gelmesine neden olabilmektedir.

Güç dengesi kurmanın bir diğer metodu ise ittifaklar sistemi kurmaktır. İttifaklar sistemi metodunda zayıf olan taraf üçüncü bir ulus-devletin ya da koalisyonun tarafını tutarak dengeyi restore etmeye çalışmaktadır. Klasik güç dengesi teorisi, güç dengesi sistemi kurmanın ve sürdürmenin tek yolunun koalisyon yapılarında hiçbir kısıtlama olmayan ittifaklar kurmak olduğunu varsaymaktadır. İttifaklar sisteminde ittifaklar kısa süreli ve geçici niteliktedir. Aktörler amaçları gerçekleşir gerçekleşmez taraf tutmaktan vazgeçmektedir. Bu nedenle güç dengesi sisteminde devletler istikrarlı bloklar oluşturmamaktadır.

2.2.2. Güç Dengesi Sistemleri: Morgenthau, Waltz ve Bull

1950-1960'lı yılların en önde gelen realist düşünürü olan ve çalışmaları realizm akımının temelini oluşturan Morgenthau'nun fikirleri üç temel kavram çevresinde şekillenmiştir. Bunlar güç, rasyonalite ve güç dengesidir. Ona göre uluslararası alanda geçerli olan tek gerçek, güç unsurudur. Güç ise devletlerin amaçlarına ulaşmak için sadece bir araç değil başlı başına bir amaçtır. Eğer güç devletlerin ulaşmak istediği nihai amaçsa, devletler için güç elde etmenin dışında başka bir amaç söz konusu değildir. Bu durumda devletler için güç diğer devletlerin durumuna bakılmaksızın değerlendirileceğinden gücün “mutlaklığı” önem kazanmaktadır. Ancak, güç belirlenen amaca ulaşmak için bir araç olarak ele alınırsa, o zaman da devletlerin diğer devletlerin davranışlarını etkileyebilmek için onlardan daha fazla gücü sahip olması gerekeceğinden gücün “nispiliği” önem kazanmaktadır.⁸⁷ Morgenthau tutarlı bir güç teorisi ortaya koyamamıştır. Onun için gücün hem bir araç hem de bir amaç olması çelişkilere neden olmaktadır.

⁸⁷ Brown, C., & Ainley, K. (2008). **Uluslararası İlişkileri Anlamak** (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.74

Klasik realizme göre devletler sürekli olarak diğer devletlerden üstün olmak ve onlara söz geçirmek için kuvvet kazanmaya ve karşılarındaki devletleri güçsüz bırakmaya çalışmaktadır.⁸⁸ Uluslararası arenada sürekli olarak bir güç mücadelesi hüküm sürmektedir. Bu nedenle uluslararası barışı koruyacak tek düzen güç dengesidir. Morgenthau'ya göre barışın var olabilmesi için güçlerin dengelenmesi şarttır. Aksi takdirde barışı tesis etmek ve sürdürmek mümkün değildir. Morgenthau, güç dengesi teorisini uluslararası sistemin anarşik olması prensibi üzere oturturmuştur. O güç dengesi kavramını hem rakip güçler arasındaki denge durumunu, hem de güç çatışmasının görüldüğü koşulları ifade etmek için kullanmaktadır. Ona göre güç dengesinin oluşması devletler için kaçınılmaz bir sonudur.

Waltz'a göre devletler politikalarını dünya genelindeki güç yapısında yaşanan değişikliklere göre oluşturursa ortaya çıkan denge, güç dengesidir. Ancak güç dengesinin mecburen ortaya çıkan bir denge olduğunu öne süren Morgenthau'dan farklı olarak Waltz'a göre bu denge her zaman ortaya çıkmak zorunda değildir.⁸⁹ Devletlerin her zaman dengeleyici bir tutum takınacağını kesin olarak söylemek mümkün değildir.

Waltz devletlerin ilk tercihlerinin güç dengesi oluşturmak olmadığını öne sürmektedir. Ona göre, güç dengesi devletler için en iyi ikinci çözümdür. Çünkü devletlerin ilk tercihi, karşılarındaki devleti risk almadan ortadan kaldırmaktır. Ancak bu mümkün olmadığından devletler güç dengesi oluşturmayı kabul etmektedir.

Waltz'a göre güç dengesi oluşturmanın en basit yolu ise güçlenen bir devleti desteklemektir.

Bull'a göre güç dengesinin devletlerarasında beklenenin tersine tesadüfen ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. O devletlerin dengeyi bozmak için ellerine geçen her fırsatı kullanacaklarını savunmaktadır. Bull'a göre güç dengesi uluslararası sistemde düzenin sağlanması için gerekli ve yardımcı bir unsurdur. Ancak, güç dengesinin varlığı ve devamı devletlerin bu konudaki istekliliklerine bağlıdır. Güç dengesinin

⁸⁸ Sönmezoğlu, F. (2005). *Uluslararası İlişkilere Giriş* (2 b.). İstanbul: Der Yayınları, s.15.

⁸⁹ Yılmaz, S. (2008). *Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesi Evrimi*. Stratejik Araştırmalar Dergisi, s.32.

işlemesi için devletlerin bunu istemesi gerekmektedir. Bu bakımdan güç dengesi insanlar tarafında üretilmektedir.

2.2.3. Paul Schroeder ve Güç Dengesi Sistemi

Güç dengesi teorisi ve hegemonik teori olmak üzere iki teori vardır. Güç dengesi kavramı birçok şekilde kullanılmıştır. Burada güç dengesi hem bir uluslararası siyaset teorisi hem de devletler tarafından takip edilen bir strateji olarak kullanılmıştır. Bu teorilerin ortak paydası kendi bekalarını, bağımsızlıklarını ve güvenliklerini sağlamak için devletlerin dağınık egemen devlet sistemini koruma ve herhangi tek bir devletin üstünlük kurmasını engelleme çabaları olan temel realist varsayımlardır.⁹⁰ Hegemonyadan kaçınmak için devletlerin güç dengesi veya eşitliğini sürdürmesi gerekmektedir. Bu amaç barıştan önce gelmektedir çünkü barış birçok devlet için çoğu zaman arzulanan fakat en kıymet verilen amaç değildir.

Paul Schroeder güç dengesinin temel amacının barışı korumak değil, hegemonya oluşmasını engellemek ve uluslararası sistemde var olan birçok birimin bağımsızlığını korumak olduğunu savunmaktadır.⁹¹ Büyük devletlerin bağımsızlıkları korunurken daha zayıf devletlerin bağımsızlıkları çoğu zaman büyük güçlerin çıkarları ve barış uğruna kurban edilmiştir. 18. Yüzyıl güç dengesindeki tazminat ilkeleri ve Polonya'nın paylaşılması buna örnektir.

Sistemde dengenin ya da eşitliğin sürdürülebilmesi için küçük tampon devletler önemli rol oynamaktadır. Güç dengesi teorisi büyük güçlerin davranışları ile ilgilidir. Devletlerin güç eşitliğini sürdürebilmek için iki temel stratejisi vardır.⁹² Bunlardan ilki devletin kendi askeri gücünü kurmak için iç kaynaklarını seferber etmesidir. İkincisi ise ittifak oluşumu ve askeri koalisyonlar aracılığı ile potansiyel saldırganlara karşı dış dengelemedir.

Devletler ve özellikle büyük güçler herhangi bir hegemonya ihtimaline karşı engelleyici koalisyonlar oluşturmaktadır. Büyük güçler en güçlü ve en tehditkâr

⁹⁰ Özdemir, H. (2008). *Uluslararası İlişkilerde Güç*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3), s.134.

⁹¹ Schroeder, P. W. (1992). *Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?* The American History Review, 97(3), s.687.

⁹² Özdemir, H. (2008). *Uluslararası İlişkilerde Güç*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3), s.116.

devletlerin peşine takılmaktansa onları dengeleme eğilimindedir. Bir diğer teknik ise dış dengeleme fonksiyonu kurmaktır. Paul Schroeder tarafından tartışılan bu teknik tampon devletlerin oluşturulmasını, bölgesel parçalamaları, tazminatlar ve zayıf devletlerin ilişkilerine çeşitli müdahaleleri ve önleyici savaşı içermektedir.

Güç dengesi teorisyenlerine göre dengeleme mekanizması genellikle düzgün işlemektedir. Bu nedenle askeri hegemonyalar neredeyse hiç vuku bulmamaktadır. Ancak bu durum güç dengesinin sistemi tehdit eden hegemonları caydırması yüzünden mi yoksa hegemonik tehditlerin engelleyici koalisyonlar ve eşitliği onaran genel savaşlar tarafından savuşturulması yüzünden mi olup olmadığı tartışmalıdır.

Güç dengesi stratejileri barışa mı yoksa savaşa yönlendirmektedir? Güç dengesi savaşların temel nedeninden çok hegemonyadan kaçınılması ve engelleyici koalisyonların oluşumu ile ilgilidir. Paul Schroeder bu ikilemin farkına varmıştır. Paul Schroeder güç dengesi politikalarının savaşa neden olduğu sonucuna varmıştır. Onun bu görüşü başka uluslararası teorisyenler tarafından da paylaşılmıştır.

Her ne kadar güç dengesi teorisi oldukça belirsiz olsa da bazı kesin çıkarımlar yapmak mümkündür. Örneğin savaşa neden olan şartlar, barışa daha elverişlidir. Güç dengesi teorisyenleri büyük bir savaşın çift kutupluluk ya da çok kutupluluk şartları altında daha az muhtemel olduğu görüşüne karşı çıkmaktadır.⁹³ Ancak tek kutupluluğa yönelik hareketlerin engelleyici koalisyonlar ve hegemonik savaşa neden olduğu için istikrarsızlaştırıcı olduğunu kabul etmektedir.

Aynı zamanda güç dengesi teorisyenleri askeri güç eşitliğinin bazı şekillerinin sistemin istikrarını arttırdığını savunmaktadır. Bazı klasik realistlere göre Avrupa devlet ailesi kavramı sistemin meşruiyetine ilişkin konsensüs ve güç dengesi mekanizması tarafından sınırlandırılmamış hırsı evcilleştirme inancı adil bir uluslararası düzene katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan Morgenthau'ya göre güç dengesinin motorunun yakıtı bu dengenin düşünsel ve manevi temelleridir.⁹⁴ Paul Schroeder güç dengesi

⁹³ Schroeder, P. W. (1992). **Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?** The American History Review, 97(3), s.706.

⁹⁴ Brown, C., & Ainley, K. (2008). **Uluslararası İlişkileri Anlamak** (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.89.

teorisinin bu manevi değerlerini kabul etmektedir. Ancak bu durum onun g dengesi açısından Viyana Sistemi yorumuna terstir.

Paul Schroeder normlar, kurallar ve diğer realpolitik unsurların g dengesi teorisi içindeki rolünü azımsarken kendi sistem analizinde vurgulamaktadır. Eğer güç dengesi teorisinde kesin bir Şey varsa o da sistem yapısının ve devletlerin uyduğu realpolitik davranışlarının önemidir. Hegemonik teori devletlerin gcn ve güvenliğini tanımlayan temel çıkarları doğrultusunda rasyonel davrandığını savunan realist varsayımları desteklemektedir.⁹⁵ Bu bakımdan güç dağılımının dağınık egemen devlet sisteminin davranış ve sonuçlarının temel belirleyici olduğu görüşüne katılmaktadır. Ancak hegemonik realistler ile g dengesi realistleri arasında anarşının öneminin küçümsenmesi ve gcn hiyerarşisinin vurgulanması açısından fark vardır.

Genellikle kendi askeri ve ekonomik gc ile diğer devletler üzerinde üstünlük kuran hegemon bir devlet vardır. Bu hegemon gcn siyasi ve ekonomik bir yapı yaratıp sürdürmek, kendi çıkarlarına hizmet eden bazı normları kurmak ve gcn arttırmak için kullanmaktadır. Hegemon devlet kendi baskın konumunu sonsuza dek sürdüremez çünkü devletlerarası farklı büyüme oranları vardır. Emperyalist aşır yayılmanın maliyeti yüksektir. Bu nedenle hegemon devletler eninde sonunda yükselen başka devletler tarafından yerlerinden edilmektedir. Bu durum genelde hegemonik bir savaşın sonucu olarak gerçekleşmektedir. Yeni hegemon devlet gcn yeni bir politik düzen yaratmak için kullanmaktadır.

G dengesi teorisi hegemonyanın seyrek olarak ortaya çıktığını varsaymaktadır. Yükselen askeri ve ekonomik gc aynı zamanda büyük bir savaş ihtimalini de arttırmaktadır. Askeri gcn birçok devlet arasındaki dağılımı istikrar ve barışı sağlamaktadır. Büyük gcler başat aktörü takip etmektense dengelemeye çalışmaktadır. Bu durumda ittifaklar düzeni sürdürme ve dengeleme işleminde başroldedir.

Hegemonik teori hegemonyanın kısmen alışageldik bir durum olduğunu ve gcn büyük bir savaş çıkma ihtimalini azalttığını savunmaktadır. Askeri gcn dağılımının istikrarsızlaştırıcı olduğunu kabul etmekte ve büyük gclerin hegemon gcleri

⁹⁵ A.g.e., s.90.

dengelemektense onların peşine takılma eğiliminde olduğunu iddia etmektedir.⁹⁶ Bu bakımdan onlar için saldırganlığın caydırılması hususunda ittifaklar ikincil öneme sahiptir.

Dengeleme ve peşine takılma hakkındaki tartışma önemlidir. Çünkü büyük güçlerin dengelenmesi konusunun temelini oluşturmaktadır. Paul Schroeder bu tartışmaya önemli katkıda bulunmuştur. Tehdit algısını ölçmek zor olduğu için kimi zaman peşine takılma ve dengeleme arasındaki farkı ayırt etmek kolay değildir. Her ne kadar güç dengesi teorisi küçük güçler tarafında peşine takılma stratejisini kullansa da bu durum Paul Schroeder'in büyük güçlerin 17. Yüzyılın son dönemindeki peşine takılma stratejisini açıklamaya yetmemektedir.

A devleti B devleti ile ittifak kurabilir. Bu ittifak geleneksel realist teorinin ittifakların güç toplama modeline uygun olarak askeri gücünü artırma amacı taşımayabilir. Ancak B devletinin bazı belirli eylemleri yapmasını engellemek, A devletinin güvenlik ve çıkarlarını tehdit etmesini engellemek amacıyla A devleti ittifak kurma eğilimindedir. Bu durum kişisel çıkarların bir parçası olarak A devletinin B devletini kısa süreli etkileme stratejisidir. Sistem yönetiminin yapısı içinde B devletinin potansiyel tehditlerini kısıtlama çabası olarak da adlandırılabilir.⁹⁷

Paul Schroeder Napolyon Savaşları ve Avrupa Ahengi süresince kısıtlayıcı ittifakların yönetime etkileri üzerinde durmaktadır. O, 1812 öncesi kıtasal devlet adamlarının düşmanca bir koalisyon ile saldırgan devletlerle karşı karşıya gelmektense, kısıtlayıcı ittifaklarla bir araya gelerek politik eşitliği başarmalarının onlar için daha iyi bir seçenek olduğunu varsaymaktadır.⁹⁸ Bu etki ya da kontrol müttefikin dış politikası ile sınırla değildir.

Paul Schroeder 1820-1830 döneminde Metternich'in Prusya'yı kontrol altında tutmak için üye ülkelerin iç politikalarını kontrol ettiğini savunmaktadır. Paul Schroeder'in peşine takılma stratejisi ve sınırlandırma ittifakları analizi rekabetçi ve anarşik

⁹⁶ Schroeder, P. W. (1994). **Balance of Power and Political Equilibrium: A Response**. The International History Review, 16(4), s.745.

⁹⁷ Scott, H. M. (1194). **Paul W. Schroeder's International System: The View From Vienna**. The International History Review, 16(4), s.664.

⁹⁸ Levy, J. S. (1994). **The Theoretical Foundations of Paul W. Schroeder's International System**. The International History Review, 16(4), s.715.

dünyada devletlerin davranışlarının karmaşıklığını göstermektedir. Bu durum realist teoriye ciddi bir darbe indirmektedir.

Hem güç dengesi hem de hegemonik realist teori yapısal teorileridir. Paul Schroeder ulusal davranışın ve uluslararası etkileşimin başat belirleyicisinin uluslararası yapı olduğunu varsaymaktadır. Vasquez'e göre realistlerin argümanları genellikle liderlerin dünyaya realist bir barış açısı ile baktığı barıştansa savaşa tercih eden realpolitik uygulamalarda bulunduğu geçerlidir. Paul Schroeder'in güç dengesi yorumunda da Vasquez'in bu görüşünün yansımalarını görmek mümkündür.

Paul Schroeder özellikle 18. Yüzyılda güç dengesi prensiplerinin genellikle devletlerin davranışlarını yönettiğini kabul etmektedir. Paul Schroeder 18. Yüzyıl güç dengesinin yönetim kurallarını özetlemekte, 18. Yüzyıl devlet adamlarının genellikle güç dengesi doktrinine vurgu yaptığını ve ona göre davrandığını savunmaktadır. Güç dengesi politikaları barıştan çok savaşa eğilimli olduğu için devletler güç dengesi peşinde kapana kısılmıştır. Bu bakımdan Paul Schroeder 1763-1788 döneminin dengeleme davranışlarının eşitlik, sınırlandırılmış savaş ve aktörlerin bağımsızlığını üretmediğini bunun yerine sistem çatışması, hegemonya ve dengesizlik ürettiğini öne sürmektedir.⁹⁹

Devletlerin güç dengesi kavramları kendi içlerinde çelişkilidir. Eşitliği sağlayacak güç dengesi sorunların barışçıl yollarla çözülmesini engellemiş ve çatışmaları körüklemiştir. Paul Schroeder Birinci Dünya Savaşı'na neden olan genel sistem krizini açıklamaya çalışmıştır. Ona göre devletler baskı altında sistemin istikrarını sağlayacak ve onu yönetecek bir mekanizma kurmuştur. Ancak dayanılmaz baskı dönemlerinde bu durum sistemin kendisini yok edecek güçler yaratmasına neden olmuştur.

Görüntüler yapısal bir değişim olmadan değişebilmektedir. Görüntülerdeki bu değişim uygulamalarda ve dolayısıyla sistemde değişikliğe neden olabilmektedir. Paul Schroeder'e göre 1813-1815 döneminde olan tam olarak budur. Rekabetçi güç dengesi çekişmesi iyi huylu hegemonyaya ve yasalar tarafından belirlenmiş hakların karşılıklı tanınmasına dayanan politik eşitlik sistemine yol açmıştır.¹⁰⁰ Sistemin değişimi

⁹⁹ Schroeder, P. W. (1989). **The Nineteenth Century System: Balance of Power or Political Equilibrium**. *Review of International Studies*, 15(2), s.141.

¹⁰⁰ A.g.e. s.143.

varsayımlardaki, inançlardaki, siyasi liderlerin hedeflerindeki, kural ve kavramlardaki ve Avrupa Uyumu antlaşmalarındaki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu uyum Kırım Savaşı ile yok edilene kadar sürmüştür.

3. PAUL SCHROEDER'IN REALIST TEORİNİN AVRUPA AHENGİ ANALİZİNE ELEŞTİRİLERİ

3.1. Güç Dengesi ve Savaş İlişkisi

Realizme göre devletler kendi çıkarlarını gerçekleştirmek, güçlerini arttırmak, güvenliklerini sağlamak ve diğer devletlerin güçlerini azaltmak arzusundadır. Devletler hiçbir üst otorite tarafından kısıtlanıp ve korunmasa da uluslararası sistemde büyük ölçüde bir düzen vardır. Realist uluslararası ilişkiler teorisine göre uluslararası düzen iki unsur tarafından korunmaktadır. Bunlar; güç dengesi ve savaştır. Savaş, güç dengesini hem destekleyen hem de tamamlayan siyasal bir araçtır. Savaş olmadan hem güç dengesi sistemi hem de uluslararası sistem ve toplum işlemez. Güç dengesinin bir parçası olarak savaş, dengenin korunması için temel bir mekanizmadır. Savaş uyuşmazlıkların çözülmesi için bir araçtır.

Savaş, ittifaklar ve silahlanma yarışı ile beraber güç dengesi sisteminin yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Uluslararası düzenin korunması bakımından savaşın güç dengesini teyit etmenin bir yolu olduğu savunulabilir.¹⁰¹ Ancak, uluslararası sistemde başka rolleri de vardır. Güç dengesi değişimin engellenmesi ve istikrara ile yakından ilgilidir. Ancak bazı durumlarda uyuşmazlıkların çözülmesi için değişim şarttır ve bu değişim ancak savaş ile yaşanabilir. Bu bakımdan savaş uyuşmazlıkların çözülmesi için bir yoldur. Waltz'a göre savaşın temel nedeni çıkarları çatışan devletlerin çatışmasını çözümleyecek bir yolun olmadığı uluslararası sistemdir.¹⁰² Bu yüzden devletlerarası savaş uyuşmazlık çözümünün son basamağıdır. Devletler çıkarlarını gerçekleştirmek için savaşmak zorunda kalmaktadır.

¹⁰¹ Duchhardt, H. (2006). *Erken Modern Dönem Avrupa'sında Devletlerarası Savaş ve Barış*. A. V. Hartmann, & B. Heuser içinde, *Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış* (O. Atalay, Çev.). Etkileşim Yayınları, s.258-310.

¹⁰² Brown, C., & Ainley, K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak* (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.94.

Savaş uluslararası sistemin normal bir özelliği ve işleyişinin normal bir parçasıdır. Clausewitzçi savaş görüşünü anlamak, savaşın neden uluslararası sistemin normal unsuru olduğunu anlamak için önemlidir. Prusyalı bir general olan Karl von Clausewitz'e göre savaş, kuvvet kullanımından yararlanmanın maliyetini ve faydalarını tartarak yapılan rasyonel bir seçimin ürünüdür.¹⁰³ Clausewitzçi görüş savaşı kontrollü, rasyonel ve siyasal bir olay olarak tanımlamaktadır. Savaş rakibi boyun eğdirmek amacıyla yapılan iradesel bir şiddet eylemidir. Clausewitz'e göre savaş, siyasal amaçlar için yapıldığından siyasal eylemin sonu değildir. Savaş gerçek bir siyasal araçtır.

Clausewitzçi savaş görüşüne göre savaş, insanlar, ordular ve hükümetler olmak üzere üç unsura dayanmaktadır. Savaşlar ise güç dengesi sisteminin işlemesi için olmazsa olmaz bir unsurdur. Güç dengesinin sürdürülmesi için savaşın bir araç olarak kullanılması fikri sadece Clausewitz'e ait değildir. Waltz ve Bull'a göre de savaş uluslararası sistemin işlemesi için gerekli bir unsurdur.

Her ne kadar Clausewitzçi savaş görüşü 19. Yüzyılın olayları anlamak ve yorumlamak için faydalı bir araç olsa da günümüz için bu söylemek mümkün değildir. 19. yüzyılda savaşın devletlerin meşru bir eylemi olduğu kabul edilir ve savaşlar meşru nedenleri incelemenden yapılırdı.¹⁰⁴ Ancak günümüzde BM ile bu durum değişmiş savaşların meşru olması için savunma amaçlı olması zorunlu kılınmıştır.

3.2. Politik Eşitlik Sistemi ve Avrupa Ahengi Örneği

Viyana Düzenlemesi güç dengesi sisteminin ve bununla ilişkili olarak realpolitik uygulamaların restorasyonuna dayanmamaktadır. Ancak Viyana Düzenlemesi'nin dayanağı şüphesiz yeni ve değişik bir sistemdir. 1813-1815 yılları arasında siyasi düşünüşteki dönüşüm Napolyon Savaşları'nın bitmesine ve Viyana Düzenlemesi'nin inşasına katkıda bulunmuştur. Bu yeni uluslararası sistem güç dengesi sistemi yeniden canlandırmamıştır.

¹⁰³ Duchh Duchhardt, H. (2006). *Erken Modern*....s.258-310.

¹⁰⁴ Brown, C., & Ainley, K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak* (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası, s.96.

Yapısal olarak yeni sistem gücün beş büyük güç arasında eşit dağılımına değil hegemonyaya dayalıdır.¹⁰⁵ İngiltere ve Rusya korunaklı iki yan güç olarak kendi güvenliklerini müttefiklerin yardımı olmadan sağlayabilmektedir. İngiltere sömürge dünyasında ve açık denizlerde hegemonya oluşturmuşken Rusya Asya'nın büyük bir kısmı ile Doğu Avrupa'da hegemonya kurmuştur. Diğer Büyük Güçler olan Fransa, Avusturya, Prusya İngiltere ve Rusya'ya kıyasla önemli ölçüde daha güçsüz ve güvenlikleri için ittifaklara daha bağımlıdır. Bu bakımdan yeni sistem güç dengesi değil hegemonyadır. Paylaşılan bu hegemonya başka ilave pek çok etmen tarafından da takviye edilmektedir.

Paul Schroeder sisteminin gerçekten bir hegemonya, tek kutuplu güç dengesi, güç dağılımı açısından tanımlanmış sistemin yapısına odaklanan ıslah olmuş çok kutuplu güç dengesi olup olmadığı tartışmalıdır. Paul Schroeder paylaşılan paylaşılan hegemonya görüşü güç dengesi tanımı ile tutarlıdır. Hegemonik realizm tanımlarına göre bu durum tüm sistem üzerinde bir hegemonya anlamına gelmektedir. Bölgesel ya da alt hegemonyalar güç dengesi teorisi ile tutarlıdır.

Paul Schroeder'nin kendi sistem modeli yapısal olarak güç dengesi görünümü ile tutarlıdır. Ona göre yapısal olarak 1815 Avrupası 1763 Avrupası'na göre çok daha fazla istikrarlıdır. 18. Yüzyıl güç dengesi kural ve uygulamaları yırtıcı ve istikrarsız bir hegemonya oluşturmuştur.¹⁰⁶ Viyana dönemi dengeli kural ve uygulamaları ise iyi huylu ve istikrarlılaştırıcı bir hegemonya kurmuştur. Bu bakımdan aradaki farkın nasıl açıklanacağı önemlidir.

Bu farklar yapısal olmayan dört unsur ile ilişkilidir. Bunlar; yeni Büyük Güçler sisteminin yönetimi, resmi olmayan kongre sistemi norm ve kuralları, Avrupa Ahengi'nin kural ve normlarını sürdürmeye yarayan devlet çıkarlarına ve güvenliğine dair yeni kavramlar, siyasi düşüncenin dönüşümüdür.¹⁰⁷ Bu bileşenler güvenlik rejimi ve neoliberal kurumsalcı bakış açısı ile uyumludur.

¹⁰⁵ Blanning, T. C. (1994). **Paul W. Schroeder's Concert of Europe**. The International History Review, 16(4), s.708.

¹⁰⁶ Levy, J. S. (1994). **The Theoretical Foundations of Paul W. Schroeder's International System**. The International History Review, 16(4), s.721.

¹⁰⁷ Schroeder, P. W. (1989). **The Nineteenth Century System: Balance of Power or Political Equilibrium**. Review of International Studies, 15(2), s.148.

Bull'a göre uluslararası toplum, devlet grupları belirli ortak çıkarlar ve değerlerinde bilincinde olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan toplum kendinin diğerleri ile ilişkisinde ortak kural ve kurumlar ile bağlı olduğunu düşünmektedir. Bu durum Paul Schroeder'nin görüşleri ile örtüşmektedir. 1815'ten sonra uluslararası sistem öncesi ne göre istikrarlıdır. Paul Schroeder yukarıda sayılan dört unsura vurgu yaparak, uluslararası sistemin tek başına iyi işleyemediğini savunmaktadır. Bu nedenle bir ya da daha çok güç tarafından ustaca yönetilmeye ihtiyaç vardır. Liderlik için daha düzgün koşullar, frenleyici ittifaklar ve kısa dönemli toplu çıkarlara itaat gereklidir.

Etkili yönetimin şartları hem yapısal hem de büyük güçlerin tahminine dayalı unsurlar içermektedir. Devletin bu yönetimi sağlamasının en uygun yolu bu konumu ve gücü sistemden bağımsız kılmasına ve onsuz yaşayabilmesine bağlıdır. Ancak o savunmasızlığı ve bekası nedeniyle güce ve merkezi konuma mecbur olmalıdır. Paul Schroeder'e göre sistemde en güçlü devletin yönetimde temel dengeleyici gücü oynaması zorunlu değildir.¹⁰⁸

Avrupa Ahengi yönetimi döneminde sistemin temel yöneticisi hegemonik yan güçler değil, sistemde en korumasız kalmış ve barıştan en çok çıkarı olan Metternich'in Avusturyası'dır. Neredeyse tüm hegemonik teorisyenler 19. Yüzyılda bu rolü İngiltere'nin oynadığını düşünmektedir. İngiltere güç dengesi teorisine göre dengenin dengeleyicisidir. Onun bir ada devleti olması, muhteşem yalnızlık politikası ve sistemde dışında kendi çıkarlarını sürdürebilecek durumda olması güç eşitliği sistemi sürdüğü sürece bu rolü üstlenmesini sağlamıştır.

Ayrıca merkeze yerleşmiş ve tatmin olmuş süper güçlerin etkili yönetimi için devletlerin çıkarlarından daha ötesini görebilme yeteneklerinin ve sistem kurallarının olması gerekmektedir. Paul Schroeder'e göre 1815-1848 arası Avrupa'da hüküm süren istikrarlı ve barışçıl politik eşitlik, güç dengesinden kaynaklanmamaktadır. Ancak, güçten çok aktörler arası güvenliği, çıkarları, görevleri ve tatminleri dengeleyen normlar ve kurallara yönelik ortak konsesüsten kaynaklanmıştır.

¹⁰⁸ Schroeder, P. W. (1992). **Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?** The American History Review, 97(3), s.692.

Gücü dengelemek ve kontrol etmek işlemin tek bir unsuru olmasına rağmen sistemin özü güçten çok tatminleri, hakları, zorunlulukları ve getirileri dengelemektir. Paul Schroeder'e göre bölgelerin, halkların ve tahtların Viyana'da yeniden düzenlenmesi hakları ve güvenliği en az gücü olduğu kadar dengeleme endişesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁹

Paul Schroeder'e göre büyük güçlerin davranışları alışlagelmiş realpolitik uygulamalardan sapmıştır. Devletler güçlerini her zaman maksimize etmeye çalışmamaktadır. Bu eğilimler Viyana Düzenlemesi'nde Fransa'ya uygulanan yaptırımlarda açıkça kendini göstermektedir. Viyana Düzenlemesi Fransa oldukça hoşgörülü barış şartları sunmuştur. 1815'te gücün iki başat Alman gücün arasında paylaşılmasındansa Avusturya-Prusya ortaklığının desteklenmesi, Büyük Güçler'in Avusturya'nın problemlerini sömürmekte tereddüt ettiklerini göstermektedir.

Büyük güçlerin oldukça farklı davranış kalıpları, devletlerarası barışçıl ilişkilere neden olan şartlardan ziyade kongre sisteminin bir sonucudur.¹¹⁰ Kongre sistemi kabul edilebilir ve kabul edilemeyen davranışları içeren bir dizi kurala sahiptir. Kongre sisteminin temel kuralı Avrupa'nın yöneticisi olan beş büyük gücün Avrupa'da barışı korumak için sorumluluk ve karar almasıdır. Sistemin istikrarı ve büyük güçlerin bağımsızlığı büyük güçlerin sistemdeki yöneticiliğini kabul eden küçük güçlerinki ile iç içe olduğundan büyük güçler, küçük devletlerin hak ve sorumluluklarını göz etmiştir. Bu bakımdan küçük devletler büyük devletlerin piyonu değildir. Karşılıklı ilişkilerde büyük devletler, tek taraflı kazanç sağlamayacakları konusunda küçük devletlere söz vermiş ve büyük çatışmalar ile kriz zamanlarında birbirlerine danışacakları ve anlaşmazlıkları hiçbir büyük gücün dışlanmadığı konferans diplomasisi yoluyla çözecekleri konusunda anlaşmışlardır. Sadece küçük güçler değil tampon devletler ve diğer alanlar da koruma altına alınmıştır. Ayrıca hiçbir büyük gücün başka bir güç ile doğrudan mücadele etmesi ya da onu aşagılması engellenmiştir.

¹⁰⁹ Blanning, T. C. (1994). **Paul W. Schroeder's Concert of Europe**. The International History Review, 16(4), s.702-704.

¹¹⁰ Schroeder, P. W. (1994). **Balance of Power and Political Equilibrium: A Response**. The International History Review, 16(4), s.746-754.

Paul Schroeder bu normların 18. Yüzyıl sistemi Avrupa siyasetini istikrarlılaştırıcı etkilerine vurgu yapmaktadır. Büyük Güçler'in bu kuralı kimi zaman esnetmeleri kimi zaman da bozmalarına rağmen Paul Schroeder 1822'de İngiltere'nin kongre sisteminde çıkması gibi bazı istisnalar hariç Büyük Güçler'in bu kurallara uyduğunu savunmaktadır.

Kongre sistemi ve buna uygun güç dağılımı uluslararası siyasette yeni kavramsal bir yönelimdir. Siyasi düşüncenin dönüşümü tarihsel deneyimlerden alınan derslerden ve güç dengesi sisteminin istikrarı koruma konusundaki başarısızlığından kaynaklanmaktadır. Paul Schroeder'e göre bu yeni düşünüş 1813-1815 döneminde belirginleşmiştir. Napolyon Savaşları'ndan Avrupa Ahengi'nin kurulmasından sonra barışı ve istikrarı ortaya çıkartacak gerekli koşullar oluşmuştur.¹¹¹ Kalıcı ve istikrarlı bir barışın ortaya çıkmasının kırılma noktası Napolyon Savaşları'nın sona ermesidir.

Alınan derslerin bir sonucu olarak Avrupa siyasi düşünüşündeki değişiklikler 18. Yüzyıldan 19. Yüzyıla Avrupa siyasetinin dönüşümünü sağlamıştır. Devlet adamları 18. Yüzyıl uygulamalarının özellikle Napolyon'a karşı savaşları bitirme konusundaki başarısızlığından ders almıştır. Siyasi liderlerin hatalarından ders almaları sistemin geneline yayılmış ve uluslararası siyasette hızlı bir dönüşüme neden olmuştur.

Paul Schroeder'e göre yeni uluslararası sistem uzun bir hamilelik döneminden sonra aniden doğmuştur. Paul Schroeder siyasi liderlerin uluslararası siyaset konusundaki düşüncelerinin nasıl değiştiği konusunu ele almamaktadır. Onun uluslararası sistem teorisi ve 18. Ve 19. Yüzyıllarda Avrupa siyasetinin dönüşümü yorumuna göre, uluslararası sistem kendi başına işleyememekte ve bu nedenle büyük güçlerin usta yönetimine ihtiyaç duymaktadır.¹¹² Bu yönetim hegemonik teorisine göre sistemde her zaman askeri olarak en güçlü devlete düşmemektedir.

Paul Schroeder uluslararası ilişkiler teorisine pek çok önemli katkıda bulunmuştur. O ittifakların bir yönetim ve kontrol aracı olarak rolünü vurgulamış ve bunu yaparken dar anlamda güç dengesi teorisine değil temel teorik tartışmalara katkıda bulunmuştur.

¹¹¹ Scott, H. M. (1194). **Paul W. Schroeder's International System: The View From Vienna.** The International History Review, 16(4), s.671.

¹¹² Levy, J. S. (1994). **The Theoretical Foundations of Paul W. Schroeder's International System.** The International History Review, 16(4), s.731.

Paul Schroeder Avrupa güvenlik sisteminde kuralların işlevi açısından neoliberal kurumsalcılığa büyük katkı sağlamıştır.¹¹³ Paul Schroeder 1815 öncesi ve sonrası dönemlerin farklılıklarını gayet inandırıcı biçimde ortaya koymuş ve Viyana Düzenlemesi ile gelişen güvenlik rejiminin devlet politikalarına etkisi ile bunun uluslararası sonuçları üzerinde durmuştur.

Viyana Kongresi, Napolyon'un Avrupa'da yaptığı değişikliklerin nasıl geri alınacağını kararlaştırmak ve uluslararası sistemi onarmak için Avrupalı liderlerin toplandığı bir kongredir. Kongre'nin sistemi nasıl Fransız Devrim'inden önceki haline geri getirdiğini anlayabilmek için öncelikle sistemin devrimden önce ve sonra geçirdiği dönüşümü anlamamız gerekir.

1648 Vestfalya Barışı'ndan 1815 Viyana Kongresi'ne kadar olan iki yüz yıllık süreçte uluslararası sistemin dönüşümüne baktığımızda, iki temel dönemden bahsedebiliriz. Bunlardan ilki Vestfalya Barışı ile ortaya çıkan ve 18. Yüzyılın ortalarına kadar süren güç dengesi dönemi, ikincisi ise Napolyon'un imparatorluğunu ilan etmesine neden olan ve Fransız Devrimi ile başlayan bozulma dönemidir.

19. Yüzyıla gelindiğinde ise uluslararası sistemin yapısını etkilen en önemli olay Viyana Kongresi'dir. Viyana Kongresi ile uluslararası sistemde revizyona gidilmiş, restorasyon yapılmıştır. Böylelikle, 19. yüzyıl uluslararası sisteminin temelini oluşturan Avrupa Ahengi kurulmuştur.

3.3. 17. - 18. Yüzyılda Uluslararası Sistemin Yapısı ve Güç Dengesi

Uluslararası sistem denilince akla ilk gelen kavram kuşkusuz 1648 Vestfalya Barışı'dır. Uluslararası sistemi doğumu kabul edilen Vestfalya Barışı yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Vestfalya düzeni ile belirli kurallara göre hareket eden ve aralarında düzenli ilişkiler bulunan parçaların oluşturduğu bir uluslararası sistem doğmuştur.¹¹⁴ Dinin etkisinin azaltıldığı bu yeni sistemin temelini devletlerin üstünlüğü ve dokunulmazlığı düşüncesi oluşturmuştur.

¹¹³ A.g.e. s.732

¹¹⁴ Özdal, B., & Murat, J. (2014). "La Der Des Ders"in Uluslararası Sistemin Yapısına Etkileri. Akademik Bakış, 7(14), s.251.

Westfalya Barışı, Habsburg İmparatorluğu'nun Münster'de Fransa, Osnabürck'te ise İsveç ile imzaladığı antlaşmalara verilen genel isimdir ve Otuz Yıl Savaşları'nı sona erdirmiştir. Avrupa tarihinin kilometre taşı sayılan Vestfalya Barışı, kendinden sonraki yüz elli yıllık dönemde uluslararası ilişkilere yön vermiştir. Barışı'nın en önemli özelliklerinde biri de savaş sonrasında yapılan antlaşmaların dikteye değil görüşmelere dayanıyor olmasıdır.

Vestfalya Kongresi, Avrupa'da denge sistemi oluşturmak için yapılmış ilk konferanstır ve onunla beraber Avrupa'da hegemonya politikası yerini denge politikasına bırakmıştır. Hiyerarşik bağlar önemini kaybetmiş ve her biri kendi ülkesi içinde egemen haklara sahip birbiriyle eşit statüde olan dış müdahaleden uzak birimler ortaya çıkmıştır. Vestfalya Barışı her hükümdara kendi devletinin dinini belirleme hakkı veren *cuis regio, eius religio* hakkını koruma altına almıştır.¹¹⁵ Her ne kadar Vestfalya Barışı bugünkü anlamıyla egemen devlet kavramına tam bir destek vermese de Papa'nın en üstte olduğu otoriteye ve alt-üst ilişkilerine son vermiştir. Vestfalya Barışı hanedanlar sistemine izin vermiştir. Vestfalya ile egemen devletin üzerinde başka bir güç kalmamış, yeni sistem egemenlik ve güç dengesi kavramları üzerinde temellendirilmiştir.

17. ve 18. Yüzyıllarda sistemin özelliklerini güç dengesi belirlemiştir. Güç dengesi sistemine göre, devletlerin varlığı korunacak, tek bir devletin Avrupa'ya hakim olmasına engel olmak amacıyla bu arzudaki güce karşı birlikte mücadele edilecek ve karşılıklı ve sürekli olmayan ittifaklar kurulabilecektir. Ayrıca, 17. ve 18. Yüzyıllarda sistemin belirleyici özelliği savaştan çok görüşmelere önem verilmesi ve gücü fark etmeksizin tüm devletlerin eşit kabul edilmesidir.

Vestfalya Barışı ile ortaya çıkan yeni uluslararası sistemde eski sistemin büyük güçleri olan İngiltere, Fransa ve Avusturya güçlerini korumuş, İspanya ve İsveç büyük güç olma özelliklerini kaybetmiş ve Polonya zayıflamaya başlamıştır. Bunun yanı sıra yeni bir devlet olan Prusya Avrupa'da etkili olmaya başlamıştır. Nüfusu az olması rağmen genç ve dinamik yapısı ve güçlü ordusu sayesinde Prusya kısa sürede Avrupa'da önemli bir güç haline gelmiştir. 18. Yüzyılda Avrupa üzerinde etkili stratejiler

¹¹⁵ A.g.e. s.253.

geliştiren bir güç olarak Doğu'da Rusya ortaya çıkmıştır. Fransız İhtilali sırasında Avrupa'daki en güçlü devlet konumuna kadar yükselecek olan bu güç Avrupa için yeni bir tehdit olmuştur.

Avrupa'da birçok devletin etkili olması güç dengesine verilen önemin artmasına neden olmuştur. Güç dengesi sistemi ile bir devletin diğerleri üzerinde hâkimiyet kurmasına engel olunmuş, bunun için ittifaklar kuruluş ve uluslararası anlaşmazlıklar diplomasi ya da savaş yolu ile çözüme kavuşturulmuştur. Vestfalya Barışı ile diplomasinin uluslararası ilişkilerde ön plana çıkması, güç dengesinin uluslararası sisteme yön vermeye başlamasına neden olmuştur.

17. ve 18. Yüzyıllarda güç dengesi politikası uygulayan devletlerin amacı barış ortamını korumaktan çok kendilerine serbestçe hareket edebilecek bir ortam yaratmaktır çünkü uluslararası sistemde çokça devletin bulunması devletlere bir ittifaktan diğerine kolayca geçme imkânı vermektedir.¹¹⁶ 17. ve 18. Yüzyılda Avrupa'da güç dengesi sisteminin ortaya çıkmasının en temel nedenlerinden biri de dinin bağlayıcılığının azalması ile devletlerarası ilişkileri düzenleyecek bir takım kurallara ihtiyaç duyulmasıdır. Bu ihtiyacın bir sonucu olarak devletlerin kendi çıkarlarını ve diğer devletlerin güvenliklerini koruyan güç dengesi sistemi oluşturulmuştur.

17. Yüzyılda güç dengesi sistemi yeni bir dünya sistemi olarak kabul edilmiş ve uygulanmıştır. Güç dengesi sisteminin en temel özelliği dengenin dengeleyicisi bir devletin varlığıdır. 18. Yüzyıl uluslararası sisteminde İngiltere dengeleyicisinin konumundadır.

Vestfalya Sistemi Avrupa'da savaşı tamamen ortadan kaldırmamış ama yıkıcılığını ve yoğunluğunu azaltmıştır. Otuz Yıl Savaşları ile Napolyon Savaşları arasında geçen süre zarfında Avrupalı devletler genel olarak hanedan ve toprak çatışmaları nedeniyle coğrafi olarak sınırlı savaşlar yaşamıştır.¹¹⁷ Vestfalya Barışı'ndan sonra da Avrupalı güçlerin üstünlük için birbirleri ile yarışmayı sürdürmüştür. Ancak sistemin temel

¹¹⁶ Winks, R. W., & Kaiser, T. E. (2004). **Europe, 1648-1815: From Old Regime to The Age of Revolution**. New York: Oxford University Press, s.201.

¹¹⁷ Cross, M. K. (2007). **The European Diplomatic and International Cooperation From Vestfalya to Maastricht**. Basingstoke: Palgrave MacMillan, s.63.

kurallarını değiştirmek savaşlara girmemiştir. Bu nedenle bu dönemle oldukça istikrarlı bir uluslararası sistem resmi çizmiştir.

17. ve 18. Yüzyılda devletlerin birbirleri ile mücadelesi söz konusudur. Hâkimiyet mücadelesi devam etmiştir. Bu dönem uzun süren savaşlara sahne olmuştur. Bunun temel nedeni savaşan güçlerin çokluğu ve savaş nedenlerinin karmaşıklığıdır. Devletlerden hiçbirinin tüm gücünü savaş için seferber etmemesi ve paralı askerlerin kullanılması savaşlarının uzun sürmesinin diğer nedenleridir. Uzun süren savaşlar disiplinsiz ve milli duygular taşımayan paralı askerlerin çıkarınadır. 17. Yüzyılda savaşın genel özelliklerinden biri olan bu durum Fransız Devrim Savaşları ve Napolyon ile değişmiştir.

3.4. Fransız Devrimi ile Uluslararası Sistemin Yapısının Bozulmaya Başlaması ve Napolyon’un Yükselişi

Vestfalya Barışı’ndan sonra oluşturulan uluslararası sistem 18. yüzyılda son yarısında bozulmaya başlamıştır. XV. Louis ve XVI. Louis’nin izlemiş olduğu yanlış politikalar ve Fransız Devrimi bozulma sürecini hızlandırmıştır. Fransa g dengesi kavramını kendi çıkarları için kullanmış ve bu durum Avrupa’da üstünlük kurma politikalarına yardımcı olmuştur.¹¹⁸ Fransa’da bu yeni diplomatik yöntemi ilk uygulayan Richeliue olmuştur.

Fransız Devrimi ncesinde Avrupa’da yönetim beş büyük hanedanın elindeydi. Bunlar; Avusturya’da Habsburg hanedanı, İngiltere’de Orange hanedanı, Fransa’da Burbon hanedanı, Prusya’da Hohenzol hanedanı ve Rusya’da Ramanov hanedanıdır. 17. Ve 18. Yüzyılda devletlerarası ilişkilerde güce dayalı bir denge sistemi vardır. Bu dönemde hakim g Fransa’ydı. XIV. Louis döneminde Fransa Avrupa’nın ne güçlü kara devleti haline gelmiştir.

Fransız’da ayaklanmalar başladığında Avrupalı devletler bunun Fransa’yı zayıflatacağı düşünülmüşse de devrimin başarılı olması ile Fransa çok daha büyük bir tehdit haline gelmiştir. Fransız Devrimi’nin ortaya attığı fikirler ve bu fikirlerin

¹¹⁸ Anderson, M. S. (1993). **The Rise of Modern Diplomacy 1450-1919**. London: Longman, s.163.

güçlenmesi Avrupalı devletleri etkilemiş, güç dengesinin bozulmasına ve monarşilerin güç kaybetmesine neden olmuştur. Fransa’da cumhuriyetin ilan edilmesi Avrupalı devletlerarasında panik yaratmıştı. Bu nedenle Avrupalı devletler ortaya çıkan bu yeni duruma karşı mücadele etmeye başlamıştır.

Bir sistemin işleyişi sistemdeki devletlerin kullandığı araçlardan etkilenmektedir. Fransız Devrimi ile devletlerin sadece amaçları değil aynı zamanda araçları da değişmiştir. 18. Yüzyıldan önce devletlerin savaşmak için hem sınırlı amaçları hem de sınırlı araçlar vardı. Fransız Devrimi ile zorunlu askerlik uygulaması başlamış ve bu durum savaşın sosyal örgütlenmesini değiştirmiştir.¹¹⁹ İnsanların kendilerini bir vatan etrafından birleşmiş vatandaşlar olarak görmeye başlaması ile kimlik kavramı değişmiştir. Bunun sonucunda herkesin savaşa katılması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır.

Fransa, Avrupalı devletlere karşı direnecek yeterli askeri olmamasına rağmen, Fransız halkının oluşturduğu gönüllü askeri birlikler sayesinde düşman ilerleyişini durdurmuştur. Bu durum 17. Yüzyıldan bu yana devam eden paralı askerlerden oluşan orduları ve sınırlı savaş kavramını değiştirerek Avrupa dengesinin bozulmasına önemli rol oynamıştır. Fransa’nın kendisine karşı oluşturulan ittifaklar karşı savunma durumundan çıkıp saldırı durumuna geçmesi ve işgallere başlaması ile Avrupa dengesi hızlı şekilde bozulmaya başlamıştır. Fransız Devrimi’nden sonra 17. ve 18. yüzyıllardaki sınırlı savaşların yerini sürekli savaşlar almıştır.

Fransız Devrimi Napolyon Bonapart’ın ortaya çıkıp kendini İmparator ilan etmesi ile sona ermiştir. Ancak Avrupa dengesinin bozulması Napolyon döneminde hızla devam etmiştir. Napolyon, Avrupa sistemini kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmeye çalışmış ve büyük ölçüde başarılı olmuştur. 1814-1815 yılları arasında tüm Avrupalı güçler ile savaşmış ve onların çıkarları ile çatışmıştır.

Napolyon Fransız ordusunun tüm avantajlarını kullanmıştır. Tümenler şeklinde kurulmuş olan ordu cephede daha az yük taşıdığından hızlı hareket edebiliyor, kendi kendilerine yetebildikleri için iase sorununa neden olmuyordu. Sonuç olarak Fransız

¹¹⁹ Howard, M. E. (1976). **War in European History**. London: Oxford University Press, s.72.

ordusu diğer Avrupa orduları karşısında hızla ilerleyebiliyordu. Tüm bu avantajlar Napolyon'un askeri dâhisi ile birleşince Napolyon Vestfalya sonrası Avrupa'da kurulmuş olan denge sistemini Fransa'nın çıkarları doğrultusuna değiştirmeye başlamıştır.¹²⁰

Napolyon tüm Avrupa güçlerine karşı savaş açmış ve imparatorluğunun her aşaması savaşlarla geçmiştir. Ne devrim hükümetleri ne de Napolyon Avrupa güçleri karşısında tam bir kararlılık gösterememiş ve antlaşmalara gereken önemi vermemiştir. Zaferler her zaman geçici antlaşmalar izlemiştir. Bu durum Fransa'nın tamamen başarılı olmasını engellediği gibi imparatorluğun sonunu da hazırlamıştır.

Uluslararası sistemi değiştiren unsur Fransız Devrimi'dir. Ancak, Napolyon Savaşları sınırları Avrupa olan uluslararası sistemin dönüşümünün çok önemli bir parçasıdır. Sorunların kolayca çözümlendiği düzenli bir sistem olan 17. ve 18. yüzyıllardaki uluslararası sistem Fransız Devrimi ile dağılmış ve Napolyon Savaşları ile evrimleşmiştir. Fransa'nın cumhuriyete geçmesi ile birlikte eski sistemdeki tüm yapılar teker teker çökmeye başlamış ve bu durum uluslararası sistemdeki tüm dengeleri bozmuştur.

Eski rejimin en önemli özelliği imparatorluklar evliliğidir. Monarşiler arası diplomasi imparatorluklar arası akrabalık ilişkileri ile sağlanmaktadır. Ancak Fransa'da cumhuriyetin ilan edilmesi ve daha sonra herhangi bir hanedana mensup olmayan Napolyon'un imparatorluğunu ilan etmesi ile diplomaside sorunlar baş göstermiştir. Fransa ile diplomasi yapılamaz hale geldiğinden Napolyon için tek yol savaşmak olmuştur.

Hanedanlar tarafından hiçbir zaman denk görülmemiş ve her zaman dışlanmış olan Napolyon, Avrupa'da kabul görmek istiyordu ve bunun için iki seçeneği vardır.¹²¹ Ya var olan sisteme dâhil olacaktı ya da var olan sistemi kendi arzularına göre dönüştürecekti. Ancak Napolyon bu iki seçeneği de aynı anda uygulamaya çalışmıştır. Fransa diplomasi ile uluslararası sisteme dâhil olamadığı için Napolyon savaşarak

¹²⁰ Cross, M. K. (2007). **The European Diplomatic and International Cooperation From Vestfalya to Maastricht**. Basingstoke: Palgrave MacMillan, s.65.

¹²¹ Howard, M. E. (1976). **War in European History**. London: Oxford University Press, s.73.

lkeleri bağımsızlaştırmış, askeri zaferler yoluyla uluslararası sistemde kabul göremeye ve diplomatik açıdan güçlü bir konuma ulaşmaya çalışmıştır. Uluslararası sistemde onaylanmanın temel aracı olarak gördüğü askeri başarılarla gereğinden fazla bel bağlamış antlaşmalara ve diplomatik uzlaşmalara yeterince önem vermemiştir.¹²² Ayrıca Napolyon fethettiğı ülkelerin başına kendi soyundan kişiler geçirerek kendine akraba hanedanlıklar yaratmış. Kendi hanedan soyunu kurmuştur. Böylece Napolyon Avrupa haritasını değiştirerek uluslararası sistemin parçalı yapısını ve güç dengesi sistemini bozmuştur.

3.5. 19. Yüzyılda Uluslararası Sistemin Yapısı ve Avrupa Ahengi

19. yüzyılda henüz küresel bir uluslararası sistemden bahsetmek mümkün değıldir. Bu dönemde uluslararası sistem kabul edilen sistem temelde bir Avrupa sistemidir. Bu bakımdan 19. Yüzyılda uluslararası sistemin temel yapı taşı Avrupa Ahengi'dir. Avrupa Ahengi 1815 Viyana Kongresi ile kurulmuş ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan kabaca bir yüzyıllık bir sürede Avrupa'da etkili olmuştur.

Avrupa Ahengi, uluslararası sistem açısından bir kırılma noktasıdır. Bu dönemde uluslararası sistem geriye dönmüştür. Bunun sonucunda sistem tekrar Avrupa merkezli hale gelmiş, hanedanlar arası ilişkiler diplomaside tekrar belirleyici bir unsur kabul edilmiş, diplomasi kongreler ve konferanslar yoluyla yürütülmüş ve Avrupa'da kalıcı barış amaçlanmıştır

18. Yüzyılda devletlerin temel amacı monarşilerin meşruluğunu ve monarşiler arasındaki güç dengesini korumaktır. Bu nedenle bu dönemde devletlerin devrimci hedefleri olmamıştır. Ancak Napolyon Savaşları ile devrimci halk egemenliğı fikri Avrupa'nın dört bir tarafına yayılmıştır. Napolyon Savaşları hem sistemin temel kurallarını değıştirmiş hem de Avrupa'daki güç dengesini alt üst etmiştir.¹²³ 18.

¹²² Lee, S. J. (2002). **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980**. (S. Aktur, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s.45.

¹²³ Schenk, H. G. (1967). **The Aftermath of the Napoleonic Wars: The Concert of Europe, An Experiment**. New York: H. Fertig, s.65.

Yüzyıldaki sistemin istikrarlı hali yüzyılın sonunda yerini devrimci ve istikrarsız dengeye bırakmıştır.

Napolyon Savaşları'ndan sonra Avusturya Şansölyesi Metternich, Napolyon'un iktidarına son vermek, bozulan Avrupa dengesini yeniden kurmak ve Avusturya'nın bekasını sürdürmesini sağlamak amacıyla eski düzeni yeniden kurulmaya çalışmıştır. Viyana Düzeni olarak adlandırılan bu dönemde Avrupa'da düzeni ve istikrarı bozmasına rağmen Fransa cezalandırılmamış, dengeleme yoluna gidilmiştir.

Viyana Kongresi ile intikamcı bir antlaşma yerine uzlaşmacı bir antlaşma ortaya konulmuş ve bu durum Versailles Antlaşması ile Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan uluslararası sistem ile Viyana Kongresi'nin oluşturduğu uluslararası sistem arasındaki farkın temelini oluşturmuştur. Viyana Kongresi'nin ortaya koyduğu sistem, yenik devlet olan Fransa'yı ağır şekilde cezalandırmamış, onu uluslararası sisteme dahil etmiştir. Böylece intikam yerine denge arayışında olan galip devletler kendi güçlerini sınırlandırarak meşru bir düzen oluşturmuştur.¹²⁴

Avusturya, Fransa'nın ağır şekilde cezalandırılmasına karşı çıkmış ve Fransa'nın güçlü bir devlet olarak kalması gerektiğini savunmuştur. Rusya'nın Batı'ya doğru yayılması ve Prusya ile aynı safta yer alması ihtimallerine karşı Avusturya, kendisine yardım edebilecek bir devlet olarak Fransa'nın Avrupa devlet sisteminde rol oynamasının istemiştir. Avrupalı Büyük Güçler'in en zayıflarından biri olarak Avusturya, Rusya ile tek başına başa çıkabilecek güçte olmadığını anlamış ve Fransa'yı Rusya'ya karşı dengeleyebilecek bir unsur olarak görmüştür.

Benzer şekilde İngiltere de Fransa'ya karşı cezalandırıcı bir politika izlenmesine karşı çıkmış ve karmaşık bir diplomasi ile Avusturya ve Prusya arasındaki rekabeti uzlaştırarak Rusya'nın bundan faydalanıp Avrupa'da başat güç olmasının önüne geçmeye çalışmıştır. Bu bakımda Fransa, Avusturya, Prusya, İngiltere ve Rusya arasındaki çatışmaların dengeleyicisi haline gelmiş, dengenin dengeleyicisi olmuştur.

Napolyon, Avrupa'da yarattığı Fransız hegemonyası ile uluslararası sistemi tek kutuplaştırmaya çalışmış fakat başaramamıştır. Ancak, her ne kadar Napolyon

¹²⁴ Liang, H. (1992). **The Rise of Modern Police and the European State System From Metternich to the Second World War**. New York: Cambridge University Press, s.42.

hegemonyası uluslararası sistemin yapısını tek kutuplu olarak değiştirmeyi başaramasa da işleyişini değiştirmeyi başarmıştır.¹²⁵ Bu nedenle, Napolyon'dan sonra Avrupa Ahengi ile uluslararası sistem restore edilmiş ve tekrar çok kutuplu bir görünüme kavuşmuştur. Napolyon Savaşları'ndan sonra Avrupa'da barış ve istikrarı korumak amacıyla kurulan Ahenk, dönemin beş büyük gücü olan İngiltere, Rusya, Avusturya, Prusya ve Fransa'yı bir araya getirmiştir.

Dörtlü İttifak'ın kurucu antlaşması olan Chaumout Antlaşması ile Avrupalı devletler Viyana Düzeni'ni yirmi yıl sürdürmek için antlaşmış, böylece Avrupa Ahengi meydana gelmiştir. Avrupa Ahengi'nin ilk yarısında Avrupalı Büyük Güçler'in Fransa'nın tekrar güçlenmesine ve Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirlere karşı duydukları endişe, bu güçleri bir araya getirerek ortak hareket edebilmelerini sağlamıştır.

Kısa vadedeki amacı Napolyon'u devirmek olan Avrupa Ahengi'nin uzun vadedeki amacı ise Avrupa'da tek bir gücün hâkimiyet kurmasını engellemek olmuştur. Avrupa Ahengi'ne taraf olan güçlerin sistemin korunmasından sağladıkları kazanç, birbirleri ile olan çatışmaları göz ardı edebilmelerini sağlamış, böylelikle güçlerin işbirliği yapabilmesine olanak tanımıştır.

Avrupa Ahengi, Avrupa'da güç dengesinin bozulmaması için İngiltere'ye, milliyetçi ve liberal ayaklanmaların bastırılması için Rusya'ya muhtaçtır. Bu nedenle Avusturya, İngiltere ile Rusya'yı uzlaştırma politikası izlemiştir. Ancak bu sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Bunun temel nedeni 1813-1907 yılları arasında İngiltere ile Rusya arasında genellikle Orta Asya'da yaşanan ve Büyük Oyun olarak adlandırılan emperyal güç mücadelesidir.¹²⁶ Ancak Ahenk ile Avrupalı güçler Avrupa dışındaki uyuşmazlıklarını bir kenara bırakıp ortak paydada buluşmuştur. Bu bakımdan Avrupa Ahengi'nin en büyük başarısı 19. Yüzyılın iki büyük rakip gücü olan İngiltere ve Rusya'yı aynı sisteme dahil etmesidir.

¹²⁵ Thomson, D. (1957). **Europe Since Napoleon**. New York: Knopf, s.104.

¹²⁶ Liang, H. (1992). **The Rise of Modern Police and the European State System From Metternich to the Second World War**. New York: Cambridge University Press, s.47.

1818 Aix-la-Chapelle Kongresi ile Fransa Dörtlü İttifak'a katılmış, böylece Avrupa Sistemi'ne dahil olmuştur. Bu durum Fransa'nın ve Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirlerin artık bir tehdit olarak algılanmadığını göstermektedir. Ancak, Fransa'nın katılımı ile Dörtlü İttifak'ın beşli bir görünüm kazanması İngiltere'nin Pax Britannica politikasına ters düştüğü için İngiltere kendi kurduğu ittifak sisteminden ayrılmıştır.¹²⁷ Böylelikle Avrupa Rus etkisine açık hale gelmiştir. Rusya'nın Panslavizm politikası doğrultusunda Balkanlar'da milliyetçiliği desteklemesi Avrupa Ahengi'nin yapısal özelliklerine zarar vermiş ve Avusturya ile Rusya arasında yaşanan güç mücadelesi Avrupa Ahengi'nin zayıflamasına neden olmuştur.

1848 İhtilalleri Avrupa Ahengi'ni zayıflatmış, bu durum ahenge üye devletlerin sisteme olan bağlılıklarına zarar vermiştir. 1854 Kırım Savaşı ile sistemin iki büyük gücü olan İngiltere ve Rusya karşı karşıya gelmiştir. Savaş, Avrupa Ahengi'nin sonu olmuştur. Ancak, Avrupa Ahengi her ne kadar Kırım Savaşı ile son bulmuş olsa da ortaya koyduğu değerler 20. Yüzyıla kadar Avrupalı güçlerin denge arayışında etkili olmuştur.¹²⁸ 20. Yüzyılda Avrupalı Büyük Güçler arasındaki ittifakların esnekliğini kaybetmesi ile Avrupa Ahengi'nden tamamen uzaklaşmıştır. Bunun sonucunda meydana gelen bloklaşmalar Birinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur.

3.6. Paul Schroeder ve Uluslararası Sistem Yaklaşımı

Paul Schroeder'in 18. Yüzyıldan 19. Yüzyıla Avrupa siyasetinin dönüşümü yorumu ve onun genel tarihi açıklamaları kendisinin bir sistem teorisyeni olduğunu göstermektedir. Paul Schroeder sistem düzeyinde açıklamalar yapmaktadır. O sadece uluslararası tarihin sistem düzeyindeki sonuçlara odaklanması gerektiğini savunmamış aynı zamanda bu sonuçların temel belirleyicisi olduğunu da savunmuştur. Sistem düzeyinin esas belirleyicisinin toplumsal ve kuramsal değişkenlerden ziyade bağımsız değişkenler olduğunu savunmuştur. Her ne kadar genel teorik söyleminde sistem yaklaşımına güçlü destek verse de onun tarihsel yorumu katı sisteminde görünümünden çeşitli yollarla ayrılmaktadır.

¹²⁷ Hazen, C. D. (1910). **Europe Since 1815**. New York: Holt and Co, s.2-23.

¹²⁸ Winks, R. W., & Neuberger, J. (2005). **European and the Making of Modernity, 1815-1914**. New York: Oxford University Press, s.205.

Teorik olarak Paul Schroeder sistem modelinin sistemik açıklamalarının uluslararası ilişkiler teorisinin geleneksel özellikleri ile tutarlılığını vurgulamıştır. Bu iki realist gelenek arasındaki temel ayrım uluslararası çatışmanın temel kaynağına ilişkin farklı varsayımlara dayanmaktadır. Klasik realistler hem yüksek bir otoritenin yokluğuna hem de insan doğasının saldırgan ve çatışmacı eğilimlerinin uluslararası çatışmanın temel nedeni olduğuna inanmaktadır. Waltz ve takipçileri insan doğası faktörünü elemekte ve uluslararası sistemin anarşik yapısının uluslararası çatışmanın temel nedeni olduğunu savunmaktadır. Waltz'a göre değişken güç dağılımı ve bunu oluşturan büyük güçlerin sistemde sayısı temel açıklayıcıdır. Şu açıktır ki Paul Schroeder uluslararası sistem görüşü Waltz ve klasik realistlerinkinden daha geniştir.

Paul Schroeder uluslararası sistemi ortak uygulama çerçevesinde farklı bireysel amaçların peşinde koşmak için kullanılan anlayışlar, varsayımlar, edinilmiş beceriler, tepkiler, kurallar, normlar vb. etkenler olarak tanılamaktadır. Paul Schroeder Waltz'un sistem kavramına eklediklerinin ötesine geçmiştir. Paul Schroeder'nin uluslararası sisteminde Waltz'un merkezi rol oynayan kuralları, normları ya da varsayımlarına yer yoktur. Paul Schroeder'nin sistem kavramı neoliberal kurumsalcıların uluslararası toplum görüşüne daha yakındır.

3.7. Paul Schroeder'in 19. Yüzyılda Uluslararası Sistem Yorumu

Tarihçiler Viyana Düzenlemesi'ni ılımlılık, sağduyu ve istikrar açısından övmektedir. Ancak düzenin yeniden sağlanması uğruna, özgürlük, adalet ve ilerlemenin harcanmasına pişmandır. Kongrede iddia edilen toprak ve halk ticareti hiç gerçekleşmemiş ya da olması gereken nedenlerden dolayı gerçekleşmemiştir. Bazı sakıncalı sonuçlar kongrenin çalışması sonucu verilen kararların neticesi değildir. Bunlar, savaş kazanmak için yapılan önceki eylemlerin ürünü ya da alternatif eksikliğinin bir sonucudur.

Viyana Kongresi, popüler talepleri göz önüne almış, strateji ve politik gerçeklikler ile uyumlu kılmaya çalışmıştır. Viyana Kongresi, Avrupa'nın kendi öz eleştirisini yapmaktan çok altta yatan varsayımların övgü ve suçlarını analiz etmektedir. Bu varsayımlar Viyana Düzenlemesi'nin ne yapması gerektiği, temel ihtiyaç ve taleplerin

neler olduğu hakkındadır. Bu da hükümetler ve yönetici elit kesim için yasallık ve muazzam derecede özgürlük ile doğal hakların dönüşü demektir.¹²⁹

Bu açıklamalara birçok nedenle itiraz edilebilir. İlk neden gerçeklere dayalıdır. O dönemde birçok halk özgürlük, doğal haklar ve ulusal birlik talep etmektedir. Bu talepler Viyana’da özgürlük ve doğal haklar adı altında özel gruplar için ayrıcalıklar haline dönüşmüştür. Viyana Kongresi bu talepkâr halklara geleneksel yöneticiler altında barış ve düzen vermiştir.

İkinci neden ise esaslara dayanmaktadır. Hiçbir uluslararası düzenleme daha adil bir toplumu teşvik etmeyi kendinden beklememektedir. Bu daha iyi bir toplum gerektirir. Bu bakımdan esas sorun uluslararası düzenlemelerden dayanıklı, geniş ile toplumsal şartlar yaratmasının beklenip beklenemeyeceği ve eğer uluslararası düzen talebi arzu edilen uluslararası ilişkilerde adaleti yerine getiremez, hatta kendi temel amaçları için onu mahvederse ne olacaktır.

Viyana Düzenlemesi yöneticilerin, elit kesimin ve halkların taleplerini bir araya getirmesi ve uluslararası siyasetin kalıcı yapısal problemleri ile yüzleşmesi bakımından değerlendirilmelidir. Viyana Düzenlemesini’nin barışı ne kadar iyi inşa ettiği üzerine düşünülmelidir. Bu bakımdan Viyana Sistemi göze çarpan pozitif bir bilanço ortaya koymuştur.¹³⁰ Hiçbir çözüm kusursuz şekilde işlemezken Viyana Düzenlemesi 1815 yılında İsviçre’deki, İskandinavya’daki ve Alçak Ülkeler’deki uzun ömürlü sorunları çözmüştür. Ayrıca her ne kadar uluslararası sorunlar kalıcı olarak çözülemese de Düzenleme, Almanya, Fransa ve Yakın Doğu sorunlarını oldukça iyi şekilde yönetmiştir. Hatta İtalya ve Polonya gibi kısmen başarısızlıkla sonuçlanan ve gelecekteki çatışmaların önlenemediği bölgelerde bile en azından uzun süre kontrolü sağlamıştır.

Avrupa tarihindeki hiçbir genel barış antlaşması Viyana Düzenlemesi’nin gösterdiği başarının yakınına bile yaklaşamamıştır. Diğer tüm antlaşmalar ya var olan bir çatışmayı devam ettirdikleri ya da yeni bir çatışmaya neden oldukları için başarısız

¹²⁹ Levy, J. S. (1994). **The Theoretical Foundations of Paul W. Schroeder's International System.** The International History Review, 16(4), s.726.

¹³⁰ Blanning, T. C. (1994). **Paul W. Schroeder's Concert of Europe.** The International History Review, 16(4), s.703.

olmuştur. Viyana Düzenlemesi bazı şeyleri doğru yaptığı için gerçek bir başarı sağlamıştır. Paul Schroeder'e göre bu durum olumlu koşulların, savaş yorgunluğunun, ideolojik tekdüzeliğin ya da hükmedilemeyen olayların tesadüfi bir sonucu değildir.¹³¹

Bu durum çabanın, tasarımın, yapısal problemler ve çatışmalarla bilinçli olarak yüzleşilmesinin bir sonucu olduğu kadar, büyük güçler gibi küçüklerinin de güvenliklerinin, uluslararası toplumun hak ve imtiyazlarına karşı devletlerin bireysel hak ve ihtiyaçları ile yasal ve tarihi haklara karşı yeni değişim için gerekliliklerinin ve taleplerinin dikkate alınmasının da bir sonucudur. Buna ek olarak Viyana Düzenlemesi'nin başarısı gerçek problemlerle yüzleşmesi, diğer konferanslara oranla detaylara daha çok odaklanması ve pratik yaratıcı çözümler planlanmasından kaynaklanmaktadır.

Örneğin, Viyana Kongresi 18. Yüzyılın aracı kurumlar, bağımsız küçük devletler ve tampon olarak düzenlenmiş bölgeler fikirlerini geliştirmiş ve yeniden canlandırmıştır. Kongre, işbirliği anlayışı ve kuralları ile Büyük Güçler arası uyumu konularında istenilen sonucu elde etmiştir. Tüm devletlerin durumların ve halkların garanti altına alınmasının yollarını bulmuştur. Bunu yaparken de onların farklı işlev ve sorumluluklarını ayırt etmiş, farklı kapasite ve çıkarlar tarafından şartlandırılmasını sağlamıştır.

Viyana Düzenlemesi Avrupa'yı büyük çatışmalardan uzak tutmuş, barış ve güç dengesiyle küçük güçlerin hak ve bağımsızlıklarını garantileyen bir politik eşitlik uygulamıştır.¹³² Bu bakımdan Düzenleme kıtanın büyük güçleri Rusya ve İngiltere onayladığı sürece bireysel düzenlemelere karışmamıştır.

Viyana Kongresi'nin uluslararası ilişkilerde yaptığı diğer değişiklikler kolayca gözden kaçabilir. Oysaki Viyana Kongresi birçok zahmetli ve tehlikeli işi ve diplomatik sorunu yoluna koymuş, köleliğin kaldırılması ile uluslararası suyonlarının kullanımı gibi önemli ilkeleri desteklemiştir. 17. Ve 18. Yüzyıllarda savaşa neden olan en temel

¹³¹ Schroeder, P. W. (1994). **Balance of Power and Political Equilibrium: A Response.** The International History Review, 16(4), s.746-754.

¹³² Schroeder, P. W. (1992). **Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?** The American History Review, 97(3), s.683.

ve kontrol edilemeyen unsur hanedan kavgaları ve veraset savaşlarıdır. Bu durum 1815'ten sonra uluslararası sorunların temel nedeni olmaktan çıkmıştır.

1815 Viyana Kongresi'nden sonra devletlerin meşruluğu ilahi patrimonyal haklara değil, antlaşma sisteme ve onun teminatlarına dayanmaya başlamıştır. Bu teminatlar, Avrupa'nın rızası ile de desteklenmektedir. Böylece devletlerin kendisi, egemenliğin öznesi ve onun yöneticisi egemenliğin temel yönetici organı haline gelmiştir.

Kongre'den sonra egemenin ölümünden sonra antlaşmaların geçersizliği ilkesi değiştirilmiş ve antlaşmaların geçerliliği egemene değil devletin bekasına bağlı hale gelmiştir. Önceden uluslararası siyasetin ve temel unsuru olan hanedan evlilikleri ise böylece diplomaside etkisiz birer süs haline gelmiştir.

Viyana Kongresi ile ekonomik ve ticari faaliyetler uluslararası ilişkilerde hiç olmadığı kadar çok önem kazanmıştır. Daha önceden devletin gelir, nüfus, toprak ve stratejik konumu ile hesaplanan devlet gücü, ekonomik gelişmeler, ticaret, doğal kaynaklar ve politik istikrar gibi unsurlar da dahil edilerek hesaplanmaya başlamıştır. Böylelikle devlet gücünün unsurları genişletilmiştir.

Viyana Sistemi genel olarak “barış restorasyonu” olarak adlandırılmaktadır. Ancak Viyana Düzenlemesi'nin bu yaygın değerlendirmesine itiraz edilebilir. Viyana Düzenlemesi barışın, düzenin, monarşinin güç dengesinin, eski düzenin ve bunun gibi birçok unsurun restorasyonu olarak ifade edilmektedir. Restorasyon terimi, 1815 sonrası Avrupa'daki sosyal hayatı tanımlamak için kullanılabilir. Ancak, Viyana Düzenlemesi zamanı tamam olarak geriye alamamıştır. Hatta Fransız Devrimi'nin Avrupa'da politik ve sosyal ilerleme konularında başlattığından çok daha fazla tartışmaya neden olmuştur.

Bu bakımdan Paul Schroeder'e göre uluslararası siyasette restorasyon terimi Viyana Düzenlemesi'ne hiç uymamaktadır.¹³³ Şüphesiz 1815'deki devlet adamları tarih yazmıştır. Ancak, uluslararası sistemin temel ilkeleri ve işleyişi ilerici ve geleceğe yönelik değil, geriye bakarak düzenlenmiştir.

¹³³ Schroeder, P. W. (1989). **The Nineteenth Century System: Balance of Power or Political Equilibrium.** Review of International Studies, 15(2), s.135.

1789-1815 yılları arasında tamamen ilerleme sağlanan tek bir alandan bahsedilebilir. Bu alan uluslararası siyasettir. Bu dönemde uluslararası politikadaki yapısal değişim açığa görülmektedir. Güç dengesi mücadelesi yasalar tarafında korunan karşılıklı tanıma hakları ve iyi huylu uyuma dayanan politik eşitlik sağlanmıştır.

Bu dönemdeki uluslararası sistemi anlayabilmek için sistemin nasıl ortaya çıktığını, yeni sistemin neler ortaya koyduğunu ve bunun nasıl mümkün kılındığını anlamak gerekir. Kalıcı barış düzenlemelerinde devlet adamları çok kısa zamanda barışın çok uzun süredir devam ettiğini düşünme eğilimindedir. Devlet adamları yarattıkları tahribatın büyüklüğüne kıyasla yaptıkları hatalardan ve hayallerini suya düşüren yanılsamalardan ders almaya gereken önemi vermemiş, bunlara daha az zaman ayırmıştır.

Kalıcı barışı sağlamak için Devrim ve Napolyon Savaşları yeterli olmuştur. 1815'deki devlet adamları 1919 ya da 1945'dekilere nazaran bir hayli mantıklı ve yaratıcıdır.¹³⁴ Şartları ve fırsatları daha iyi değerlendirmişlerdir. Onların savaşları en az diğerlerinininki kadar maliyetli olmasına rağmen düzenlemeleri toplum yapısını bozmamış ya da elitleri yerinden etmemiştir. Onları yaşadığı tarihsel değişimin hızı şaşırtıcı ve yıkıcıdır.

Viyana'daki devlet adamları müttefiklerin zaferinden sonra yaptıkları hatalardan ders almayı başarmıştır. Aksi halde eski uluslararası yıkıcı ilkeler ve uygulamalar devam ettirilseydi, kalıcı barışı sağlamak mümkün olmazdı. Zaman ve tekrar eden başarısızlıklar biraz iyi şans, bilgelik ve kavrama müttefiklerin 1815'te daha iyi bir düzen kurmalarını sağlamıştır.

Paul Schroeder'e göre müttefikler askeri başarılarla hayati önem vermeyi bırakmış, Fransa'nın gücünü azaltmış ve daha önce birçok koalisyona zarar verene hayali ve tanımlamamış güç dengesi yerine zaferi değil kalıcı barışı amaçlayan politik koalisyonu kurmuştur.¹³⁵ Bu tablo bize müttefiklerin aldığı dersleri göstermektedir.

¹³⁴ Howard, M. E. (1976). **War in European History**. London: Oxford University Press, s.75.

¹³⁵ Schroeder, P. W. (1992). **Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power?** The American History Review, 97(3), s.706.

Ona göre, eski strateji onları kendi amaç ve çıkarlarında uluslararası çatışmanın derin yapısal nedenlerinde elle tutulur değişiklikler yapma imkanı vermemektedir. Bunun yerine bu strateji onların Fransız Devrimi, Fransa'nın gücü, Napolyon'un hırsı ve saldırganlığı gibi tekbir tehdidi şeytanlaştırmasına neden olmuştur. Bu bakımdan müttefikler temel tehdidin barışı ve uluslararası istikrarı yok etmeden önce durdurulmasına inanmış ya da inanıyormuş gibi yapmıştır.

Bu strateji barışı inşa ederken onların temel çıkar çatışmaları ile yüzleşmelerini engellemiştir.¹³⁶ Uluslararası ilişkilerde hukukun ve normların gerekliliğinin tanınması, meşruluğu koruma anlamına gelmektedir. Avrupa İttifakı'nın korunum desteklenmesi diğer devletlerin haklarına saygı göstermek ve güç kullanmaktan kaçınmak demektir.

Politik eşitlik, haklar, tatmin ve sorumluluklar dengesidir.¹³⁷ Bir anlamda sınırlar ve sorumluluklar Kutsal İttifak'a dayanmaktadır. Mutlak monarklar despot değildir. Dost yöneticilerinin ve vatandaşlarının haklarına ve hukuka saygı göstermek zorundadır.

Daha önce Viyana'da uluslararası politikada haklar ve sorumluluklar konusunda varılan konsensüs gibisi olmamıştır. Düşmanlıklar ve şüpheler devam etmiştir. Bazı durumlarda konsensüs zaman bağlı ve dar kalmıştır. Hatta bazen uygulamada ihlal edilmiştir. Sonunda değişime ayak uydurmadığı için zalim ve geri kalmış hale gelmiştir. Ancak, uluslararası siyasette belli bir noktaya kadar güç kullanımını kontrol edecek böyle bir konsensüs ortaya çıkmalıdır.

¹³⁶ Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914**. McGraw-Hill, Inc, s.6.

¹³⁷ Schroeder, P. W. (1989). **The Nineteenth Century System: Balance of Power or Political Equilibrium**. Review of International Studies, 15(2), s.148.

SONUÇ

Avrupa Ahengi'nin yapısal özellikleri çerçevesinde “güç dengesi” ve “politik eşitlik” kavramlarının karşılaştırılması konulu bu çalışmada öncelikle güç dengesi ve politik eşitlik kavram tanımlarına yer verilmiş daha sonra bu tanımlar Avrupa Ahengi örneği üzerinden karşılaştırılmıştır. Bu bakımdan çalışma teoriler üzerinden tarih analizi yapmayı amaçlamıştır.

Güç, uluslararası ilişkilerin temel kavramlarından biridir. Buna rağmen tanımı kesin ve net değildir. Karmaşık bir kavram olması nedeniyle uluslararası ilişkilerde güç, değişen zamana ve sistem yapılarına göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Güç dengesi kavramı uluslararası ilişkiler söyleminin en çok kullanılan kavramlarından biridir. Güç kavramı gibi güç dengesi kavramında da kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. Güç dengesi sistemi genel olarak üç anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Bu anlamalar; güç dağılımı, politika ve çok kutuplu sistemler olarak güç dengesidir. Ayrıca, güç dengesi kavramı dengeleme politikası anlamına gelecek şekilde kullanılmaktadır.

Güç dengesi kavramı çok kutuplu sistemleri betimlemek için de kullanılmaktadır. Bu bakımdan 18. Yüzyıl Avrupa sistemi klasik güç dengesi modeli olarak kabul edilirken 19. Yüzyıl Avrupa sistemi çok kutuplu ve ılımlı bir güç dengesi sistemi modeli olarak görülmektedir. Çok kutuplu bir sistem olarak kullanılan güç dengesi kavramı ittifaklar ile yakından ilişkilidir. Güç dengesi sistemi genel olarak 18. ve 19. Yüzyıl Avrupa'sından etkilenecek geliştirilmiştir ve Kaplan da güç dengesi sistemini tanımlarken 18. yüzyılda yaşanan klasik güç dengesi sisteminden yola çıkmıştır.

Güç dengesi oluşturmamanın ve bunu sürdürmenin iki yolu vardır. Bunlardan birincisi, zayıf olan tarafın kapasitesi arttırmaya dayanmaktadır. Bu durum güç dengesinin silahlanma yarışı haline gelmesine neden olabilmektedir. Güç dengesi kurmanın bir diğer metodu ise ittifaklar sistemi kurmaktır. Klasik güç dengesi teorisi, güç dengesi sistemi kurmanın ve sürdürmenin tek yolunun koalisyon yapılarında hiçbir kısıtlama olmayan ittifaklar kurmak olduğunu varsaymaktadır. Bu bakımdan güç dengesi hem bir uluslararası siyaset teorisi hem de devletler tarafından takip edilen bir strateji olarak kullanılmıştır.

Paul Schroeder 1763-1788 döneminin dengeleme davranışlarının eşitlik, sınırlandırılmış savaş ve aktörlerin bağımsızlığını üretmediğini bunun yerine sistem çatışması, hegemonya ve dengesizlik ürettiğini öne sürmektedir. 1813-1815 döneminde rekabetçi güç dengesi çekişmesi iyi huylu hegemonyaya ve yasalar tarafından belirlenmiş hakların karşılıklı tanınmasına dayanan politik eşitlik sistemine yol açmıştır. Böylece güç dengesinden farklı olarak haklar, tatmin ve sorumluklar dengesi anlamına gelen politik eşitlik kavramını ortaya atmıştır.

Viyana Kongresi, popüler talepleri göz önüne almış, strateji ve politik gerçeklikler ile uyumlu kılmaya çalışmıştır. Viyana Kongresi bu talepkâr halklara geleneksel yöneticiler altında barış ve düzen vermiştir. Viyana Düzenlemesi yöneticilerin, elit kesimin ve halkların taleplerini bir araya getirmiş ve uluslararası siyasetin kalıcı yapısal problemlerini çözmeye çalışmıştır. Avrupa tarihindeki hiçbir genel barış antlaşması Viyana Düzenlemesi'nin gösterdiği başarının gösterememesinin nedeni büyük güçler gibi küçüklerinin de güvenliklerinin, uluslararası toplumun hak ve imtiyazlarına karşı devletlerin bireysel hak ve ihtiyaçları ile yasal ve tarihi haklara karşı yeni değişim için gerekliliklerinin ve taleplerinin dikkate alınmasıdır.

Viyana Düzenlemesi Avrupa'yı büyük çatışmalardan uzak tutmuş, barış ve güç dengesiyle küçük güçlerin hak ve bağımsızlıklarını garantileyen bir politik eşitlik uygulamıştır. 17. Ve 18. Yüzyıllarda savaşa neden olan en temel ve kontrol edilemeyen unsur veraset savaşları iken bu durum 1815'ten sonra uluslararası sorunların temel nedeni olmaktan çıkmış ve güç dengesi mücadelesi yasalar tarafında korunan karşılıklı tanıma hakları ile iyi huylu uyuma dayanan politik eşitlik sağlanmıştır.

Politik eşitlik ve güç dengesi kavramlarının karşılaştırılması noktasında üzerinde durulması gereken en önemli noktalarda biri de politik eşitliğe neden olan tarihsel sürecin ne olduğudur. Bu nedenle bu çalışmada, Avrupa'da uluslararası sistemini 17. Ve 18. Yüzyıldaki gibi bir güç dengesi yerine politik eşitlik olarak adlandırılacak bu yeni düzeni üretmeye iten tarihsel faktörler üzerinde durulmuştur. Ayrıca Viyana Kongresi'nin ortaya koyduğu sistemin neden yenik devlet olan Fransa'yı ağır şekilde cezalandırmak yerine onu uluslararası sisteme dahil ettiği ve Büyük Güçler'in intikam yerine denge arayışında olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Şüphesiz, Kongre Sistemi ve buna uygun güç dağılımı uluslararası siyasette yeni bir yönelimdir. Siyasi düşüncenin dönüşümü tarihsel deneyimlerden alınan derslerden ve güç dengesi sisteminin istikrarı koruma konusundaki başarısızlığından kaynaklanmaktadır. Sistemin değişimi varsayımlardaki, inançlardaki, siyasi liderlerin hedeflerindeki, kural ve kavramlardaki ve Avrupa Uyum antlaşmalarındaki değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu uyum Kırım Savaşı ile yok edilene kadar sürmüştür. Paul Schroeder'e göre bu yeni düşünüş 1813-1815 döneminde belirginleşmiştir. Napolyon Savaşları'ndan Avrupa Ahengi'nin kurulmasından sonra barışı ve istikrarı ortaya çıkartacak gerekli koşullar oluşmuştur.

Kalıcı ve istikrarlı bir barışın ortaya çıkmasının kırılma noktası Napolyon Savaşları'nın sona ermesidir. Bu bakımdan Avrupa Ahengi'nin üzerine kurulduğu iki temel olay vardır. Bunlar, Napolyon'un yenilgisi ve Fransız Devrimi'nin ortaya attığı fikirler ile savaşımdır. Bu iki temel amaç barışı inşa ederken onların temel çıkar çatışmaları ile yüzleşmelerini engellemiştir. Paul Schroeder'e göre müttefikler askeri başarılarla hayati önem vermeyi bırakmış, Fransa'nın gücünü azaltmış ve daha önce birçok koalisyona zarar verene hayali ve tanımlamamış güç dengesi yerine zaferi değil kalıcı barışı amaçlayan politik koalisyonu kurmuştur.

1813-1815 yılları arasında siyasi düşünüşteki dönüşüm Napolyon Savaşları'nın bitmesine ve Viyana Düzenlemesi'nin inşasına katkıda bulunmuştur. Yapısal olarak yeni sistem gücün beş büyük güç arasında eşit dağılımına değil hegemonyaya dayalıdır. Ancak, 18. Yüzyıl güç dengesi kural ve uygulamaları yırtıcı ve istikrarsız bir hegemonya oluşturmuştur. Viyana dönemi dengeli kural ve uygulamaları ise iyi huylu ve istikrarlılaştırıcı bir hegemonya kurmuştur.

Güç dengesi ve politik eşitlik kavramları birbirlerinden bağımsız olarak tanımlamaya çalışmak imkânsızdır. Güç dengesi, politik eşitlik sisteminin kurduğu birçok dengeden yalnızca biri olarak görülebilir. Bu açıdan baktığımızda Avrupa Ahengi özelinde Viyana Kongresi'nin ortaya koyduğu düzenin salt bir güç dengesi sisteminden fazlası olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Viyana Kongresi'nin üç temel fonksiyonu vardır. Bunlar; Napolyon'un büyük ölçüde değiştirdiği Avrupa haritasını onarmak, Avrupalı devletleri monarşiler olarak tek

tipleştiren bir güç dengesi oluşturmak ve Avrupa’da Fransız Devrimi’ne benzer yeni bir devrimin meydana gelmesini engellemek ve devrimin var olan tüm yeniliklerini reddetmektir. Güç dengesi ilkesi ise Viyana düzenlemesinin en önemli ilkesidir. Bu ilke ile dört büyük güç hem tekrar güçlenmesinden en çok korktukları Fransa’ya karşı güç dengesi oluşturmaya hem de hiçbir devletin diğerlerinden daha güçlü ve baskın olmasını sağlamaya çalışmıştır.

Güç Dengesi oluşturmak Avrupa Ahengi’nin yarattığı birçok dengeden sadece biridir. Çünkü Viyana Kongresi ile Avrupalı Büyük Güçler Avrupa haritasını tekrar kendileri için en iyi işleyen haline geri getirmiş ve Avrupa haritasını sadece sınırlar bakımından değil yöneticiler ve yönetim biçimleri bakımından da tekrar çizmişlerdir. Viyana Kongresi ile oluşan güç dengesi, sadece Avrupalı devletlerin eş kabul edildiği ve birbirleri üzerinde hâkimiyet kuramadığı bir denge değil aynı zamanda tüm devletlerin tek tip yönetim biçimine sahip olduğu bir dengedir.

Paul Schroeder’e göre 1815-1848 arası Avrupa’da hüküm süren istikrarlı ve barışçıl politik eşitlik, güç dengesinden kaynaklanmamaktadır. Ancak, güçten çok aktörler arası güvenliği, çıkarları, görevleri ve tatminleri dengeleyen normlar ve kurallara yönelik ortak konsensüsten kaynaklanmıştır. Gücü dengelemek ve kontrol etmek işlemin tekbir unsuru olmasına rağmen sistemin özü güçten çok tatminleri, hakları, zorunlulukları ve getirileri dengelemektir. Bu bakımdan Paul Schroeder’e göre büyük güçlerin davranışları alışlagelmiş realpolitik uygulamalardan sapmıştır. O, Napolyon Savaşları ve Avrupa Ahengi süresince kısıtlayıcı ittifakların yönetime etkileri üzerinde durmakta ve kıtasal devlet adamlarının düşmanca bir koalisyon ile saldırgan devletlerle karşı karşıya gelmektense, kısıtlayıcı ittifaklarla bir araya gelerek politik eşitliği başarmalarının onlar için daha iyi bir seçenek olduğunu varsaymaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Anderson, M. S. (1993) **The Rise of Modern Diplomacy 1450-1919**. London: Longman.
- Arı, T. (2004) **Uluslararası Siyasal Sistem ve Dış Politika** (5 b.). Alfa Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2010) **19. Yüzyıl Siyasi Tarih**. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ateş, T. (2009) **Siyasal Tarih** (3 b.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Black, J. (2002) **European International Relations 1684-1815**. New York: Palgrave.
- Briggs, A., & Clavin, P. (2003) **Modern Europe, 1789-Present** (2 b.). Pearson Education Limited.
- Brown, C., & Ainley, K. (2008) **Uluslararası İlişkileri Anlamak** (3 b.). (A. Oyacıoğlu, Çev.) Yayın Odası.
- Cross, M. K. (2007). **The European Diplomatic and International Cooperation From Vestfalya to Maastricht**. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Çataltepe, S. (1997). **19. Yüzyılın Başlarında Avrupa Dengesi ve Nizam-ı Cedid Ordusu**. İstanbul: Göçebe Yayınları.
- Duchhardt, H. (2006). **Erken Modern Dönem Avrupa'sında Devletlerarası Savaş ve Barış**. A. V. Hartmann, & B. Heuser içinde, **Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış** (O. Atalay, Çev.). Etkileşim Yayınları.

- Gulick, E. V. (1967). **Europe's Classical Balance of Power.** Cornell University Press.
- Hazen, C. D. (1910). **Europe Since 1815.** New York: Holt and Co.
- Howard, M. E. (1976). **War in European History.** London: Oxford University Press.
- Hüner, T. (1996). **Metternich'in Osmanlı Politikası, 1815-1848.** Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Ketelbey, D. M. (1934). **A Short History of Modern Europe From 1789 to The Present Day.** Oxford University Press.
- Kissenger, H. (1998) **Diplomasi.** (İ. H. Kurt, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Lee, S. J. (2002). **Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980.** (S. Aktur, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Liang, H. (1992). **The Rise of Modern Police and the European State System From Metternich to the Second World War.** New York: Cambridge University Press.
- Mitzen, J. (2013). **Power in Concert: The Nineteenth-century Origins of Global Governance.** Chicago: University of Chicago Press.
- Mowat, R. (1922). **A History of European Diplomacy 1815-1914.** London: Edward Arnold & Co.

- Nicolson, H. G. (1964). **The Congress of Vienna: A Study in Allied Unity 1812-1822.** London: Constable & Co. Ltd.
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2010). **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak.** (R. Akman, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rich, N. (1992). **Great Power Diplomacy 1814-1914.** McGraw-Hill, Inc.
- Sander, O. (2007). **Siyasi Tarih** (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Schenk, H. G. (1967). **The Aftermath of the Napoleonic Wars: The Concert of Europe, An Experiment.** New York: H. Fertig.
- Schroeder, P. (1994). **The Transformation of European Politics 1763-1848.** Oxford University Press.
- Seaman, L. (1955). **From Vienna to Versailles.** London: Methuen&Co. Ltd..
- Sönmezoğlu, F. (2005). **Uluslararası ilişkilere Giriş** (2 b.). İstanbul: Der Yayınları.
- Thomson, D. (1957). **Europe Since Napoleon.** New York: Knopf.
- Webster, C. K. (1925). **The Foreign Policy of Castlereagh.** London: G. Bell.
- Winks, R. W., & Kaiser, T. E. (2004). **Europe, 1648-1815: From Old Regime to The Age of Revolution.** New York: Oxford University Press.

Winks, R. W., & Neuberger, J. (2005).

European and the Making of Modernity, 1815-1914. New York: Oxford University Press.

Süreli Yayınlar

Blanning, T. C. (1994).

Paul W. Schroeder's Concert of Europe. The International History Review, 16(4).

Chatterjee, P. (1972).

The Classical Balance of Power Theory. Journal of Peace Research, 9(1).

Kaplan, M. A. (1957).

Balance of Power, Bipolarity and Other Models of International Systems. The American Political Science Review, 51(3).

Kaplan, M. A. (1960).

Theoretical analysis of the "Balance of Power". Behavioral Science, 5(3).

Levy, J. S. (1994).

The Theoretical Foundations of Paul W. Schroeder's International System. The International History Review, 16(4).

Özdal, B., & Murat, J. (2014).

"La Der Des Ders"ın Uluslararası Sistemin Yapısına Etkileri. Akademik Bakış, 7(14).

Özdemir, H. (2008).

Uluslararası İlişkilerde Güç. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63(3).

Schroeder, P. W. (1989).

The Nineteenth Century System: Balance of Power or Political Equilibrium. Review of International Studies, 15(2).

Schroeder, P. W. (1992).

Did The Vienna Settlement Rest On A Balance of Power? The American History Review, 97(3).

Schroeder, P. W. (1994).

Balance of Power and Political Equilibrium: A Response. The International History Review, 16(4).

Scott, H. M. (1194).

Paul W. Schroeder's International System: The View From Vienna. The International History Review, 16(4).

Yılmaz, S. (2008).

Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesi Evrimi. Stratejik Araştırmalar Dergisi.

